

MELLEM BROCCOLI OG BAJERE

MELLEM **BROCCOLI** OG **BAJERE**

- forebyggelse ifølge danskerne

Mellem broccoli og bajere
– forebyggelse ifølge danskerne

Copyright Mandag Morgen og TrygFonden © 2017

Tænk tanken Mandag Morgen

Ny Kongensgade 10
1472 København K
Tlf.: 33 93 93 23
Web: www.mm.dk

TrygFonden

Hummeltoftevej 49
2830 Virum
Tlf.: 45 26 08 00
Web: www.trygfonden.dk

Tænk tanken Mandag Morgen

Christina Helene Burkal Fuglsang, projektkoordinator
Clara Dawe, analytiker
Iben Berg Hougaard, projektchef (projektleder)
Liv Fisker, senioranalytiker
Mette Nejmann, projektkoordinator
Stine Kirkegaard Øritsland, projektkoordinator
Trine Frydkjær, analytiker

TrygFonden

Anders Hede, forskningschef
Mette Meldgaard, programchef (projektleder)

Projektets referencegruppe

Charlotta Pisinger, forskningsoverlæge, Region Hovedstaden
Jette Jul Bruun, enhedschef, Sundhedsstyrelsen
Jørgen Goul Andersen, professor, Aalborg Universitet
Mette Lolk Hanak, afdelingschef, Kræftens Bekæmpelse
Morten Grønbæk, direktør, Statens Institut for Folkesundhed
Peter Dalum, projektchef, Kræftens Bekæmpelse

Dataindsamling

Fokusgruppeinterview er gennemført af Mandag Morgen på baggrund af rekruttering udført af analyseinstituttet YouGov. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i samarbejde med analyseinstituttet YouGov.

Redigering

Kalle Jørgensen, Invisible Inc.

Design

Lone Halse Blinkenberg, Michael Hernvig, Mandag Morgen

Korrektur

Martin Lund, Retskrivningspolitiet

Tryk

KLS PurePrint

ISBN

978-87-93038-55-4

INDHOLD

	Forord	7
	Sammenfatning	8
	Læsevejledning	10
	Om undersøgelsen	11
	Kapitel 1: Et pragmatisk folkefærd	14
	Kapitel 2: Det sunde liv er et fælles ansvar	20
	Kapitel 3: En hjælpende hånd på uddannelserne	30
	Kapitel 4: Stigende sundhedsskepsis	40
	Kapitel 5: Regler for rygning	48
	Kapitel 6: Ja tak til en røgfri fremtid	58
	Kapitel 7: Danskerne kender risikoen – men drikker alligevel	66
	Kapitel 8: Alkohol er ikke et frit valg	74
	Appendiks: Hvem vil hvad?	80
	Metodebilag	86

FORORD

Hvad vil det sige at leve sundt? Hvem har ansvaret for, at man gør det? Og hvilke former for regulering er der mere eller mindre opbakning til?

I gennem ti år har vi jævnligt spurgt danskerne om deres grundlæggende syn på sundhed og forebyggelse såvel som deres holdninger til konkrete reguleringstiltag. Denne rapport er den tredje i rækken, der præsenterer og analyserer deres svar.

Svarene afslører først og fremmest, at danskerne generelt har en nuanceret og pragmatisk opfattelse af sundhed: Et sundt liv handler ikke bare om at motionere og at holde sig fra røg og alkohol. Det handler også om et godt familieliv, om balance mellem arbejde og fritid, og om at nyde tilværelsen – selv om det indimellem kan kollidere med sundhedseksperternes anbefalinger.

Det betyder dog ikke, at danskerne er reguleringsforskrækkede. På en række områder ønsker et flertal, at samfundet i højere grad gør det nemt at træffe sunde valg. Det gælder særligt tiltag, der er rettet mod børn og unge. Et stort flertal mener for eksempel, at ideen om en røgfri generation i 2030 er god, og at det skal være forbudt at ryge i bilen, hvis der er børn blandt passagererne.

Forebyggelse handler i bund og grund om at fastlægge nogle rammer, der gør det nemmere for den enkelte at leve sundt. Hvad skal broccoli koste? Hvor og hvornår skal man kunne købe alkohol? Og må man ryge på sit arbejde?

Politikere i kommuner, i regioner og på Christiansborg har ansvaret for at skabe de overordnede rammer. Vi har alle en fælles interesse i, at befolkningen som helhed lever sundt og undgår sygdom – det kan politikerne fremme. Samtidig skal de være lydhøre over for, hvordan borgerne ønsker at leve deres liv.

Den balance kan være svær at finde. Derfor er det vigtigt, at vi med jævne mellemrum stiller danskerne de grundlæggende spørgsmål om forebyggelse.

I denne undersøgelse har vi især fokuseret på alkohol og rygning. Det er områder med enorme forebyggelsespotentialer – både menneskeligt og samfundsøkonomisk.

Det er vores håb og ønske, at denne rapport bidrager med ny viden til debatten om det gode, sunde liv.

God læselyst!

Gurli Martinussen, direktør i TrygFonden

Rasmus Grue Christensen, projektdirektør i Mandag Morgen

61 pct. er enige i, at det er det offentliges ansvar at "fremme sund livsførelse".

52 pct. synes, at det er et godt forslag at "stille krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op".

71 pct. synes, det er et godt forslag at "forbyde rygning i biler, hvis der er børn i bilen".

58 pct. er enige i udsagnet: "Samfundet er præget af sundhedshysteri".

SAMMENFATNING

For danskerne handler sundhed ikke bare om at undgå det, der er usundt. Det handler også om at have det godt. "At nyde livet, også selv om det indimellem er usundt" deler førstepladsen med "at undgå rygning", når de skal vurdere, hvad der er vigtigst for sund levevis.

Det afspejler, at danskerne har et bredt og komplekst syn på sundhed: Sund levevis handler om at have et godt liv. At have en sund krop er ét element, men ikke det hele.

Et fælles ansvar - på tværs af politiske skel

Vi har hver især et ansvar for at leve sundt. 8 ud af 10 danskere er enige i, at "det er fortrinsvis den enkeltes ansvar at leve et sundt liv". Men samtidig forventer vi, at det offentlige skaber de rammer, der gør det muligt. 61 pct. af danskerne er enige i, at det er det offentliges ansvar "at fremme sund livsførelse".

Holdningerne går på tværs af traditionelle politiske skel. Blå bloks vælgere tillægger godt nok det offentlige lidt mindre ansvar for forebyggelse end vælgerne i rød blok, men danskernes holdninger til konkrete forebyggelsestiltag er stort set ikke politisk polariserede. Kun Liberal Alliances og Det Konservative Folkeparti vælger skiller sig ud ved at bakke lidt mindre op om konkrete forebyggelsestiltag.

Stor opbakning til uddannelsestiltag

Danskerne ønsker, at uddannelsesinstitutioner påtager sig et ansvar for forebyggelse, når det gælder børn og unge. Det viser sig bl.a. i opbakning til temmelig vidtgående tiltag for at reducere rygning på uddannelserne. 52 pct. mener, at det er et godt forslag at "stille krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op".

Der er også stor opbakning til, at uddannelsesinstitutionerne forsøger at begrænse de unges alkoholindtag i forbindelse med arrangementer på skolen – især elever, der endnu ikke er 18 år. Og et flertal af danskerne bryder sig ikke om, at uddannelsesinstitutionerne opfordrer de unge til at drikke i forbindelse med sociale arrangementer.

Stigende sundhedsskepsis

Selv om befolkningen som helhed er positivt stemt over for, at det offentlige forsøger at fremme sund livsstil, er jagten på det sunde liv blevet lidt for meget for nogle danskere. Der er stigende skepsis over for den rolle, sundhed og sund livsstil spiller i samfundet. Knap 6 ud af 10 (58 pct.) er enige i udsagnet: "Samfundet er præget af sundhedshysteri". Det er en stor stigning siden 2011, hvor knap 4 ud af 10 (37 pct.) mente dette.

Flere synes også, at det er svært at skelne mellem sandt og falsk på sundhedsområdet, ligesom der er en større skepsis over for fagkundskabens forudsætninger for at udtale sig om sund livsstil. Og 41 pct. af danskerne er enige i udsagnet: "Sundhed fylder generelt for meget i den offentlige debat".

Svarene tyder på, at det stigende fokus på sundhed har en skyggeside: De, der fremstår usunde og har usunde vaner, bliver set ned på, mens samfundet belønner dem, der lever sundt.

Flere end 6 ud af 10 danskere erklærer sig enige i udsagnet: "Samfundet favoriserer folk, der er slanke

73 pct. er enige i udsagnet: "Rygeloven, der bl.a. forbyder rygning på værtshuse, i tog og busser, indendørs på arbejdspladser m.v., er samlet set en god lov".

54 pct. svarer bekræftende på spørgsmålet: "Har du nogensinde haft diskussioner eller skænderier på grund af en anden persons drikkeri?".

56 pct. af de 18-25-årige er enige i udsagnet: "Det er svært at være en del af det sociale fællesskab på en uddannelse, hvis man ikke drikker alkohol".

og sunde". Henholdsvis 43 pct. og 47 pct. af danskerne mener, at der i høj eller meget høj grad bliver set ned på "folk, der ryger dagligt", og "folk, der er overvægtige".

Ryging - nej tak

Danskerne ønsker at kunne færdes i røgfrie miljøer – på arbejdet, på uddannelserne, på restauranter eller i bussen. Næsten tre ud af fire (73 pct.) er enige i udsagnet "Rygeloven, der bl.a. forbyder rygning på værtshuse, i tog og busser, indendørs på arbejdspladser m.v., er samlet set en god lov", og kun de færreste ønsker at rulle rygelovgivningen tilbage.

At ryge er ikke længere noget, danskerne bare gør, hvor de har lyst. Kun 4 pct. har ikke taget stilling til rygeregler i deres eget hjem. I langt de fleste private hjem (72 pct.) er rygning kun tilladt udendørs. Blandt 53 pct. af de danskere, der selv ryger dagligt, er rygning kun tilladt udendørs.

Børn skal beskyttes mod røg

Et markant flertal ønsker, at børnene går en røgfri fremtid i møde. Hele 85 pct. bakker op om ideen om en røgfri generation i 2030. Og selv om kun 13 pct. mener, at målsætningen er realistisk, er rygetiltag målrettet børn og unge de mest populære forebyggelsestiltag blandt danskerne. Eksempelvis er flere end to ud af tre klar til at forbyde rygning i biler, hvis der er børn blandt passagererne.

Der er også tilslutning til forslag, der yderligere skal begrænse rygning blandt befolkningen som helhed. Tilslutningen omfatter dog ikke mere vidtgående forslag såsom helt at forbyde salg af tobak.

En paradoksalkoholkultur

At undgå for meget alkohol er den faktor, som danskerne tillægger mindst betydning for sund levevis. Et mindretal mener dog, at alkohol er decideret sundt. 26 pct. erklærer sig enige i, at "en genstand eller to om dagen er sundt for helbredet".

Alkoholtiltag er blandt de mindst populære blandt danskerne – undtagen når målgruppen er børn og unge.

Danskernes syn på alkohol virker paradoksalt, i lyset af at langt de fleste (75 pct.) har oplevet alkoholens negative konsekvenser helt tæt på. Eksempelvis svarer mere end halvdelen af danskerne (54 pct.) ja til spørgsmålet "Har du nogensinde haft diskussioner eller skænderier på grund af en anden persons drikkeri?".

Indirekte drikkepres - særligt blandt unge

Selv om de færreste danskere oplever, at de bliver presset til at drikke alkohol, tyder det på, at alkohol ikke altid er et frit valg. Kun lige over halvdelen af danskerne (57 pct.) mener, at manglende lyst er en acceptabel begrundelse for ikke at drikke alkohol. Og generelt er der ingen begrundelser, som alle danskere mener er bredt accepterede i samfundet, for ikke at ville drikke alkohol – heller ikke "graviditet" og "alkoholisme".

Særligt de unge oplever et pres for at drikke alkohol i sociale sammenhænge. Flere end halvdelen (56 pct.) af de 18-25-årige svarer ja til, at "det er svært at være en del af det sociale fællesskab på en uddannelse, hvis man ikke drikker alkohol". I nogle unges øjne er alkohol en billet til fællesskabet.

LÆSEVEJLEDNING

“Mellem broccoli og bajere – forebyggelse ifølge danskerne” er den tredje i en række af rapporter, der afdækker danskernes holdninger og ønsker til forebyggelse og sundhedsfremme. Den gennemgår de vigtigste resultater af en befolkningsundersøgelse gennemført i 2016 og tegner et billede af udviklingen i danskernes holdninger siden den første forebyggelsesundersøgelse i 2007.

Rapporten indledes med en sammenfatning af de vigtigste resultater og konklusioner. Disse gennemgås mere detaljeret i 8 kapitler, der kan læses i sammenhæng eller hver for sig. Kapitlerne falder i tre dele:

Første del omhandler danskernes generelle opfattelse af sundhed.

Hvad sund levevis handler om, og hvilken rolle KRAM-faktorerne spiller (kapitel 1)

Hvem der bærer ansvaret for, at danskerne lever sundt (kapitel 2)

Uddannelsesinstitutionernes rolle i forebyggelsesindsatsen (kapitel 3)

Danskernes syn på den offentlige sundhedsdebat (kapitel 4)

Anden del sætter fokus på danskernes holdninger til rygning.

Danskernes syn på rygning og rygelovgivning (kapitel 5)

Holdningerne til tiltag, der skal begrænse rygning blandt børn og unge (kapitel 6)

Tredje del sætter fokus på danskernes holdninger til alkohol.

Danskernes syn på alkohol og erfaringer med negative konsekvenser af alkohol (kapitel 7)

Oplevelse af direkte og indirekte pres for at drikke alkohol (kapitel 8)

Et appendiks, “Hvem vil hvad?”, zoomer ind på, hvordan danskernes holdninger til forebyggelse varierer efter køn, alder, uddannelse m.v.

Et metodebilag bagerst i rapporten gennemgår mere detaljeret, hvordan undersøgelsen og analyserne er blevet til.

De har bidraget

Undervejs i projektet har en række fagpersoner bidraget med viden og perspektiver:

Charlotta Pisinger, forskningsoverlæge, Region Hovedstaden
Jette Jul Bruun, enhedschef, Sundhedsstyrelsen
Jørgen Goul Andersen, professor, Aalborg Universitet

Mette Lolk Hanak, afdelingschef, Kræftens Bekæmpelse
Morten Grønbech, direktør, Statens Institut for Folkesundhed
Peter Da lum, projektchef, Kræftens Bekæmpelse

OM UNDERSØGELSEN

“Mellem broccoli og bajere – forebyggelse ifølge danskerne” tager temperaturen på danskernes holdninger til forebyggelse på sundhedsområdet og undersøger, hvor og hvordan danskerne ønsker hjælp til at leve sundere gennem tiltag og regulering. Den tester også, hvordan danskernes holdninger har ændret sig, siden tilsvarende undersøgelser blev gennemført i rapporterne “Fremtidens forebyggelse – ifølge danskerne” (udgivet i 2008, dataindsamling gennemført i november 2007), “Fremtidens alkoholpolitik – ifølge danskerne” (udgivet i 2009, dataindsamling gennemført i marts 2009) og “Forebyggelse – ifølge danskerne” (udgivet i 2012, dataindsamling gennemført i oktober 2011).

Rapporten anlægger et bredt perspektiv på begrebet forebyggelse, men har særligt fokus på rygning og alkohol. Det har den, fordi disse to faktorer – opgjort i dødelighed og middellevetid – er blandt de farligste.

Sådan har vi gjort

“Mellem broccoli og bajere – forebyggelse ifølge danskerne” er blevet til på baggrund af både kvalitative og kvantitative datakilder.

I sommeren 2016 blev der gennemført en forundersøgelse, som bestod af omfattende desk-research samt fire fokusgruppeinterview. Grupperne var sammensat af danskere med forskellig baggrund og sundhedsadfærd, herunder med hensyn til rygning og alder, samt hvorvidt man havde børn.

I oktober-november 2016 gennemførtes hovedundersøgelsen, en spørgeskemaundersøgelse blandt 5.029 danskere i alderen 18-80 år. Spørgeskemaet er udviklet af Mandag Morgen, og svarene er indsamlet i et web-baseret survey af analyseinstituttet YouGov med udgangspunkt i deres Danmarkspanel.

Analyserne, der bliver præsenteret i rapporten, baserer sig primært på frekvensfordelinger, krydstabeller og sammenligninger af gennemsnit. Ud over de deskriptive analyser er der enkelte steder undervejs, samt i appendikset, lavet analyser, der kontrollerer for tredjevariable. Læs mere om fremgangsmåden og analyserne i metodebilaget bagerst i rapporten.

Fokusgruppeinterviewene har bidraget til at kvalificere spørgeskemaet, og citater fra interviewene bliver desuden anvendt i rapporten til at uddybe danskernes forståelse af centrale begreber som sundhed og forebyggelse m.m.

OM DANSKERNES
**GENERELLE OPFATTELSE
AF SUNDHED**

1

KAPITEL 1

Hvilke faktorer er vigtige for det sunde liv? Ifølge danskerne handler det både om at undgå usund adfærd, og om at nyde livet. Undersøgelsen viser, at danskerne har et bredt syn på sundhed: Snævre sundhedsanbefalinger kan ikke stå alene, men skal afbalanceres med livskvalitet og andre hensyn.

Et pragmatisk folkefærd

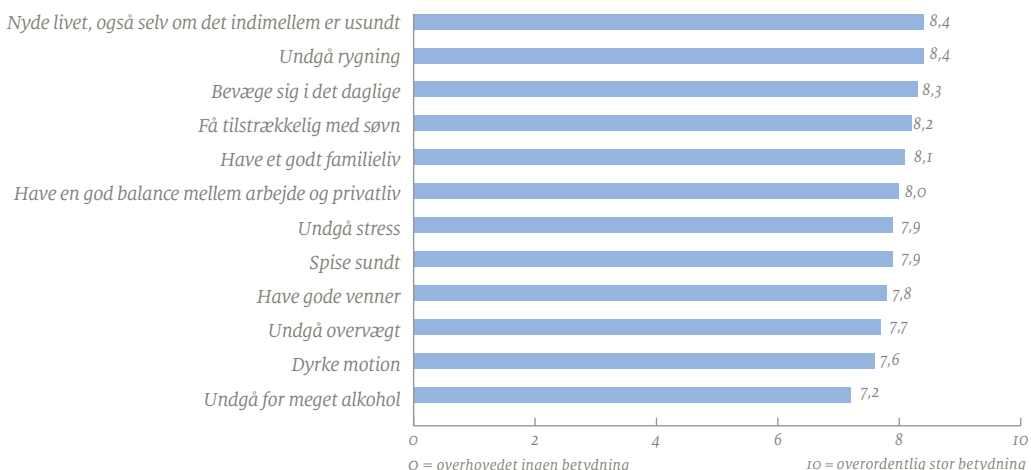
Forebyggelsesundersøgelserne fra 2007 og 2011 viste, at danskerne har en bred opfattelse af sundhed: De ser det sunde liv som en balance mellem mange forskellige hensyn. Det er stadig tilfældet i 2016.

Danskerne har ligesom i de tidligere undersøgelser vurderet, hvor stor betydning en række forskellige faktorer har for sund levevis. Se figur 1a. Ifølge danskerne har alle disse faktorer stor betydning: Sund levevis handler ikke bare om motion, om sund kost og om at undgå rygning og alkohol, men også om andre ting: at nyde livet, selv om det indimellem er usundt; at sove godt om natten samt at have gode venner og et godt familieliv.

De faktorer, som i danskernes øjne har størst betydning, er “at undgå rygning” og “at nyde livet, selv om det indimellem er usundt”. At disse to faktorer deler førstepladsen, vidner om, at mange danskere opfatter

At nyde livet og undgå rygning har størst betydning

“Hvor stor eller lille betydning har følgende faktorer efter din opfattelse for en sund levevis?”

FIGUR 1A — At “nyde livet, selv om det indimellem er usundt”, og “undgå rygning” er de faktorer, danskerne tillægger størst betydning for sund levevis.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar udgør 1-6 pct. og indgår ikke i gennemsnitsberegningen. Figuren viser danskernes vurdering af faktorernes betydning på en skala fra 0 til 10, hvor 0 = “overhovedet ingen betydning”, og 10 = “overordentlig stor betydning”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

**Det siger
danskerne**
– om sundhed og
sund livsstil.

“ Sundhed og det gode liv skal man dele op, men det kan godt være to sider af den samme sag. Jeg vil måske hellere dø lykkelig som 65-årig og så gøre de ting, der giver mig livskvalitet, og så være lykkelig med det.

MAND, 57 ÅR

“ Hvis man piner sig selv til at løbe 50 km om ugen og kun spiser grøntsager, så bliver man ikke lykkelig.

MAND, 45 ÅR

sundhed som en balancegang mellem forskellige, nogle gange modsatrettede, hensyn. På den ene side skal man helst undgå usund adfærd. På den anden side skal man også gøre de ting, som gør én glad – usundt eller ej.

Hvad den enkelte dansker helt præcis forstår ved at nyde livet, selv om det er “usundt”, afhænger af, hvem man er. Fokusgruppernes diskussioner peger på, at der ikke findes én opskrift på det sunde liv: Det er op til den enkelte at mærke efter og tage konsekvensen af, hvad der virker for ham eller hende.

Alkohol har mindst betydning for sund levevis

I mange år har afsættet for forebyggelsesindsatsen været de såkaldte KRAM-faktorer: Kost, rygning, alkohol og motion. Danskerne skal spise sundere, undgå at ryge, drikke mindre og bevæge sig mere.

Alligevel er der forskel på, hvor stor betydning danskerne mener, at de forskellige KRAM-faktorer har for sund levevis. “Undgå rygning” og “bevæge sig i det daglige” ligger helt i top, “spise sundt” ligger i midten, mens “undgå for meget alkohol” indtager bundplaceringen. *Se figur 1a.* Alkohol har en særlig status hos danskerne sammenlignet med de andre KRAM-faktorer. *Læs mere om danskernes forhold til alkohol i kapitel 7 og 8.*

KRAM-faktorer er røget ned ad listen

Udviklingen fra 2007 til 2016 tyder på, at danskerne rangerer KRAM-faktorerne lidt lavere end tidligere. *Se tabel 1a.*

Mest bemærkelsesværdigt er, at det at “spise sundt”, der toppede listen i både 2007 og 2011, er rykket ned på en delt 7.-plads i 2016. Danskerne rangerer sunde spisevaner lavere end faktorer såsom at undgå rygning, at nyde livet, at sove godt om natten og at have balance mellem arbejde og privatliv.

At “dyrke motion” lå i 2007 på en 2.-plads, men er nu helt nede på en 11.-plads. En del af forklaringen kan være, at det “at bevæge sig i det daglige” i 2011 blev føjet til listen over faktorer – og fortsat vægtes højt. Bevægelse i hverdagen – f.eks. at cykle på arbejde eller tage trappen frem for elevatoren – er måske mere i tråd med danskernes balancerede tilgang, hvor “motion” klinger mere af løbeture, dedikeret træningstid og medlemskab af det lokale fitnesscenter.

At danskerne rangerer kost og motion lavere end tidligere, kan desuden være et udtryk for en modreaktion på mediernes store fokus på netop disse områder. *Læs mere i kapitel 4.* Nogle oplever måske, at forventningerne til, hvad der skal til for at være sund, er urealistisk høje i forhold til deres egen oplevelse af, hvad der gør dem sunde. I hvert fald rangerer danskerne i 2016 det at “nyde livet, også selv om det indimellem er usundt”, højere end i 2007 (delt 3.-plads) og 2011 (6.-plads).

Rygning er en undtagelse fra tendensen til, at danskerne rangerer KRAM-faktorerne lavere. At “undgå rygning” har bevæget sig fra en delt 5.-plads til en delt 1.-plads. Det tyder på, at de seneste års opmærksomhed på at begrænse rygning og passiv rygning, f.eks. i forbindelse med stramningerne af rygeloven i 2007 og 2012, har slået rod blandt danskerne.

“ Man er sund, hvis man selv føler sig sund, og hvis man er frisk og rørig. Det handler om, at krop og helbred ikke er en begrænsning for det, man gerne vil lave.

MAND, 19 ÅR

“ Hvis man bruger hele fritiden på at gå til fitness, har man ikke tid til sine fritidsinteresser og sine venner. Det er jo også sundhed.

KVINDE, 22 ÅR

“ Sundhed handler om at have det godt med sig selv. For mig handler det ikke så meget om vægt og god kost, men om at man alt i alt har det godt.

KVINDE, 68 ÅR

Sund kost er blevet mindre vigtigt for danskerne

“Hvor stor eller lille betydning har følgende faktorer efter din opfattelse for en sund levevis?”

	2007	2011	2016
1	Spise sundt	Delt 1.-plads: - Spise sundt - Bevæge sig i det daglige	Delt 1.-plads: - Nyde livet, også selv om det indimellem er usundt - Undgå rygning
2	Dyrke motion		
3	Delt 3.-plads: - Nyde livet, også selv om det indimellem er usundt - Have et godt familieliv	Undgå rygning	Bevæge sig i det daglige
4		Delt 4.-plads: - Få tilstrækkelig med søvn - Dyrke motion	Få tilstrækkelig med søvn
5	Delt 5.-plads: - Have en god balance mellem arbejde og privatliv - Undgå rygning		Have et godt familieliv
6		Nyde livet, også selv om det indimellem er usundt	Have en god balance mellem arbejde og privatliv
7	Undgå stress	Delt 7.-plads: - Have et godt familieliv - Have en god balance mellem arbejde og privatliv	Delt 7.-plads: - Undgå stress - Spise sundt
8	Have gode venner		
9	Undgå at tage på i vægt	Undgå stress	Have gode venner
10	Undgå for meget alkohol	Undgå for meget alkohol	Undgå overvægt
11		Have gode venner	Dyrke motion
12		Undgå at tage på i vægt	Undgå for meget alkohol

TABEL 1A — Det at spise sundt er siden 2007 rykket ned fra en 1.- til en 7.-plads på listen over faktorer, der er vigtige for det sunde liv.

NOTE — n 2007 = 2.006; n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar udgør 1-6 pct. og indgår ikke i gennemsnitsberegningen. Tabellen viser danskernes rangering af de forskellige faktorer i henholdsvis 2007, 2011 og 2016. “Undgå at tage på i vægt” er erstattet med “Undgå overvægt” fra 2011-til 2016-undersøgelsen. “Bevæge sig i det daglige” og “få tilstrækkelig med søvn” blev tilføjet i 2011-undersøgelsen.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Danskerne kender faren ved rygning og alkohol

Statens Institut for Folkesundhed har i 2016 opgjort, hvor stor betydning forskellige faktorer har for dødeligheden. Rygning er den største dræber, og herefter følger fysisk inaktivitet og alkohol.¹

Og danskerne er fuldt bevidste om, at rygning er farlig. Blandt seks oplyste faktorer udpeger de, i fuld overensstemmelse med sandheden, at rygning dræber flest danskere. *Se tabel 1b.*

Alkohol indtager andenpladsen. Selv om alkohol er den af de 12 oplyste faktorer, der ifølge danskerne har relativt mindst betydning for sund levevis (*se foregående afsnit og figur 1a*), ved de godt, at alkohol er årsag til mange dødsfald.

Forskellen er værd at hæfte sig ved. Den viser, at danskerne ikke nødvendigvis sætter lighedstegn mellem det, man kan dø af, og usund levevis i almindelighed. Man kan jo godt mene, at alkohol er harmløst – undtagen for dem, der drikker sig ihjel.

Og i danskernes øjne handler sundhed også om at have et godt liv. Her er et godt helbred ét element blandt flere. Som en deltager i fokusgrupperne formulerer det:

“Sundhed er vigtigt for at have en balance i sit liv. Hvis man lever usundt, så er det mange parametre, det går ud over. Men det må ikke blive fanatisme. Der skal være plads til bacon og øl og en fest i ny og næ. Det skal ikke være kikærter det hele.” (Mand, 50 år)

¹Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet for Sundhedsstyrelsen: Sygdomsbyrden i Danmark – risikofaktorer, 2016 (forfattere: Eriksen L., Davidsen M., Jensen H.A.R., Ryd J.T., Strøbæk L., White E.D., Sørensen J., Juel K.).

Rygning dræber

“Her er udvalgt seks faktorer, man kan dø af. Hvad vurderer du, at flest danskere dør af?”

1	Rygning
2	Alkohol
3	Usund kost
4	Manglende motion
5	Trafikuheld
6	Luftforurening

TABEL 1B — Danskerne vurderer, at rygning er den største dræber sammenlignet med alkohol, usund kost, manglende motion, trafikuheld og luftforurening.

NOTE — n = 5,029; “ved ikke”-svar: 1-2 pct. Tabellen viser danskernes rangordning af de forskellige faktorer.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Er det én selv eller det offentlige, der har ansvaret for, at man lever sundt? Ifølge danskerne er svaret både-og. Men opfattelsen af, hvad der er hhv. samfundets og borgerens ansvar, har flyttet sig de sidste ti år.

Det sunde liv er et fælles ansvar

Et flertal af danskerne ser gerne, at det offentlige tager et ansvar for at fremme sundhed og sund livsstil. 61 pct. mener, at det er det offentliges ansvar "at fremme sund livsførelse". 54 pct. er enige i, at det er det offentliges ansvar "at sørge for, at børn og unge ikke begynder at ryge". Og lige så mange tilslutter sig udsagnet: "Det offentlige skal tage et større ansvar for at sikre sunde rammer, der gør de sunde valg nemmere og billigere". *Se figur 2a og 2b.*

Langt størstedelen mener samtidig, at det i sidste instans er op til den enkelte dansker at leve sundt. 84 pct. er enige i udsagnet: "Det er fortrinsvis den enkeltes ansvar at leve et sundt liv". *Se figur 2a.*

Med andre ord er sundhed generelt et fælles ansvar, som deles mellem samfundet og den enkelte dansker.

En deltager i fokusgrupperne formulerer det delte ansvar således: "Vi har selv ansvaret for vores sundhed. Men der er også et samfundsmæssigt ansvar. Ved nogle ting bliver vi nødt til at have en statsmagt, der organiserer. Vi har et fælles sundhedsvæsen osv. Vi har en rygelov, og det er, fordi vi har haft en stor udgift for samfundet på det område. Det synes jeg er fornuftigt." (Mand, 50 år)

Sundhed er et fælles ansvar, men sundhed er mange ting

Spørger man ind til den konkrete ansvarsfordeling, bliver billedet mere nuanceret. Eksempelvis erklærer mere end ni ud af ti danskere (93 pct.) sig enige i, at det er det offentliges ansvar "at sørge for behandling af sygdom". *Se figur 2b.* Det er væsentligt flere end de 61 pct., der mener, at det er det offentliges ansvar "at fremme sund livsførelse".

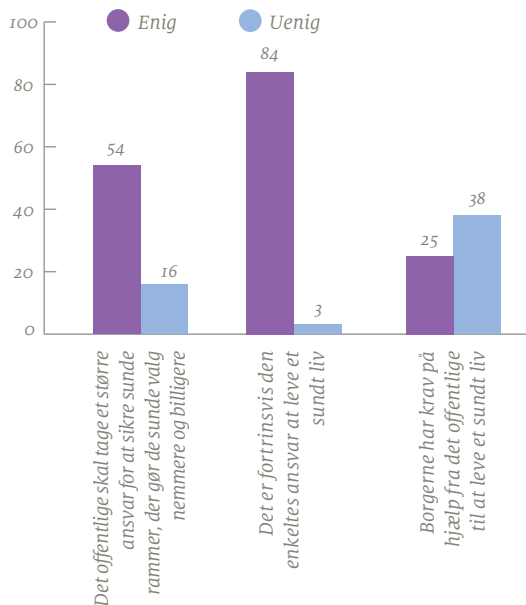
Forskellen illustrerer, at 'sundhed' kan dække over mange ting: Behandling af sygdom er et meget konkret kerneområde i velfærdssamfundet. At "fremme sund livsførelse" omfatter derimod en lang række vidt forskellige typer af tiltag – fra love og regler til informationskampagner og konkrete tilbud til borgerne, f.eks. rygestopkurser eller mulighed for at dyrke motion i arbejdstiden.

Det er ikke noget, danskerne forventer i samme omfang, som de forventer behandlingstilbud, når sygdom rammer. Og måske er folk samtidig bevidste om ikke at overbelaste velfærdsstaten med krav. I hvert fald er 38 pct. uenige i udsagnet "borgerne har krav på hjælp fra det offentlige til at leve et sundt liv", mens 25 pct. er enige, og hele 34 pct. svarer "hverken enig eller uenig". *Se figur 2a.*

Samme splittelse viser sig i spørgsmålet om, hvis ansvar det er, at man skal kunne holde til at være flere år på arbejdsmarkedet – noget, der står højt på mange politikeres ønskeliste. 41 pct. af danskerne er mest enige i at "det er folks eget ansvar at leve så sundt, at de kan holde til flere år på arbejdsmarkedet", mens 30 pct. er mest enige i modudsagnet: "Når pensionsalderen sættes op, bør det offentlige tage et større ansvar for at hjælpe borgerne med at leve så sundt, at de kan holde til at være flere år på arbejdsmarkedet". 23 pct. er ikke enige i nogen af udsagnene. *Se figur 2c.*

Sundhed er et fælles ansvar

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

FIGUR 2A — Et stort flertal mener, at det fortrinsvis er individet, der bærer ansvaret for at leve et sundt liv. Men 54 pct. mener samtidig, at det offentlige skal tage et større ansvar for sunde rammer.

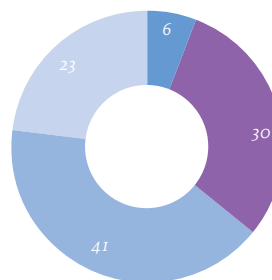
NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 2-3 pct., resten svarede “hverken enig eller uenig”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “meget uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Hvem har ansvaret, når pensionsalderen sættes op?

“Forestil dig en dialog mellem to personer – A og B. Hvem er du mest enig med?”

- A siger: Når pensionsalderen sættes op, bør det offentlige tage et større ansvar for at hjælpe borgerne med at leve så sundt, at de kan holde til at være flere år på arbejdsmarkedet
- B siger: Det er folks eget ansvar at leve så sundt, at de kan holde til flere år på arbejdsmarkedet
- Ikke enig med nogen af parterne
- Ved ikke

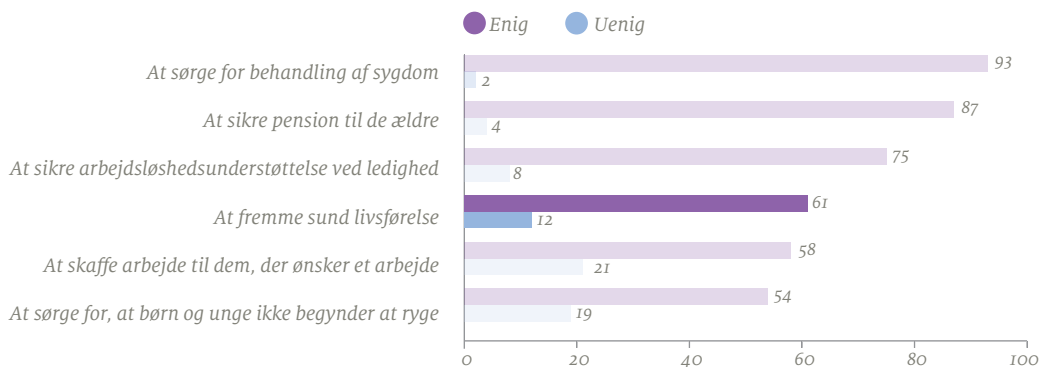
FIGUR 2C — Flest af danskerne mener, at det er folks eget ansvar at leve så sundt, at de kan holde til flere år på arbejdsmarkedet. Men tre ud af ti mener, at det er politikernes ansvar.

NOTE — n = 5.029. Procent.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Ja tak til sundhedsfremme

“Hvor enig eller uenig er du i, at følgende forhold er det offentliges ansvar?”

FIGUR 2B — Danskernes vurdering af det offentliges ansvar for deres sundhed varierer fra område til område.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 1-2 pct., resten svarede “hverken enig eller uenig”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “meget uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

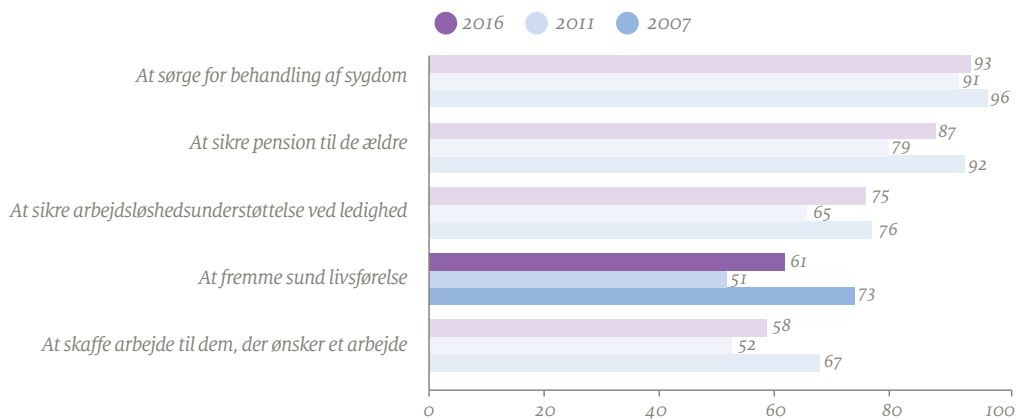
**Det siger
danskerne**
– om ansvaret for
sundhed

“Jeg mener, at politikerne har et ansvar i forhold til priserne på varer. De har fået cigaretternes priser til at stige. De kunne også godt sætte prisen på grøntsagerne ned og sukkerpriserne op.

KVINDE, 22 ÅR

Danskernes syn på det offentlige ansvar (1)

“Hvor enig eller uenig er du i, at følgende forhold er det offentlige ansvar?”

FIGUR 2D — Fra 2007 til 2011 er der sket et fald i andelen af danskere, der mener, at forskellige opgaver er det offentlige ansvar. Fra 2011 til 2016 er der sket en stigning.

NOTE — n 2007 = 2.006; n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 1-2 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”. Forskellene mellem 2007, 2011 og 2016 er statistisk signifikante, undtagen for kategorien “at sikre arbejdsløshedsunderstøttelse ved ledighed”, hvor 2007 ikke er signifikant forskellig fra 2016.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Skiftende syn på det offentlige ansvar

Danskernes opfattelse af, hvorvidt forskellige opgaver er det offentlige ansvar, har bevæget sig frem og tilbage siden 2007.

Fra 2007 til 2011 er der sket et fald i procentdelen af danskere, der mener, at forskellige konkrete opgaver er det offentlige ansvar – uanset om det gælder behandling af sygdom, pension eller arbejdsløshedsunderstøttelse. Fra 2011 til 2016 er der til gengæld sket en stigning – men dog ikke så stor, at danskerne er tilbage på 2007-niveau. Se figur 2d.

Måske hænger ændringerne sammen med den generelle økonomiske udvikling. I 2007 var der højkonjunktur, og økonomien boomed. I 2011 var Danmark, ligesom resten af verden, ramt af finanskrisen og økonomisk afmatning – det offentlige skulle spare, og der var grænser for, hvad man kunne forvente. I 2016 er optimismen i et vist omfang på vej tilbage.

For udsagnet om, at “borgerne har krav på hjælp fra det offentlige til at leve et sundt liv”, er tendensen den samme: Andelen, der erklærer sig enig, falder i 2011, men stiger atter lidt i 2016. Se figur 2e. Måske er den økonomiske udvikling også forklaringen her – i hvert fald kan vurderingen af, hvad man ligefrem kan kræve af det offentlige, tænkes at hænge sammen med, hvad der er økonomisk realistisk.

“ Man bliver nødt til at have nogle regler og rammer, der viser den sunde vej i forhold til kost og motion. Da jeg startede med at arbejde, der kunne man gå på pension, når man blev 60. Det rykker sig hele tiden. Man skal også kunne klare et langt arbejdsliv i Danmark i dag.

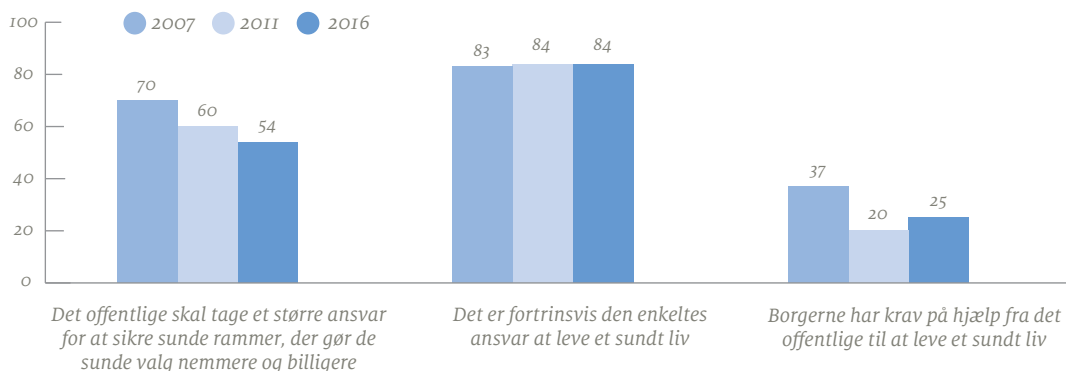
KVINDE, 52 ÅR

“ Vi har ansvaret for os selv. Vi har lært, at det er staten, der opdrager os til at blive de mennesker, vi er. Vi er nødt til at tage ansvar selv.

KVINDE, 50 ÅR

Danskernes syn på det offentliges ansvar (2)

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

FIGUR 2E — Stadig færre danskere mener, at det offentlige skal gøre det nemmere at træffe sunde valg. Omvendt er der igen en lille stigning i andelen, der mener, at man har krav på hjælp til at leve et sundt liv.

NOTE — n 2007 = 2.006; n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 2-3 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”. Forskellene mellem 2007, 2011 og 2016 er statistisk signifikante, undtagen for kategorien: “Det er fortrinsvis den enkeltes ansvar at leve et sundt liv”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

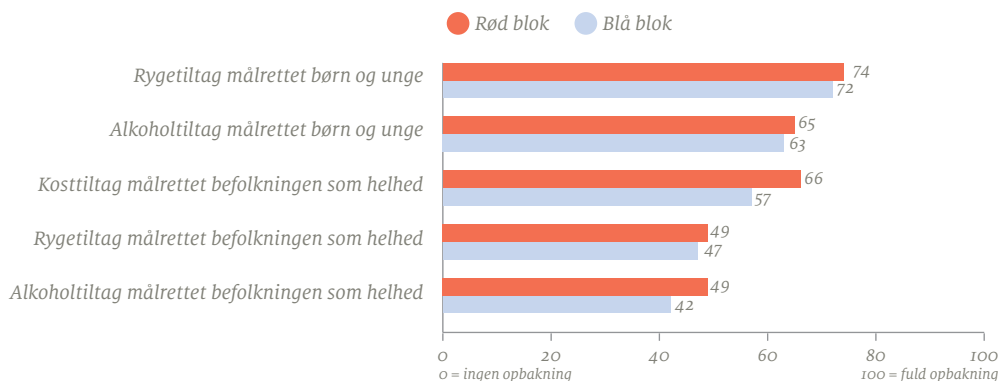
S

Boks 2a

Hvordan sammenlignes forskellige typer tiltag?

For at sammenligne danskernes holdninger til forskellige tiltag, er tiltagsspørgsmålene inddelt efter **område** (alkohol, rygning eller kost) og **målgruppe** (befolkningen generelt eller børn og unge). Svarene på spørgsmålene inden for hver gruppe er herefter lagt sammen på en standardiseret skala, fra 0 (meget dårligt forslag) til 100 (meget godt forslag). Læs metodebilaget bagerst i rapporten for at se, hvilke spørgsmål de forskellige tiltagstyper består af.

Opbakning til forebyggelse i begge blokke

FIGUR A — Der er ikke stor forskel på holdningen til forebyggelsestiltag i rød og blå blok.

NOTE — Analysen er baseret på partivalg ved seneste folketingsvalg i 2015. Blå blok består af: Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Kristendemokraterne. Rød blok består af Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet. Der var mulighed for at svare "hverken godt eller dårligt" på alle spørgsmå. Respondenter, der har svaret "ved ikke" på mindst et af spørgsmålene i en given gruppe, er derfor udeladt. Se metodeafsnit for uddybning. Rød blok: Rygetiltag målrettet børn og unge: n = 1.771; alkoholtiltag målrettet børn og unge: n = 1.835; kosttiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 1.852; rygetiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 1.464; alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 1.729. Blå blok: Rygetiltag målrettet børn og unge: n = 1.979; alkoholtiltag målrettet børn og unge: n = 2.049; kosttiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 2.067; rygetiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 1.721; alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 1.966.

Figuren viser den gennemsnitlige opbakning til tiltag inden for hver gruppe på en standardiseret skala, fra 0 til 100, fordelt på rød og blå blok.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Opbakning til forebyggelse på tværs af politiske skel

Der er ikke den store partipolitiske uenighed at spore i danskernes holdninger til forebyggelsestiltag. Se figur a. Mest enige er de to blokkes vælgere, når det gælder alkoholtiltag rettet mod børn og unge samt rygetiltag uanset målgruppe. Eksempelvis mener 68 og 67 pct. af hhv. rød og blå blokkes vælgere, at det er et godt forslag at "forbyde rygning på legepladser". Hhv. 54 og 50 pct. mener, at det er et godt forslag at "hæve aldersgrænsen fra 16 til 18 år for køb af øl og vin".

Størst uenighed er der om kosttiltag og alkoholtiltag målrettet den brede befolkning. Eksempelvis mener 78 pct. af rød blokkes vælgere, at det er et godt forslag at "indføre differentieret moms, så sunde fødevarer bliver billigere og usunde fødevarer bliver dyrere" – i blå blok er det kun 67 pct. Og 57 pct. i rød blok mener, at det er et godt forslag at "indføre en promillegrænse på 0, så man slet ikke må have drukket alkohol, hvis man skal køre bil" – mod 47 pct. i blå blok.

Selv når man zoomer ind på de enkelte partier, er uenighederne relativt begrænsede. Dog skiller vælgere, der stemmer på Liberal Alliance eller Det Konservative Folkeparti, sig ud ved at være mindst positive på tværs af alle typer af tiltag. Se figur b og tabel a.

Selv om danskernes holdninger til konkrete forebyggelsestiltag stort set ikke er politisk polariserede, tillægger blå blokkes vælgere det offentlige lidt mindre ansvar for forebyggelse end vælgerne i rød blok. Eksempelvis er 68 pct. af rød blokkes vælgere enige i, at "det er det offentliges ansvar at fremme sund livsførelse", mod 57 pct. af blå blokkes vælgere. I rød blok er 63 pct. enige i udsagnet "det offentlige skal tage et større ansvar for at sikre sunde rammer, der gør de sunde valg nemmere og billigere", mens det blot er 47 pct. af blå blokkes vælgere.

Opbakning blandt de forskellige partiers vælgere

	A Social- demokratiet	B Radikale Venstre	C Det Konservativa Folkeparti	F Socialistisk Folkeparti	I Liberal Alliance	O Dansk Folkeparti	V Venstre
Forbyde rygning i arbejdstiden	48	44	45	45	43	45	48
Forbyde salg af tobak alle andre steder end særlige tobaksbutikker med licens	34	40	32	39	26	33	35
Forbyde røg på steder, hvor mange mennesker er samlet, f.eks. på stadion og gågader	49	54	50	48	51	46	52
Forbyde alt salg af tobak fra år 2030	24	25	25	30	25	27	26
Forbyde rygning i lejligheder, fordi man bor tæt på hinanden	23	29	21	21	28	22	25
Forbyde rygning indendørs, også i private hjem	13	9	15	12	10	13	12
Forbud mod salg af tobak til personer, der er født efter 2010, så tobak langsomt bliver udfaset	23	26	21	21	20	27	22
Forbud mod at udvikle nye tobaksprodukter	45	39	33	51	34	44	39
Butikkerne skal opbevare cigaretpakkerne, så de ikke er synlige for kunderne	50	58	44	53	44	45	46
Forbud mod, at tobaksindustrien giver bidrag til f.eks. musikfestivaler el.lign.	42	49	34	50	35	39	40
Forbud mod salg af tobak på festivaler og lignende steder, hvor der kommer mange unge	39	34	33	38	26	35	36
Tilbyde rygestopprogrammer målrettet unge i alle kommuner	78	83	73	89	63	74	72
Forbyde al rygning hjemme hos dagplejemødre	66	82	70	70	73	67	72
Forbyde rygning i biler, hvis der er børn i bilen	71	70	67	74	63	75	70
Forbyde rygning på legepladser	68	76	58	69	63	66	71
Hårde straffe til butikker, der sælger tobak til unge under 18 år	60	64	52	66	57	62	57
Krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op	57	52	47	58	42	55	57
Indføre differentieret moms, så sunde fødevarer bliver billigere og usunde fødevarer bliver dyrere	74	83	61	83	66	69	67
Stille krav om, at dagligvarebutikker indrettes anderledes, så der f.eks. ikke står slik ved kassen	55	43	35	58	28	52	42
Indføre obligatorisk sundhedsmærkning af samtlige fødevarer	56	49	44	67	37	54	48
Øge afgiften på sukker og sukkerholdige varer	39	53	30	48	25	27	31
Stille krav om, at der ikke må serveres usund mad i idrætshaller	43	39	30	40	24	37	35
Øge afgiften på alkohol	39	46	31	32	21	26	30
Indrette dagligvarebutikkerne anderledes, så produkter med alkohol ikke står fremme	27	22	15	27	14	22	21
Indføre en promillegrænse på 0, så man slet ikke må have drukket alkohol, hvis man skal køre bil	56	57	40	63	38	50	48
Begrænse tilgængeligheden af alkohol via oprettelsen af en form for 'systembolag' efter svensk forbillede	13	13	4	12	7	13	10
Strengere kontrol med, om butikker overtræder forbuddet mod at sælge øl og vin til unge under 16 år	65	73	59	74	55	64	62
Hæve aldersgrænsen fra 16 til 18 år for køb af øl og vin	56	53	44	54	37	57	46
Indføre forbud mod udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne (gymnasier, erhvervsskoler o.lign.)	47	35	35	40	27	49	39
Indføre lov om, at unge skal være 18 år, før de kan købe alkohol på ungdomsuddannelserne, f.eks. når der er fredagsbar	59	57	49	58	38	62	52

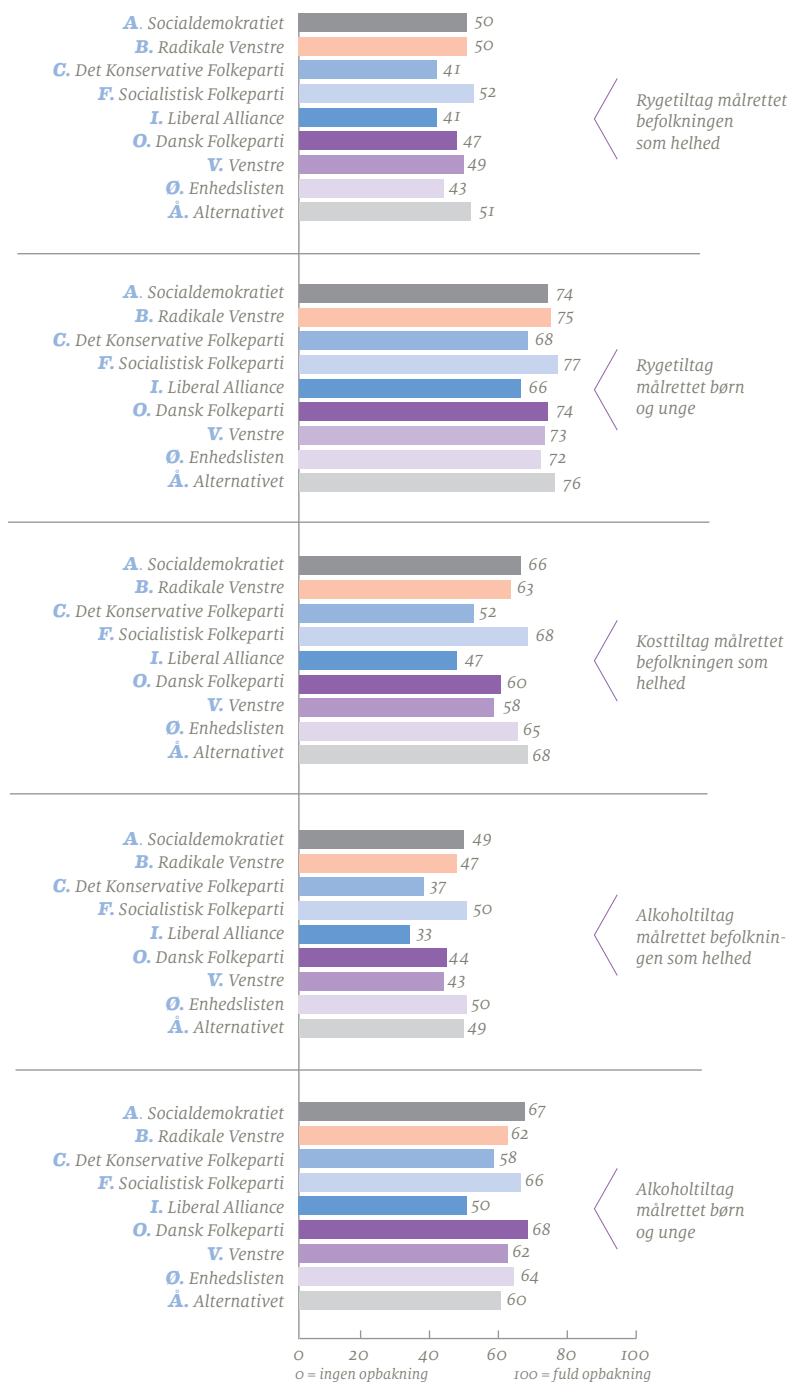
TABEL A — Opbakning til konkrete forebyggelsestiltag blandt de forskellige partiers vælgere.

NOTE — Analysen er baseret på partivalg ved seneste folketingsvalg i 2015. Socialdemokratiet: n = 763-965; Radikale Venstre: n = 122-151; Det Konservative Folkeparti: n = 103-133; Socialistisk Folkeparti: n = 143-187; Liberal Alliance: n = 225-268; Dansk Folkeparti: n = 808-970; Venstre: n = 563-678; Enhedslisten: n = 323-394; Alternativet: n = 114-155. Kristendemokraterne er ikke medtaget i denne figur, da n < 30. Figuren viser den procentdel, der har svaret "ret godt" eller "meget godt".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Ø	Å	
Enhedslisten	Alternativet	På tværs af befolkningen
34	39	43
33	41	34
40	46	48
24	31	26
20	28	24
10	14	12
22	30	24
47	47	42
48	54	47
42	47	40
31	40	35
80	83	75
61	77	69
68	77	71
63	73	66
60	65	60
49	53	52
79	83	70
57	63	50
61	52	52
44	55	35
37	41	37
41	44	33
28	29	25
58	54	52
16	13	13
67	64	64
54	37	50
39	34	41
51	42	53

Enighed på tværs af partier

FIGUR B — Med ganske få undtagelser går holdningerne til forebyggelsestiltag igen på tværs af partipolitiske skel.

NOTE — Analysen er baseret på partivalg ved seneste folketingsvalg i 2015. Der var mulighed for at svare "hverken godt eller dårligt" på alle spørgsmål. Respondenter, der har svaret "ved ikke" på mindst et af spørgsmålene i en given gruppe, er derfor udeladt. Se metodeafsnit for uddybning. Socialdemokratiet: n = 763-965; Radikale Venstre: n = 122-151; Det Konservative Folkeparti: n = 103-133; Socialistisk Folkeparti: n = 143-187; Liberal Alliance: n = 225-268; Dansk Folkeparti: n = 808-970; Venstre: n = 563-678; Enhedslisten: n = 323-394; Alternativet: n = 114-155. Kristendemokraterne er ikke medtaget i denne figur, da n < 30. Figuren viser den gennemsnitlige opbakning til tiltag på en standardiseret skala fra 0 til 100 fordelt på partier.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

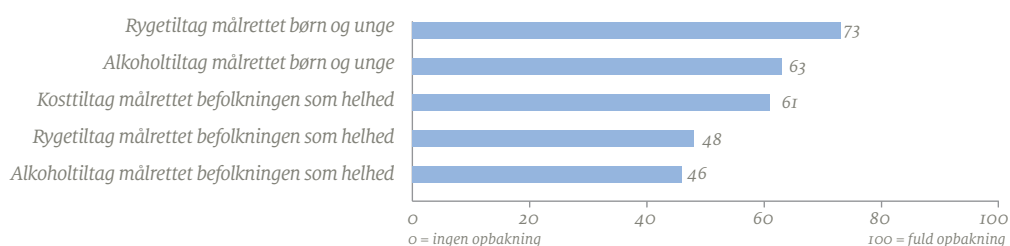
“ Der skal være samme behandlingsmuligheder for alle. Behandlingsmuligheder er ikke vores eget ansvar.

KVINDE, 50 ÅR

“ Det er en udgift for politikerne, når folk er usunde, så de vil også gerne have, at man lever sundt.

MAND, 20 ÅR

Størst opbakning til børne- og ungetiltag

FIGUR 2F — Forebyggelsestiltag, der skal begrænse unges rygning og alkoholindtag, nyder størst opbakning blandt danskerne.

NOTE — Der var mulighed for at svare “hverken godt eller dårligt” på alle spørgsmål. Respondenter, der har svaret “ved ikke” på mindst et af spørgsmålene i en given gruppe, er derfor udeladt. Se metodeafsnit for uddybning. Rygetiltag målrettet børn og unge: n = 4.378; alkoholtiltag målrettet børn og unge: n = 4.561; kosttiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.572; rygetiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 3.719; alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.285. Figuren viser den gennemsnitlige opbakning til tiltag inden for hver gruppe på en standardiseret skala fra 0 til 100.

KILDE — Userneeds for TrykFonden og Mandag Morgen.

Til gengæld er procentdelen af danskere, der er enige i udsagnet “det offentlige skal tage et større ansvar for at sikre sunde rammer, der gør de sunde valg nemmere og billigere”, faldet støt – fra 70 pct. i 2007 til 60 pct. i 2011 og 54 pct. i 2016.

Faldet bør dog også ses i lyset af, at kommunerne i samme tidsrum har overtaget opgaven med at skabe disse rammer, og at den opgave år for år bliver løftet i stigende omfang og med øget kvalitet.² Dermed har det offentlige faktisk fået et større ansvar, siden danskerne første gang forholdt sig til udsagnet. I det perspektiv er den faldende procentdel ikke nødvendigvis udtryk for, at danskerne ønsker mindre offentlig involvering i forebyggelse. Måske afspejler faldet, at den øgede forebyggelsesindsats er blevet bemærket.

I hele perioden har en stort set uændret procentdel af danskerne – cirka otte ud af ti – erklæret sig enige i, at “det er fortrinsvis den enkeltes ansvar at leve et sundt liv”.

Børn og unge har særlig opmærksomhed

Hvilken betydning har det for danskernes holdninger til forebyggelsestiltag, hvem tiltagene er rettet mod, og om de skal regulere alkohol-, ryge- eller kostvaner?

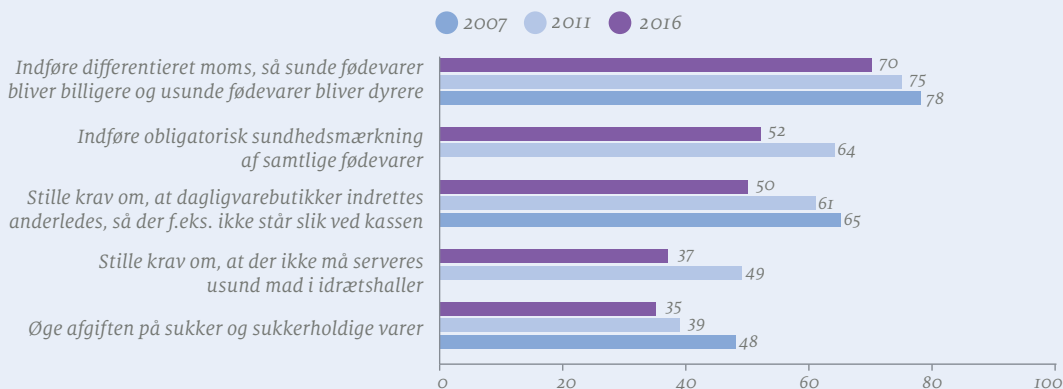
En sammenligning af danskernes holdninger (se boks 2a) til en lang række forebyggelsestiltag viser, at tiltag målrettet børn og unge har særstatus. Tiltag, der skal begrænse rygning og alkoholindtag blandt børn og unge, har større opbakning end tilsvarende tiltag rettet mod befolkningen som helhed.

Blandt tiltag målrettet hele befolkningen er danskerne mest positive over for tiltag, som skal sikre en sundere kost, sammenlignet med ryge- og alkoholtiltag. Se figur 2f.

²Center for Interventionsforskning, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet: Kortlægning. Kommunernes arbejde med implementering af Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakker, 2015. Udvikling i arbejdet fra 2013 til 2015, 2015 (forfattere: Christiansen N.S., Holmberg T., Hærvig K.K., Christensen A.I., Rod M.H.).

Danskerne om kosttiltag

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

FIGUR 2G — Et flertal af danskerne synes godt om flere kosttiltag, eksempelvis differentieret moms.

NOTE — n 2007 = 2.006; n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 3-6 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “ret godt” eller “meget godt”. Alle forskelle mellem 2007, 2011 og 2016 er statistisk signifikante, undtagen for forslaget “indføre differentieret moms...” mellem 2007 og 2011.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Sunde fødevarer skal være billigere

Danskerne vil have billige, sunde fødevarer – og de usunde varer må godt blive dyrere. 70 pct. af danskerne synes, det er et godt forslag “at indføre differentieret moms, så sunde fødevarer bliver billigere og usunde fødevarer bliver dyrere”. Se figur 2g.

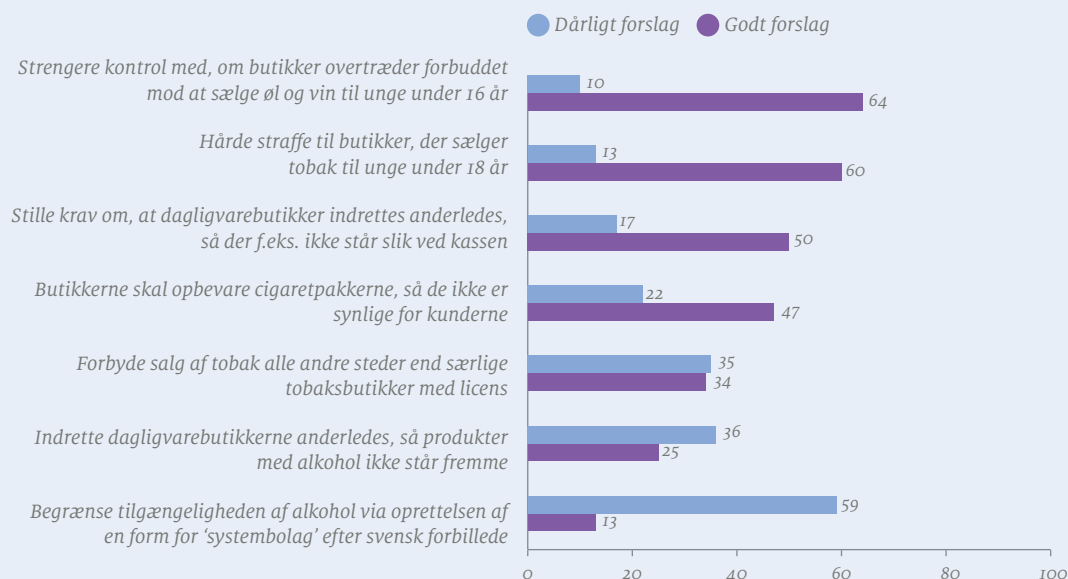
I det hele taget er der opbakning til tiltag, der skal gøre det lettere at vælge sundt, når der købes ind. 52 pct. af danskerne synes, at det er et godt forslag at “indføre obligatorisk sundhedsmærkning af samtlige fødevarer”. 50 pct. synes, det er et godt forslag at “stille krav om, at dagligvarebutikker indrettes anderledes, så der f.eks. ikke står slik ved kassen”.

Danskerne er mere splittede, når det gælder hårdere tiltag såsom krav og afgifter. 37 pct. synes, at det er et godt forslag at “stille krav om, at der ikke må serveres usund mad i idrætshaller”, mens 28 pct. synes, det er et dårligt forslag, og 32 pct. svarer “hverken-eller”. Samme billede tegner sig, når det handler om at “øge afgiften på sukker og sukkerholdige varer”. Her synes 35 pct., at det er et godt forslag, mens 33 pct. synes, det er et dårligt forslag, og 29 pct. svarer “hverken-eller”.

Opbakningen til samtlige kosttiltag er faldet over tid. Eksempelvis mente 65 pct. i 2007, at det var et godt forslag at “stille krav om, at dagligvarebutikker indrettes anderledes, så der f.eks. ikke står slik ved kassen”. I 2016 er det blot 50 pct. Og mens 48 pct. i 2007 syntes, det var et godt forslag at “øge afgiften på sukker og sukkerholdige varer”, er det kun 35 pct. i 2016.

Danskerne om dagligvarehandelns rolle

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

FIGUR 2H — Danskerne bakker op om kontrol og straf, så butikkerne overholder loven ift. salg af tobak og alkohol, men det usunde skal ikke gemmes helt væk.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 4-11 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “ret godt” eller “meget godt”, hhv. “ret dårligt” eller “meget dårligt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Danskerne klar til skærpet kontrol

Dagligvarehandlen kan spille en vigtig rolle, hvis danskerne skal have mulighed for at træffe sunde valg i hverdagen.

Der er en vis opbakning til, at butikker gemmer det usunde lidt af vejen. *Se figur 2h*. Hver anden (50 pct.) synes, det er et godt forslag at “stille krav om, at dagligvarebutikker indrettes anderledes, så der f.eks. ikke står slik ved kassen”. Lidt færre (47 pct.) er enige i, at “butikkerne skal opbevare cigaretpakkerne, så de ikke er synlige for kunderne”.

Alkohol behøver til gengæld ikke blive gemt væk. Kun 25 pct. synes, det er et godt forslag at “indrette dagligvarebutikkerne anderledes, så produkter med alkohol ikke står fremme”. Det er cirka samme andel som i 2007 og i 2011.

Der er mindre opbakning til deciderede forbud mod salg af tobak og alkohol. 13 pct. af danskerne synes, det er en god ide at “begrænse tilgængeligheden af alkohol via oprettelsen af en form for ‘systembolag’ efter svensk forbillede” – omtrent lige så mange som i 2007 og i 2011. Til gengæld synes noget flere, 34 pct., at det er et godt forslag at “forbyde salg af tobak alle andre steder end særlige tobaksbutikker med licens”.

Størst opbakning møder forslagene om kontrol med, at butikker overholder lovgivningen om salg af tobak og alkohol til unge. 64 pct. mener, at det er et godt forslag at indføre “strengere kontrol med, om butikker overtræder forbuddet mod at sælge øl og vin til unge under 16 år”. 60 pct. synes, det er et godt forslag med “hårde straffe til butikker, der sælger tobak til unge under 18 år”.

Uddannelsesinstitutionerne har ifølge danskerne et særligt ansvar i forebyggelsesindsatsen over for børn og unge. Et flertal er klar til at skærpe regler for rygning og alkohol.

En hjælpende hånd på uddannelserne

Overgangen fra barn til voksen grundlægges mange af de vaner, der følger os resten af livet. Det er også i de år, de fleste stifter bekendtskab med alkohol og rygning for første gang. 94 pct. af danske unge har deres debut med alkohol, inden de er fyldt 17 år³, og 32 pct. har prøvet at ryge, når de fylder 16.⁴ Blandt de danskere, der ryger, begyndte 52 pct. at ryge regelmæssigt, inden de fyldte 17 år, og 79 pct. inden de fyldte 21.⁵

Spørger man danskerne, har folkeskoler og ungdomsuddannelser en særlig opgave med at sætte rammer for børn og unge, når det gælder alkohol og rygning. Tiltag, der er målrettet børn og unge i regi af uddannelsesinstitutionerne, har større opbakning end forebyggelsestiltag målrettet befolkningen som helhed. *Se figur 3a.*

I forhold til rygning omfatter opbakningen også temmelig vidtgående tiltag. *Se figur 3b.* Eksempelvis mener over halvdelen (52 pct.), at det er et godt forslag at "stille krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op".

41 pct. af danskerne synes desuden, at det er et godt forslag at "forbyde salg af tobak i skolers og ungdomsuddannelsers nærområde". Det er en relativt høj procentdel, når man tager i betragtning, at forslaget rækker ud over uddannelsesinstitutionernes matrikel og lægger op til en begrænsning af udvalget hos nærliggende kiosker og supermarkeder, som også betjener den øvrige befolkning i området. Det tyder på, at danskerne er villige til at gå relativt langt, når det kommer til at begrænse rygning blandt unge.

I dag er det forbudt for elever og lærere på folkeskoler og gymnasier at ryge på uddannelsesstedets område, både ude og inde og til fester. Men forbuddet omfatter ikke tekniske skoler og erhvervsuddannelser. *Læs mere i boks 3a.* Et flertal (56 pct.) af danskerne er dog tilhængere af at "forbyde al rygning både ude og inde for både lærere og elever i folkeskoler, gymnasier, tekniske skoler og lignende" – stort set samme procentdel syntes det i 2011 (58 pct.). Lidt mindre opbakning er der til forslaget om, at "alle fester på ungdomsuddannelserne skal være røgfri både ude og inde". 42 pct. af danskerne synes, det er et godt forslag.

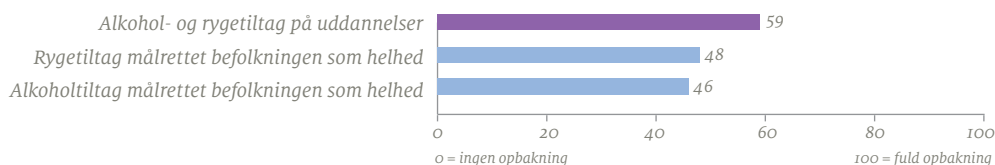
Danskerne mener også, at uddannelsesinstitutionerne har en opgave med at begrænse de unges indtag af alkohol i forbindelse med arrangementer på skolen – især i forhold til de elever, der endnu ikke er fyldt 18 år.

³Kræftens Bekæmpelse og TrykFonden: Unges alkoholvaner i Danmark 2015 – en kortlægning, 2016 (forfattere: Schiøth C., Behrens C.L., Hansen L.).

⁴Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet: Skolebørnsundersøgelsen 2014, 2015 (redaktion: Rasmussen M., Pedersen T.P., Due P.).

⁵Undersøgelse af Danskeres Rygevaner 2016 (udført af Sundhedsstyrelsen, Lungeforeningen, HjerteForeningen og Kræftens Bekæmpelse: <https://www.sst.dk/da/sundhed-og-livsstil/tobak/tal-og-fakta/danskeres-rygevaner/danskeres-rygevaner-2016>).

Stor opbakning til tiltag på uddannelser

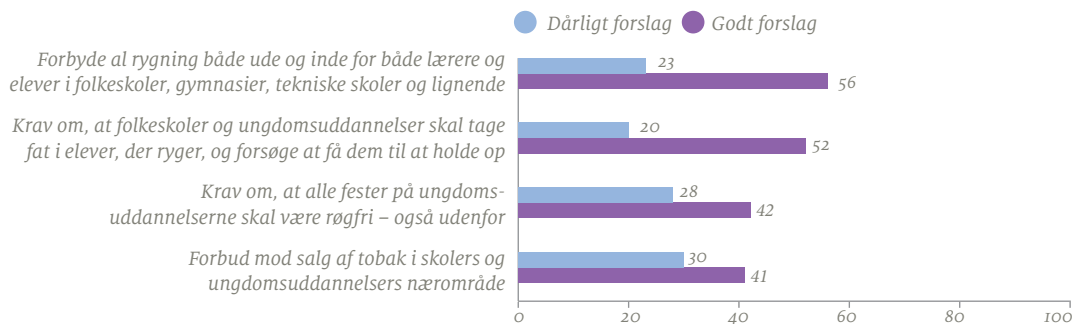
FIGUR 3A — Danskerne bakker mere op om alkohol- og rygetiltag på uddannelsesinstitutioner end tiltag mod alkohol og rygning i almindelighed.

NOTE — Der var mulighed for at svare "hverken godt eller dårligt" på alle spørgsmål. Respondenter, der har svaret "ved ikke" på mindst et af spørgsmålene i en given gruppe, er derfor udeladt. Se metodeafsnit for uddybning. Alkohol- og rygetiltag på uddannelserne: n = 4.318; rygetiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 3.719; alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.285. Figuren viser den gennemsnitlige opbakning til tiltag inden for hver gruppe på en standardiseret skala fra 0 til 100.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Opbakning til rygetiltag på uddannelser

"Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?"

FIGUR 3B — Flere danskere er for end imod rygetiltag på uddannelsesinstitutioner.

NOTE — n = 5.029; "ved ikke"-svar: 4-6 pct., resten svarede "hverken godt eller dårligt". Figuren viser den procentdel, der har svaret "meget godt" eller "ret godt", hhv. "meget dårligt" eller "ret dårligt".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Boks 3a

Rygning på uddannelsesinstitutionerne – hvad siger lovgivningen?

Ifølge 'Lov om røgfri miljøer' er rygning forbudt på skoler, efterskoler og kostskoler. Forbuddet gælder både elever og ansatte, og det omfatter hele institutionens område, også uden for almindelig undervisningstid, f.eks. til fester. De samme regler gælder uddannelsesinstitutioner med treårige gymnasiale uddannelser, hvor størstedelen af eleverne er under 18 år, f.eks. det almene gymnasium, HF eller HHX.

Ligger der en anden ungdomsuddannelse sammen med den gymnasiale uddannelse, eksempelvis en teknisk skole, gælder rygeforbuddet også for elever og ansatte på den tekniske skole.

På videregående uddannelser og ungdomsuddannelser, hvor størstedelen af eleverne er over 18 år, er rygning tilladt udendørs og indenfor i rygerum eller rygekabiner. I praksis betyder det, at mange erhvervsskoler ikke er omfattet af rygeforbuddet. Det samme gælder produktionsskoler.

Kilde: www.retsinformation.dk.

Det siger danskerne
– om rygning og alkohol på uddannelsesinstitutionerne

“ Man burde ikke sælge alkohol på uddannelsesinstitutionerne, hvis man vil vende kulturen.

KVINDE, 22 ÅR

“ I folkeskolen var de første, der begyndte at ryge og drikke, de seje.

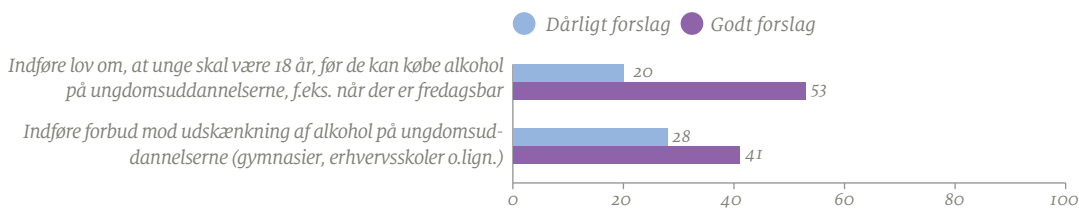
KVINDE, 20 ÅR

“ Som ung kan det godt ske, at man bliver holdt udenfor, hvis man ikke er en del af alkoholkulturen.

KVINDE, 37 ÅR

Danskerne vil sætte grænser for alkohol på uddannelser

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

FIGUR 3C — Danskerne er klar til at sætte grænser for udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelser.

NOTE — n = 5.039; “ved ikke”-svar: 5 pct., resten svarede “hverken godt eller dårligt”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “meget godt” eller “ret godt”, hhv. “meget dårligt” eller “ret dårligt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

53 pct. af danskerne synes, at det er et godt forslag at “indføre lov om, at unge skal være 18 år, før de kan købe alkohol på ungdomsuddannelserne, f.eks. når der er fredagsbar”. 41 pct. går ind for helt at “indføre forbud mod udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne (gymnasier, erhvervsskoler o.lign.)”. Se figur 3c.

Begge forslag vil betyde relativt store ændringer i den måde, de gymnasiale uddannelser – hvor ca. 59 pct. af en årgang tager sin ungdomsuddannelse⁶ – holder fester på. En rundspørge fra 2012 viste, at syv ud af ti gymnasier serverer alkohol til elever under 18, når der holdes fest.⁷

En anderledes festkultur

Én ting er, om der må serveres alkohol til fester på ungdomsuddannelser; noget andet er, om uddannelsesinstitutionerne aktivt opfordrer eleverne til at drikke alkohol. En undersøgelse foretaget af Alkohol og Samfund i 2016 viser, at der på to ud af tre gymnasier er opfordringer til druk i markedsføringen på sociale medier af fester og caféaftener.⁸

Det mener et flertal af danskerne er forkert. 62 pct. mener, at det er uacceptabelt, at gymnasier laver introarrangementer, hvor mange af de nye elever bliver fulde. Se figur 3d. Næsten lige så mange (60 pct.) finder det også uacceptabelt, at “lokale værtshuse og diskoteker reklamerer på uddannelsesinstitutioner, f.eks. med plakater, annoncer i skolebladet el.lign”. Og endelig mener halvdelen af danskerne (51 pct.), at det er uacceptabelt, at “ungdomsuddannelserne tillader tilbud på alkohol, f.eks. ‘happy hour’ til fester”.

⁶Danske Gymnasier: Fakta og myter om det almene gymnasium, 2015.

⁷En rundspørge foretaget af Politiken Research blandt 97 uddannelsesledere, der repræsenterer 165 ungdomsuddannelser, viser, at syv ud af ti ikke har en aldersgrænse for, hvem der må købe alkohol til fester (<http://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art5434670/Syv-ud-af-ti-ungdomsuddannelser-holder-baren-%C3%A5ben-for-alle-elever>).

⁸Alkohol & Samfund: Gymnasiet som party provider – gymnasiers alkoholmarkedsføring på de sociale medier, 2016.

“ Det er den nemme måde for skolerne at lave noget, som ryster eleverne sammen. Der er mere opbakning, end hvis man tog i shelterhytte. Så skolerne får nok også lidt mere opbakning, hvis der er alkohol involveret.

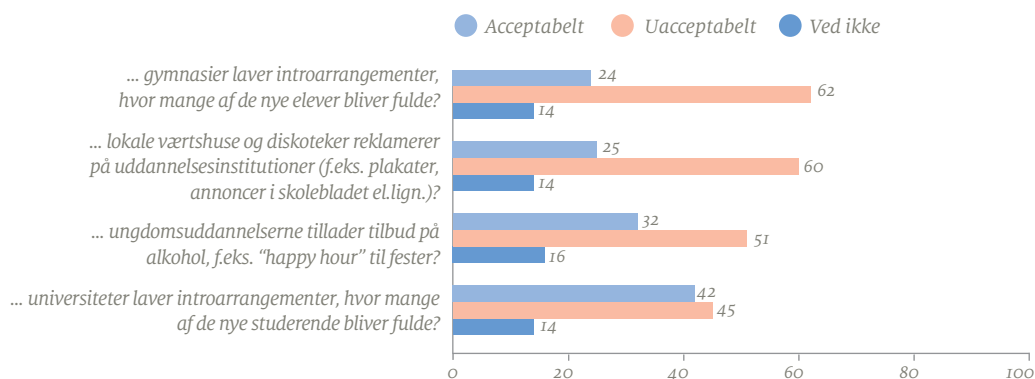
MAND, 19 ÅR

“ På min datters kostskole er der mange elever, der kommer fra udlandet. Når rektor i starten af året holder sin introduktionstale og kommer til alkohol, så bliver hun lidt svag i stemmen, fordi hun så siger, at de gerne må drikke på gymnasiet i Danmark. Det er svært at forklare for de internationale elever.

MAND, 54 ÅR

Uacceptabel alkoholadferd

“Er det efter din mening acceptabelt eller uacceptabelt, hvis ...”

FIGUR 3D — Den rolle, som alkohol ofte spiller til sociale arrangementer på ungdomsuddannelserne, er uacceptabel i de flestes øjne.

NOTE — $n = 5,029$. Figuren viser den procentvise fordeling mellem svarene "acceptabelt", "uacceptabelt" og "ved ikke".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Boks 3b

Alkohol på uddannelsesinstitutioner – hvad siger lovgivningen?

Der findes ikke lovgivning, som specifikt regulerer udskænkning af alkohol på uddannelsesinstitutioner. Lovgivningen på området forholder sig fortrinsvist til aldersgrænser for udskænkning og salg af alkohol.

Det er forbudt for forretninger at sælge alkohol til personer under 16 år, og stærk alkohol (alkoholprocent på over 16,5 pct.) må kun sælges til personer over 18. På barer og restauranter er det forbudt at sælge alkohol med en alkoholprocent på over 2,8 til personer under 18.

Kilde: www.retsinformation.dk.

Alkohol i folkeskolen

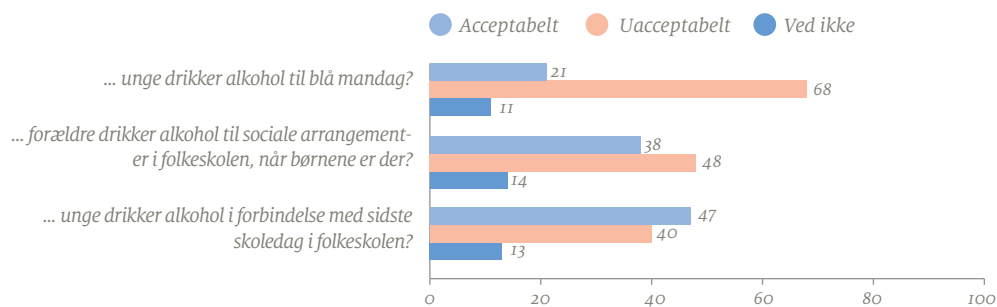
I hvilket omfang danskerne mener det er acceptabelt, at børn og unge drikker alkohol ved festlige lejligheder, afhænger ikke overraskende af børnenes alder.

Kun 21 pct. mener, at det er acceptabelt, at "unge drikker alkohol til blå mandag" – dagen efter konfirmationen, som for de flestes vedkommende finder sted i 7. eller 8. klasse. Når det kommer til sidste skoledag i folkeskolen, altså efter 9. klasse, er der større accept. 47 pct. mener, at det er acceptabelt, at "unge drikker alkohol i forbindelse med sidste skoledag i folkeskolen". Se figur 3e. I Skolebørnsundersøgelsen*, der blev gennemført af Statens Institut for Folkesundhed i 2014, fortæller de unge selv, hvornår de har prøvet at drikke alkohol første gang. Blandt de 14-årige siger 56 pct. af pigerne og 60 pct. af drengene, at de har drukket alkohol. 79 pct. af pigerne og 83 pct. af drengene i 9. klasse har prøvet at drikke alkohol.

Ifølge danskerne skal forældrene heller ikke drikke til skolearrangementer. Næsten halvdelen af danskerne (48 pct.) mener, at det er uacceptabelt, at "forældrene drikker alkohol til arrangementer i folkeskolen, hvor børnene også er til stede". Denne relativt store procentdel hænger måske sammen med, at nogle skoler har en alkoholpolitik, der ikke tillader alkohol til sociale arrangementer med børn og forældre.

Acceptabel alkoholadfærd

"Er det efter din mening acceptabelt eller uacceptabelt, hvis ..."

FIGUR 3E — Danskerne om, hvad der er acceptabelt i folkeskolen.

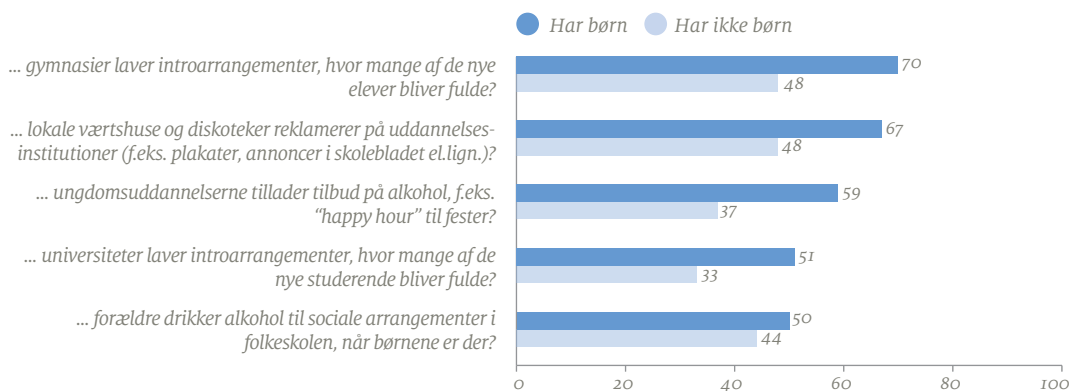
NOTE — $n = 5.029$. Figuren viser den procentvise fordeling mellem svarene "acceptabelt", "uacceptabelt" og "ved ikke".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

*Kilde: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet: Skolebørnsundersøgelsen 2014, 2015 (redaktion: Rasmussen M., Pedersen T.P., Due P.).

Forældre er mest kritiske

“Er det efter din mening acceptabelt eller uacceptabelt, hvis ...”

FIGUR 3F — De danskere, der selv har børn, mener i højere grad, at alkohol og fuldskab er uacceptabelt på uddannelsesinstitutioner.

NOTE — Har børn: n = 3.193-3.194; har ikke børn: n = 1.836. Figuren viser den procentdel, der har svaret "uacceptabelt".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Holdningerne går til en vis grad igen, når det gælder universiteterne. 45 pct. af danskerne mener, at det er uacceptabelt, "at universiteterne laver introduktionsarrangementer, hvor mange af de nye studerende bliver fulde". Selv når der er tale om voksne mennesker, mener danskerne ikke, at alkohol og fuldskab skal være en del af uddannelsen.

Forældre ønsker mere regulering

Det er især de danskere, der har børn, der synes, at alkohol og fuldskab er uacceptabelt på uddannelsesinstitutionerne. *Se figur 3f.*

Forskellen er særlig markant, når det gælder holdningen til, at "gymnasier laver introarrangementer, hvor mange af de nye elever bliver fulde". 70 pct. af dem med børn mener, at det er uacceptabelt, mens det blot gælder for 48 pct. af dem uden børn.

Forældre bakker også i højere grad op om tiltag til at begrænse udskænkningen af alkohol på ungdomsuddannelserne. *Se figur 3g.* 47 pct. synes, det er et godt forslag at "indføre forbud mod udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne (gymnasier, erhvervsskoler o.lign.)", mens det gælder for 31 pct. af danskere uden børn.

Tilsvarende synes 58 pct. af dem med børn, at det er et godt forslag at "indføre lov om, at unge skal være 18 år, før de kan købe alkohol på ungdomsuddannelserne, f.eks. når der er fredagsbar", mod 45 pct. blandt dem, der ikke er forældre.

Samme mønster ses i opbakning til tiltag, som skal begrænse rygning på uddannelsesinstitutionerne. 57 pct. af forældrene synes, at det er et godt forslag at stille "krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op". Det gælder 44 pct. af danskere uden børn.

Forældres holdninger kontrolleret for alder

Forældre bakker i højere grad end ikke-forældre op om at begrænse rygning og alkoholindtag på uddannelsesinstitutionerne. En del af denne sammenhæng kan tænkes at hvile på alder. Når man kontrollerer for respondenternes alder, forsvinder godt halvdelen af 'forældreeffekten'. Sammenhængen er dog stadig signifikant: Uanset hvor gammel man er, betyder det noget for ens holdning, om man har børn eller ej.

Jo ældre deres børn er, jo mere positive er forældre over for regulering af alkohol og rygning på uddannelserne⁹ – og jo mere tilbøjelige er de til at mene, at det er uacceptabelt, at uddannelsesinstitutionerne holder introarrangementer, hvor elever og studerende bliver fulde.

Det tyder på, at det betyder noget for forældrenes holdninger, om de har konkrete erfaringer med børn i den alder, hvor alkohol og rygning bliver aktuelt. *Se boks 3d.*

Rygerne er mindre reguleringsivrige

Forældre, der ryger, bakker i mindre grad op om regulering af alkohol og rygning på uddannelserne end forældre, der ikke ryger. *Se figur 3h.* Det gælder også, når man kontrollerer for forældrenes uddannelsesniveau.

De største forskelle finder man, når man spørger til regulering af rygning. Forslaget om at "forbyde al rygning både ude og inde for lærere og elever i folkeskoler, gymnasier, tekniske skoler og lignende" møder opbakning fra 69 pct. af ikke-ryger-forældrene, men kun fra 28 pct. af de forældre, der ryger. 53 pct. af de forældre, der ikke ryger, synes, det er et godt forslag at "stille krav om, at alle fester på ungdomsuddannelserne skal være røgfri – også udenfor". Det gælder blot 19 pct. af forældrene, der ryger.

Forskellene er mindre, når det gælder tiltag, der regulerer alkoholudskænkning, men der er stadig en tendens til, at forældre, der ryger, bakker mindre op om tiltag end forældre, der ikke ryger.

De unge er mere skeptiske over for regulering – men langt fra afvisende

De unge selv¹⁰ bakker mindre op om tiltag, som skal begrænse rygning og alkohol på uddannelserne, end den øvrige befolkning. *Se figur 3i.* Men selv blandt de 18-25-årige er der relativt stor tilslutning til, at uddannelsesinstitutionerne må blande sig – især når det kommer til rygning.

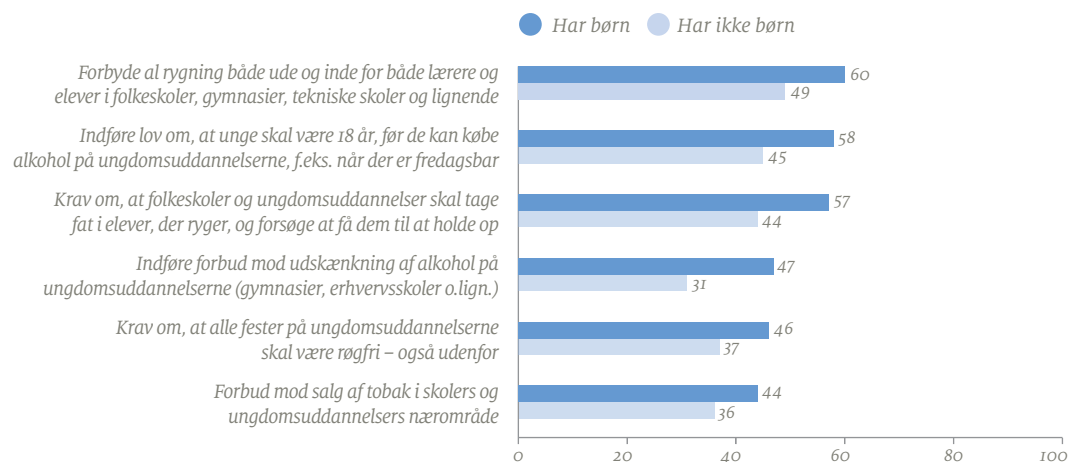
Eksempelvis mener 44 pct. af de unge, at det er et godt forslag at "forbyde al rygning både ude og inde for både lærere og elever i folkeskoler, gymnasier, tekniske skoler og lignende", og 41 pct. mener, at det er et godt forslag at "stille krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op". På begge spørgsmål er det lidt færre end i den øvrige befolkning, hvor tilslutningen er hhv. 58 og 54 pct.

⁹Det gælder dog ikke ift. til tiltagene "krav om, at alle fester på ungdomsuddannelserne skal være røgfri – også udenfor" og "forbyde al rygning både ude og inde for både lærere og elever i folkeskoler, gymnasier, tekniske skoler og lignende".

¹⁰Respondenterne i denne undersøgelse er alle over 18 år eller ældre. Dermed kan man ikke på baggrund af undersøgelsen sige noget om holdningerne blandt unge under 18.

Forældre er mest reguleringsivrige

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

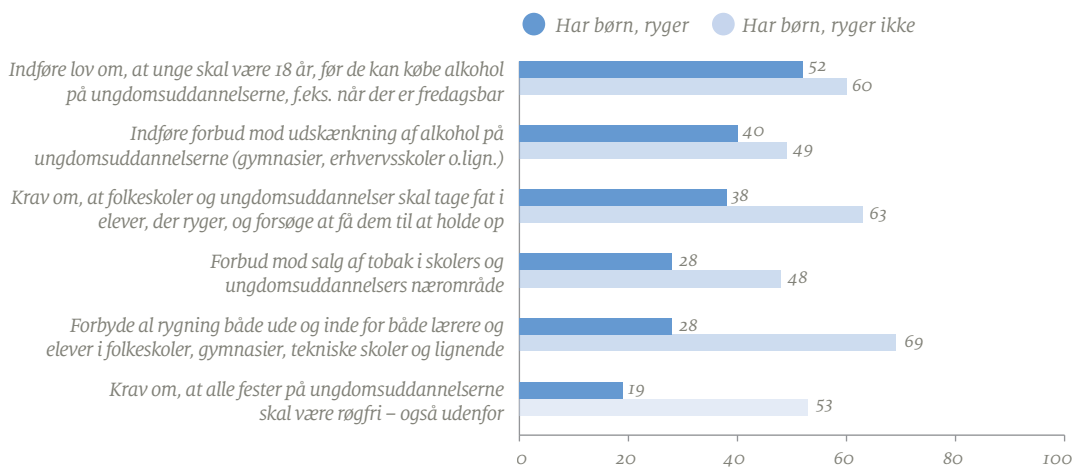
FIGUR 3G — Danskere med børn er større tilhængere af skrappe regulering af rygning og alkohol på uddannelsesinstitutioner.

NOTE — Har børn: n = 3.193-3.194; har ikke børn: n = 1.825-1.837. Figuren viser den procentdel, der har svaret “meget godt” eller “ret godt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Forældre, der ryger, er mindst reguleringsivrige

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

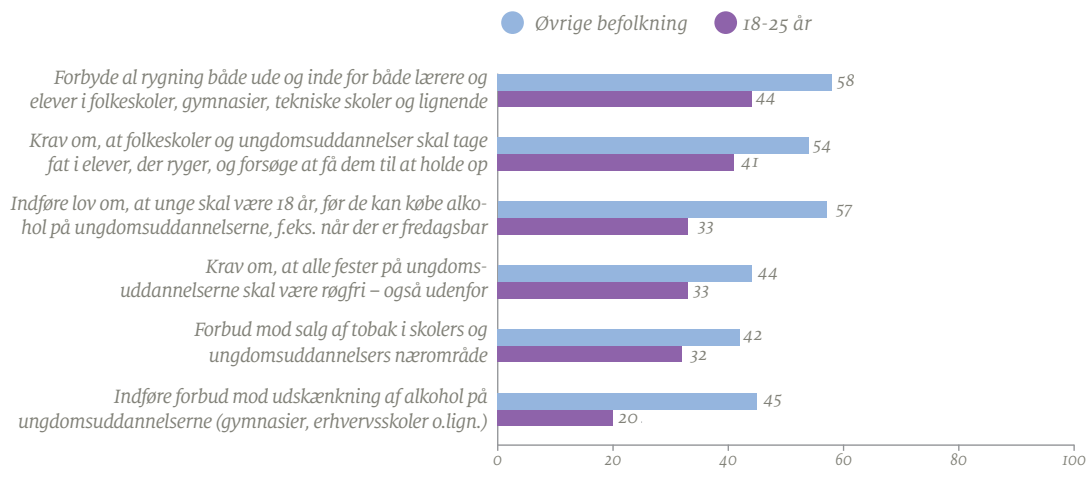
FIGUR 3H — Forældre, der ryger, er mindre positive over for både alkohol- og rygetiltag på uddannelserne.

NOTE — Forældre, der ryger: n = 711-713; forældre, der ikke ryger: n = 2.444-2.445. Figuren viser den procentdel, der har svaret “meget godt” eller “ret godt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Unge er mere skeptiske over for tiltag på uddannelser

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

FIGUR 31 — De unge selv støtter i mindre grad end den øvrige befolkning regulering af rygning og alkohol på uddannelsesinstitutioner.

NOTE — 18-25 år: n = 801; øvrige befolkning: n = 4.228. Figuren viser den procentdel, der har svaret “meget godt” eller “ret godt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Holdningsforskellene mellem de unge og den øvrige befolkning er størst, når det kommer til begrænsning af alkoholindtag på uddannelsesinstitutionerne. Kun 20 pct. af de 18-25-årige mener, at det er et godt forslag at “indføre forbud mod udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne”, mens 33 pct. synes, det er et godt forslag at “indføre lov om, at unge skal være 18 år, før de kan købe alkohol på ungdomsuddannelserne, f.eks. når der er fredagsbar”. I den øvrige befolkning er opbakningen til de to forslag hhv. 45 og 57 pct.

Alkohol er vigtigt for unges sociale fællesskaber

Når de unge er mere reguleringsskeptiske, kan det hænge sammen med den store rolle, som mange unge oplever, at alkoholen spiller i det sociale liv på uddannelserne.

56 pct. af de 18-25-årige er enige i udsagnet: “Det er svært at være en del af det sociale fællesskab på en uddannelse, hvis man ikke drikker alkohol”. 48 pct. er enige i, at “de fleste har brug for at give slip og drikke sig berusede en gang imellem”. Se figur 3j. 21 pct. af aldersgruppen har også svaret, at de flere gange eller ofte har drukket alkohol sammen med deres venner, fordi det var forventet, og ikke fordi de havde lyst. Se figur 3k.

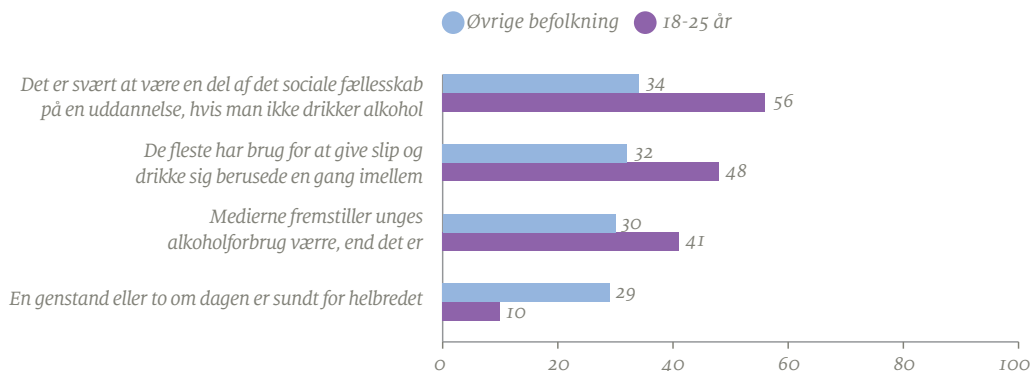
De unge mener også i højere grad, at alkohol er acceptabelt på uddannelsesinstitutionerne. 70 pct. mener, at det er acceptabelt, at “unge drikker alkohol i forbindelse med sidste skoledag i folkeskolen”, 52 pct. mener, at det er acceptabelt, at “gymnasierne laver introarrangementer, hvor mange af de nye elever bliver fulde”, og 70 pct. mener, at det er acceptabelt, at “universiteter laver introarrangementer, hvor mange af de nye studerende bliver fulde”.

De unge ved dog godt, at alkohol ikke er sundt: Hvor 29 pct. af danskerne over 25 år erklærer sig enige i, at “en genstand eller to om dagen er sundt for helbredet”, gælder dette kun 10 pct. af de 18-25-årige. Se figur 3k.

Det tyder på, at unge bruger alkohol som et redskab i sociale sammenhænge – selv om de godt ved, at det er usundt. 41 pct. af de unge er i øvrigt enige i udsagnet: “Medierne fremstiller unges alkoholforbrug værre, end det er”.

Alkohol som billet til fællesskabet

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

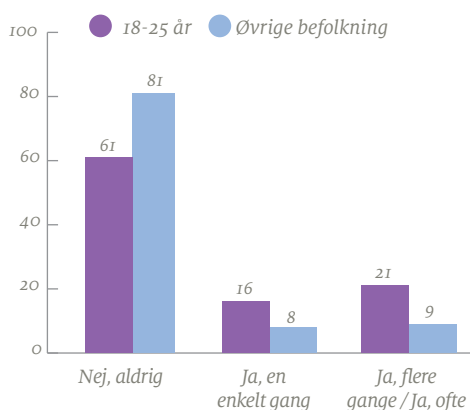
FIGUR 3J — Over halvdelen af de 18-25-årige mener, det er svært at være en del af det sociale fællesskab på uddannelserne uden at drikke.

NOTE — 18-25 år: n = 801; øvrige befolkning: n = 4.228-4.229. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Presset på de unge er størst

“Angiv hvor ofte du oplever følgende situation: Nogle gange drikker jeg alkohol med mine venner, f.eks. til en middag, fordi det er forventet, og ikke fordi jeg har lyst.”

FIGUR 3K — De 18-25-årige svarer i højere grad end den øvrige befolkning, at de drikker alkohol med deres venner, fordi det forventes af dem.

NOTE — 18-25 år: n = 801; øvrige befolkning: n = 4.229. Figuren viser procentdelen i hver svarkategori.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

56 pct. af de 18-25-årige er enige i udsagnet: “Det er svært at være en del af **det sociale fællesskab** på en uddannelse, hvis man ikke drikker alkohol.”

KAPITEL 4

Det stigende fokus på sundhed i den offentlige debat er for meget for nogle danskere. En voksende gruppe af 'sundhedsskeptikere' mener, at sundhed fylder for meget. De mener, at samfundet er grebet af sundhedshysteri, de tvivler på eksperternes anbefalinger, og de oplever, at samfundet ser ned på 'de usunde'.

Stigende sundhedsskepsis

Diskussioner om, hvad der sundt og usundt, fylder meget i den offentlige debat. Tv-programmer undersøger hver uge, hvilke fødevarer der er gode for helbredet, og medierne rapporterer jævnligt om nye forskningsresultater, der fortæller, hvordan man bedst holder sig sund.

Ny viden kan være en hjælp til dem, der gerne vil holde sig sunde. Men noget tyder på, at mange er ved at have fået nok.

Næsten seks ud af ti (58 pct.) danskere er enige i, at "samfundet er præget af sundhedshysteri". Se figur 4a. Det er en markant stigning siden 2011, hvor det kun var knap fire ud af ti. Et stigende antal danskere mener, at "sundhed fylder generelt for meget i den offentlige debat" – andelen af enige er steget fra 28 pct. i 2011 til 41 pct. i 2016. Se figur 4b.

Det er ikke kun på samfundsplan, at danskerne mener, at sundhed fylder for meget. Et flertal af danskerne oplever det også i deres private relationer. 58 pct. af danskerne er enige i udsagnet: "Jeg kender personer, der går alt for meget op i, hvad der er sundt og usundt".

Samlet set tegner det et billede af stigende utilfredshed med den rolle, sundhed og sund livsstil spiller i samfundet.

Mistillid til autoriteterne

Samtidig tilkendegiver flere og flere, at det er svært at finde ud af, hvad der op og ned i sundhedsdebatten. I 2011 var 25 pct. af danskerne enige i udsagnet: "Jeg synes, det er svært at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt". I 2016 er andelen steget til 33 pct. Se figur 4c.

Denne stigende usikkerhed bliver ledsaget af en større skepsis over for sagkundskabens forudsætninger for at udtale sig om sund livsstil: 30 pct. af danskerne erklærer sig enige i udsagnet: "I virkeligheden ved læger og forskere meget lidt om, hvad der er sund og usund livsstil". Dette var kun 19 pct. i 2011. Se figur 4d.

Stigningen tyder på, at fokus på sundhed, f.eks. i medierne, ikke nødvendigvis gør det nemmere at leve sundt, men tværtimod hos nogle danskere kan skabe større forvirring og mistillid til autoriteterne.

De sundhedsskeptiske danskere

Der er en klar sammenhæng mellem holdningerne på dette område. Danskere, der er enige i, "at sundhed fylder for meget i den offentlige debat", er også mere tilbøjelige til at være enige i udsagnene: "læger

Det siger danskerne
 – om den måde, der bliver talt om sundhed på i samfundet

“Jeg synes, det er svært med medierne. Jeg oplever meget, at man får at vide, man skal leve på en bestemt måde. På den måde bliver det ligesom en belastning at skulle leve sundt, fordi det bliver noget, man burde.”

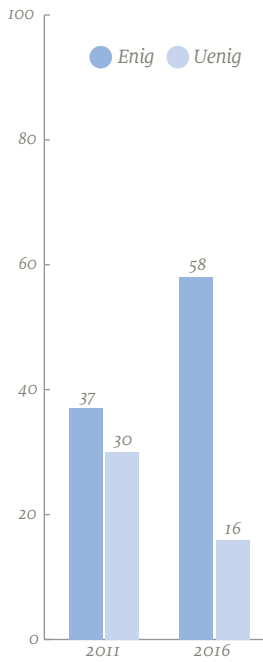
KVINDE, 24 ÅR

“Medierne siger, at det ligger i kosten. Brænder man bøffen på, så får man kræft. Det hele skifter hver tredje måned.”

MAND, 39 ÅR

Danskernes dom: sundhedshysteri

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Samfundet er præget af sundhedshysteri.”

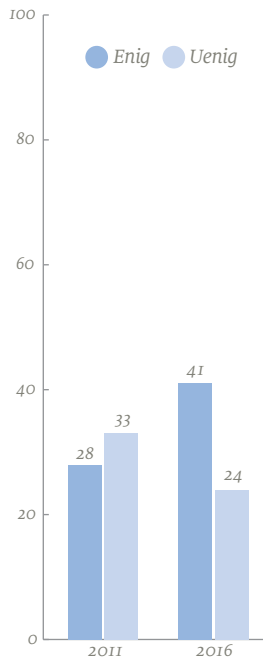
FIGUR 4A — Seks ud af ti danskere mener, at samfundet er præget af sundhedshysteri.

NOTE — n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 2-4 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Sundhed fylder for meget

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Sundhed fylder generelt for meget i den offentlige debat.”

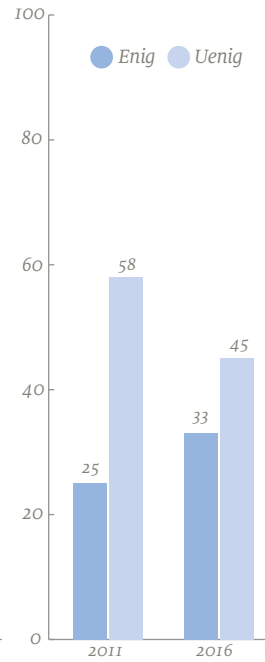
FIGUR 4B — Sundhed fylder for meget i den offentlige debat, mener flere og flere danskere.

NOTE — n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 3-4 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Stigende sundhedsforvirring

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg synes, det er svært at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt.”

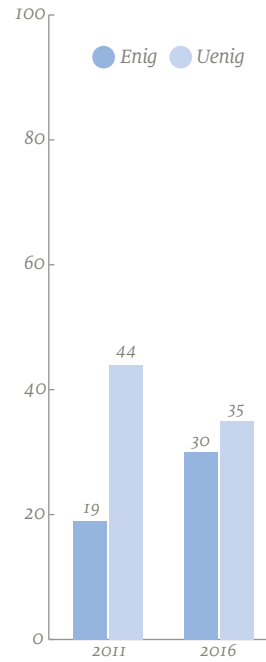
FIGUR 4C — Stadig flere danskere har svært ved at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt.

NOTE — n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 2 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Autoriteter står for fald

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: I virkeligheden ved læger og forskere meget lidt om, hvad der er sund og usund livsstil.”

FIGUR 4D — Et stigende antal danskere har mistro til lægers og forskeres viden om sund og usund livsstil.

NOTE — n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 7-8 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Det siger danskerne
– om stigmatisering af usunde vaner

“ Der bliver set lidt ned på folk, hvis man ikke lige løber 10 km rundt om søen.

KVINDE, 37 ÅR

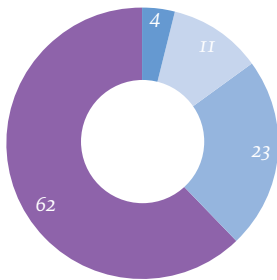
“ Rygerne er underklassen. Det er den nye underklasse. Det er dem, der bliver skammet ud. Det er sådan, man ser på det fra centralt hold. De kommer bagerst i køen, de koster samfundet for meget.

MAND, 54 ÅR

Bedst at være sund og slank

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? Samfundet favoriserer folk, der er slanke og sunde.”

● Enig ● Hverken enig eller uenig ● Uenig ● Ved ikke eller uenig

Det er især de danskere, der selv ryger, der oplever, at samfundet ser ned på rygere.

FIGUR 4E — Et flertal af danskerne mener, at samfundet favoriserer folk, der er sunde og slanke. Kun 11 pct. er uenige.

NOTE — n = 5.029. “Enig”-kategorien rummer svarene “delvis enig” og “helt enig”; “uenig”-kategorien rummer svarene “delvis uenig” og “helt uenig”. Procent.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

og forskere ved i virkeligheden meget lidt om, hvad der er sund og usund livsstil”, “jeg synes, det er svært at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt”, og “samfundet er præget af sundhedshysteri”.

At der er en sammenhæng mellem danskernes svar på ovenstående fire spørgsmål, tyder på, at nogle danskere er mere ‘sundhedsskeptiske’ end andre. Kigger man nærmere på dem, viser det sig, at jo dårligere helbred man har, jo mere skeptisk er man. Jo kortere uddannelse man har, jo mere skeptisk er man. Jo mere økonomisk utryk man er, jo mere skeptisk er man. Og hvis man ryger til daglig, er man også mere skeptisk end ikke-rygere.

Det er altså bl.a. dem, som lever med nogle helbredsmæssige risikofaktorer, som f.eks. rygning, dårligt selv vurderet helbred og økonomisk utryk, der reagerer negativt på den måde, som man taler om sundhed og sund livsstil på i samfundet.

“ Nu har vi brugt så meget tid på at sige, at rygere er dårlige mennesker. Nu er man i gang med de fede – nu er det dem, der er dårlige mennesker. Næste gang er det folk, der ikke er motionister, for så kan de ikke arbejde, til de er 70, og så kan de ikke bidrage nok til statskassen.

MAND, 45 ÅR

“ Samfundet putter folk i båse, og det gør bare, at folk har sværere ved at finde ud af de dårlige vaner. Det er et problem, at samfundet gør det, i stedet for at forstå, hvorfor folk lever, som de gør. Tit og ofte handler det om, at de er ensomme.

KVINDE, 50 ÅR

Samfundet stigmatiserer de usunde

Når sundhed ifølge nogle danskere fylder for meget i den offentlige debat, kan det hænge sammen med en oplevelse af, at det store fokus på sundhed har en skyggeside: De, der fremstår usunde og har usunde vaner, bliver set ned på, mens samfundet belønner dem, der lever sundt.

I hvert fald er flere end seks ud af ti danskere enige i, at “samfundet favoriserer folk, der er slanke og sunde”. Se figur 4e. Det er samme procentdel som i 2011.

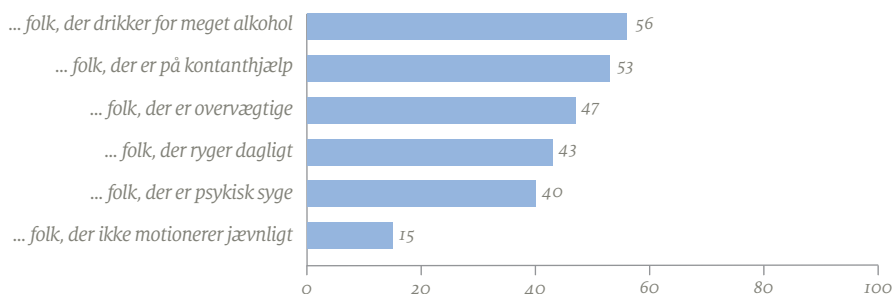
Henholdsvis 43 pct. og 47 pct. af danskerne mener, at der i høj grad eller meget høj grad bliver set ned på “folk, der ryger dagligt” og “folk, der er overvægtige”. Over halvdelen (56 pct.) mener, at der bliver set ned på dem, der drikker for meget alkohol. Til gengæld mener kun 15 pct. af danskerne, at der i høj eller meget høj grad bliver set ned på dem, der ikke motionerer jævnligt. Se figur 4f.

Forskel på rygning og alkohol

Det er især de danskere, der selv ryger, der oplever, at samfundet ser ned på rygere. 52 pct. af de daglige rygere svarer, at samfundet i høj eller meget høj grad ser ned på “folk, der ryger dagligt”, mens det gælder 41 pct. af ikke-rygerne.

Stigmatisering af de usunde

“I hvilken grad mener du, at følgende grupper bliver set ned på i samfundet?”

FIGUR 4F — Ifølge danskerne er det især folk, der drikker for meget alkohol, og folk på kontanthjælp, som samfundet ser ned på.

NOTE — n = 5029; “ved ikke”-svar: 2-4 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “i høj grad” eller “i meget høj grad” for hver gruppe.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Det er altså især rygerne selv, der oplever, at rygning giver lav status. Det bekræftes også af flere af deltagerne i fokusgrupperne: En deltager mener, at "rygning bliver kriminaliseret" (mand, 39 år), mens en anden siger, at "det er blevet lidt under-samfundsagtigt at ryge" (kvinde, 37 år).

Med alkoholvaner forholder det sig omvendt. Blandt de danskere, der *ikke* efterlever Sundhedsstyrelsens anbefalinger for alkoholindtag¹¹, mener 46 pct., at samfundet i høj eller i meget høj grad ser ned på "folk, der drikker for meget alkohol". Blandt de øvrige danskere er det 58 pct.

Danskere, der drikker for meget alkohol, oplever altså ikke i samme grad som danskere, der ryger, at der bliver set ned på dem.

En forklaring kan være, at danskerne har forskellige opfattelser af, hvad det vil sige "at drikke for meget alkohol". Selv om man overskrider Sundhedsstyrelsens anbefalinger for alkoholindtag, opfatter man ikke nødvendigvis sig selv som en, der drikker for meget – og føler sig ikke ramt, når der f.eks. i medierne tales om folk, der drikker for meget. Måske har danskerne videre grænser for "normalt alkoholindtag" end Sundhedsstyrelsen har.

En fokusgruppedeltager beskriver forskellen i samfundets syn på rygning og alkohol sådan her: "Det er i virkeligheden et meget sjovt paradoks i forhold til alkohol og rygning. Man må gerne drikke, selv om det også er sundhedsskadeligt – men man må ikke ryge." (Mand, 25 år)

¹¹Sundhedsstyrelsen anbefaler maksimalt 7 genstande om ugen for kvinder og 14 for mænd. Grundet svarkategoriene her defineres danskere, der drikker for meget alkohol, som kvinder, der drikker 10 eller flere genstande om ugen, og mænd, der drikker 15 eller flere genstande om ugen. 514 respondenter drikker mere end Sundhedsstyrelsens anbefalinger, og 4.319 respondenter gør ikke.

OM DANSKERNES
HOLDNINGER TIL RYGNING

KAPITEL 5

Rygeloven, der blev indført i 2007 under heftig debat, har opbakning fra et markant flertal af danskerne – herunder et flertal af rygerne. De fleste har også rygeregler i privatsfæren, og i de fleste hjem er det forbudt at ryge indendørs.

Regler for rygning

I 2005 udgav 16 sundhedsfaglige organisationer "Hvidbog om passiv rygning". Den sammenfatter national og international forskning på feltet og konkluderer: "Viden i dag om passiv rygning og de sundhedsmæssige konsekvenser peger på én løsning: Folketinget påtager sig ansvaret for at indføre et totalt forbud mod at ryge indendørs på alle arbejdspladser og i det offentlige rum. Erfaringerne fra Irland viser, at det er den rigtige beslutning, og at alle – også dem, der er bange for restriktioner – bliver glade for den."

I 2007 indførte Danmark så den såkaldte 'rygelov', der forbyder rygning forskellige steder i det offentlige rum. Formålet med loven var især at beskytte danskerne mod passiv rygning på arbejdspladserne, på uddannelsesinstitutionerne og andre steder i det offentlige rum. *Se boks 5a.*

Ligesom i andre europæiske lande gav loven anledning til heftig debat. Kun et mindretal af danskerne var imod den¹², men de fyldte meget i mediedebatten. En af de mere farverige modstandere var musikeren Kim Larsen, der gjorde sin modstand mod rygeloven – særligt bestemmelserne om rygning på barer og værtshuse – til et spørgsmål om statslig indblanding i sin personlige frihed.

I dag 10 år efter rygelovens indførelse er der solid opbakning til rygeloven. Næsten tre ud af fire (73 pct.) er enige i, at "rygeloven, der bl.a. forbyder rygning på værtshuse, i tog og busser, indendørs på arbejdspladser m.v., er samlet set en god lov". *Se figur 5a.*

Det er ikke bare ikke-rygerne, der bakker op om rygeloven. De fleste rygere er også godt tilfredse med lovgivningen. 51 pct. af de daglige rygere synes, at rygeloven er en god lov. Procentdelen er dog klart mindre end blandt selskabsrygerne (68 pct.) og ikke-rygerne (80 pct.).

Selv blandt de mest inkarnerede rygere er en relativt stor gruppe glade for lovgivningen. Blandt de danske, der ryger mere end 15 cigaretter om dagen og ikke har nogen planer om at holde op, bakker hver tredje op om rygeloven. Blandt de rygere, som ønsker at holde op, støtter knap syv ud af ti rygeloven.

De færreste vil rulle lovgivningen tilbage

Danskernes tilfredshed med rygeloven kommer også til udtryk i en lav tilslutning til at rulle forskellige elementer af lovgivningen tilbage. *Se figur 5b.*

19 pct. synes, at det er et godt forslag at "tillade rygning på perroner ved togstationer", mens 36 pct. synes, at det er et godt forslag at "lade det være op til den enkelte restaurant eller det enkelte værtshus, om man vil tillade rygning eller ej".

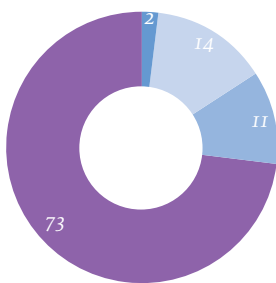
¹² Undersøgelse af Danskernes Rygevaner 2006 viser eksempelvis, at 54 pct. svarer "ja" på spørgsmålet "Går du ind for et generelt forbud mod tobaksrygning på offentlige steder (f.eks. kollektive transportmidler, banegårde, offentlige bygninger, koncertsale og indkøbscentre)?", mens 61,7 pct. svarer "ja" på spørgsmålet "Går du ind for, at vi i Danmark får en lov, så man fremover er sikret mod at blive udsat for passiv rygning på sin arbejdsplads?". Undersøgelsen er udført af Sundhedsstyrelsen, Lungeforeningen, Hjerteforeningen og Kræftens Bekæmpelse: <https://www.sst.dk/da/sundhed-og-livsstil/tobak/tal-og-fakta/danskernes-rygevaner/2006>.

Stor opbakning til rygeloven

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? Rygeloven, der bl.a. forbyder rygning på værtshuse, i tog og busser, indendørs på arbejdspladser m.v., er samlet set en god lov.”

● Enig ● Uenig
● Hverken-eller ● Ved ikke

FIGUR 5A — Tre ud af fire danskere er tilhængere af rygeloven.

NOTE — n = 5.029. Figuren viser den procentvise fordeling af hver svar-kategori. “Enig”-kategorien rummer svarene “delvis enig” og “helt enig”; “uenig”-kategorien rummer svarene “delvis uenig” og “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Rygelovgivningens historie i Danmark

Den første regulering, der skulle mindske generne fra passiv rygning, så dagens lys i 1988. Det var et cirkulære om røgfri miljøer, som gjaldt i statslige institutioner og på statslige arbejdspladser. Cirkulæret forbød bl.a. rygning til møder og i flermånskantorer – medmindre alle de tilstedeværende var enige om, at rygning skulle være tilladt. I 1995 blev cirkulæret gjort til lov.

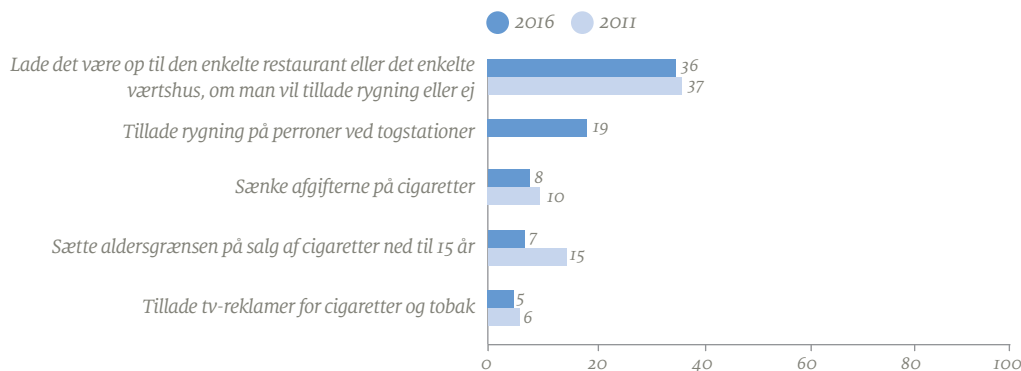
I 2007 blev den såkaldte ‘rygelov’ vedtaget. Loven forbyder rygning indendørs på arbejdspladser, uddannelsesinstitutioner, i bygninger med offentlig adgang og i kollektive transportmidler.

I 2012 blev loven skærpet, så rygning også blev forbudt udendørs på skoler og på ungdomsuddannelser, der fortrinsvis har elever under 18 år.

Kilde: www.retsinformation.dk.

Rygelovgivning skal ikke ruller tilbage

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

FIGUR 5B — Relativt få danskere ønsker at lempe den eksisterende lovgivning på rygeområdet.

NOTE — n 2016 = 5.029; n 2011 = 2.022; “ved ikke”-svar: 3-4 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “ret godt” eller “meget godt”. Resultat for spørgsmålet om at “tillade rygning på perroner”, fremgår kun for 2016, da dette spørgsmål ikke indgik i 2011-undersøgelsen. Fra 2011 til 2016 er der ikke nogen signifikant udvikling i opbakningen til tiltag om rygning på restauranter/værtshuse og tv-reklamer. Der er signifikant forskel i forhold til tiltag om at sænke afgifter og aldersgrænser.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

**Det siger
danskerne**
– om rygeloven og
rygereglerne
hjemme i privaten

“ Jeg synes,
man er en
dårlig vært, hvis
man forbyder
rygning hjemme
hos sig selv.

MAND, 54 ÅR, IKKE-RYGER

“ Der bliver ikke roget hos os.
Der er et par stykker, de
går udenfor, men det er ikke
noget, vi behøver at snakke om.
Det sker helt automatisk, når
huset er fuldt af ikke-rygere.

MAND, 45, IKKE-RYGER

Kun 5 pct. af danskerne mener, at det er et godt forslag igen at “tillade tv-reklamer for cigaretter og tobak”, 8 pct. mener, at det er et godt forslag at “sænke afgifterne på cigaretter”, mens 7 pct. synes, det er et godt forslag at “sætte aldersgrænsen på salg af cigaretter ned til 15 år”.

Den relativt lille opbakning til at rulle den nuværende lovgivning tilbage svarer til billedet i 2011.

Danskernes egne rygelove

Selv om meget af debatten om rygeloven handlede om ret til røgfrihed på arbejdspladser og i det offentlige rum, har danskerne lignende regler for rygning hjemme hos dem selv. Hos 72 pct. af danskerne må man til daglig ikke ryge indenfor – men gerne udenfor. Hos 5 pct. af danskerne må man slet ikke ryge hverken inde eller ude. *Se figur 5c.*

Et markant flertal har altså rygeregler derhjemme, som minder om de regler, der gælder i det offentlige rum. *Se boks 5b.* Normen er, at rygning foregår udendørs.

Selv om et flertal af de daglige rygere (66 pct.) gerne så, at restauranter og værtshuse fik mulighed for at tillade rygning indenfor, har de færreste lyst til det samme i deres eget hjem.

Det er kun hjemme hos 22 pct. af de daglige rygere, at man må ryge, hvor man vil, mens reglerne hos 53 pct. af de daglige rygere er, at rygning foregår udenfor. Blandt selskabsrygere er det hos 70 pct., at rygning kun er tilladt udenfor. *Se tabel 5a.*

Det er interessant at bemærke, at meget få danskere ikke har taget stilling til, hvor der må ryges derhjemme (4 pct.). Langt de fleste har i dag regler for rygning i deres hjem, og langt de fleste forventer, at der er rygeregler, når de besøger andre. Rygning er ikke længere noget, man bare gør – det er noget, man skal have lov til af sine omgivelser.

Boks 5b

Lovgivning smitter af på normerne

Lovgivning, der forbyder rygning i det offentlige rum, smitter af på rygereglerne hjemme hos folk selv. Det viser en sammenfatning af en række studier fra forskellige lande, der har undersøgt folks rygeregler derhjemme før og efter indførelsen af rygelovgivning.

Undersøgelserne tyder på, at rygelovgivning påvirker de sociale normer for, hvor folk – både rygere og ikke-rygere – synes det er i orden at ryge. Både blandt rygere og ikke-rygere var der i stigende omfang forbud mod at ryge indendørs derhjemme efter indførelse af rygelovgivning.

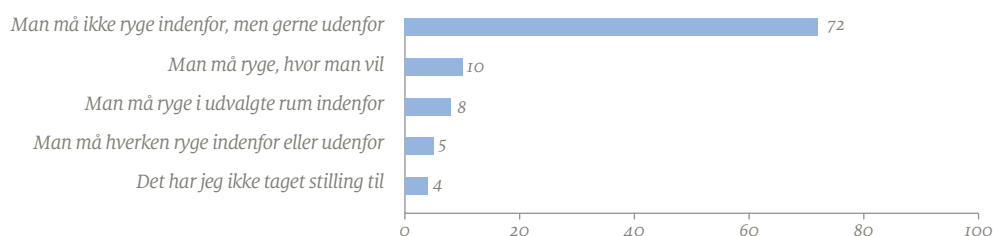
Kilde: Nicotine & Tobacco Research: Effects of Enactment of Legislative (Public) Smoking Bans on Voluntary Home Smoking Restrictions: A Review, 2016 (forfattere: Arsenaault N., Monson E.).

“ Man må gerne bede folk, der ryger, om at slukke cigaretten, når man sidder indenfor, og når man står i store forsamlinger. Der kan stå nogle rundt om en, der bliver generet af, at man ryger. Jeg går, hvis der er en, der begynder at ryge. Jeg er også meget anti-ryger. Jeg føler, rygerne ikke tænker på, hvem der ikke vil have røgen.

KVINDE, 26 ÅR, IKKE-RYGER

Danskernes egne regler: Gå udenfor og ryg

“Hvor må der rygges hjemme hos dig til hverdag? Sæt kryds ved det, der passer bedst.”

FIGUR 5C — Det store flertal af danskere har rygeregler i hjemmet. I de fleste tilfælde betyder det, at man skal udendørs, hvis man vil ryge.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 1 pct. Figuren viser den procentvise fordeling af hver svarkategori.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Også rygerne har rygeregler derhjemme

“Hvor må der rygges hjemme hos dig til hverdag? Sæt kryds ved det, der passer bedst.”

	Ikke-rygere	Selskabsrygere	Dagligrygere
Man må ikke ryge indenfor, men gerne udenfor	77 pct.	70 pct.	53 pct.
Man må ryge, hvor man vil	7 pct.	8 pct.	22 pct.
Man må ryge i udvalgte rum indenfor	5 pct.	12 pct.	21 pct.
Man må hverken ryge indenfor eller udenfor	6 pct.	5 pct.	1 pct.
Det har jeg ikke taget stilling til	5 pct.	4 pct.	2 pct.

TABEL 5A — Selv blandt de daglige rygere har flertallet rygeregler i deres eget hjem. De er dog typisk mindre restriktive end ikke-rygernes.

NOTE — Ikke-rygere: n = 3.690; selskabsrygere: n = 338; daglige rygere: n = 922; “ved ikke”-svar: 1-2 pct. Tabellen viser den procentdel inden for hver gruppe, der har valgt den pågældende svarkategori.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

“ Man siger bare, at på altanen må man gerne ryge, men ikke indenfor. Jeg synes, rygere er gode til at acceptere det. Man respekterer jo andre folks hjem, ligesom når man tager skoene af. Hvis man bliver bedt om det, så gør man det.

MAND, 25 ÅR, SELSKABSRYGER

“ Jeg synes, det er noget pjat, at man ikke må ryge på perroner. Jeg er jo udenfor.

KVINDE, 37, RYGER

Hensynsfuld rygning?

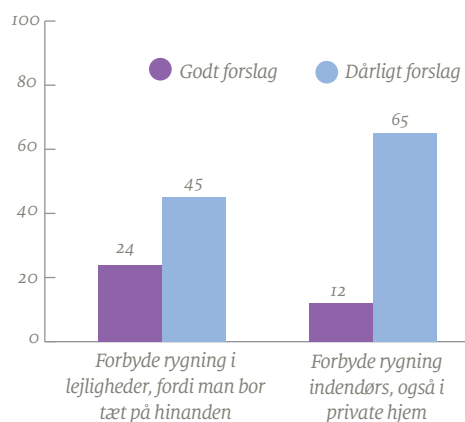
Selv om de fleste danskere har deres egen 'rygelov' derhjemme, mener de færreste, at staten skal blande sig i, om man må ryge indendørs i sit eget hjem. Kun 12 pct. synes, at det er et godt forslag at "forbyde rygning indendørs, også i private hjem". Men når danskerne bliver præsenteret for, at andre mennesker kan blive generet af rygning i private hjem, bakker lidt flere op om begrænsninger. 24 pct. mener, at det er et godt forslag at "forbyde rygning i lejligheder, fordi man bor tæt på hinanden". Se figur 5d.

I praksis indebærer det forslag faktisk et forbud mod rygning i lejligheder, men det spiller tilsyneladende en rolle i danskernes stillingtagen, når præmissen er, at rygningen går ud over nogen. Over en fjerdedel (27 pct.) af danskerne er uenige i, at "man har ret til at ryge i sin egen lejlighed, også selv om naboerne føler sig generet".

Et flertal (59 pct.) af danskerne er enige i udsagnet: "Rygere i dag tager generelt stort hensyn til andre". Det er dog især rygerne selv, der er hensynsfulde i egne øjne. 84 pct. af dem, der ryger dagligt, er enige i udsagnet, mens det gælder for 53 pct. af ikke-rygerne. Se figur 5e.

Modstand med modifikationer

"Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?"

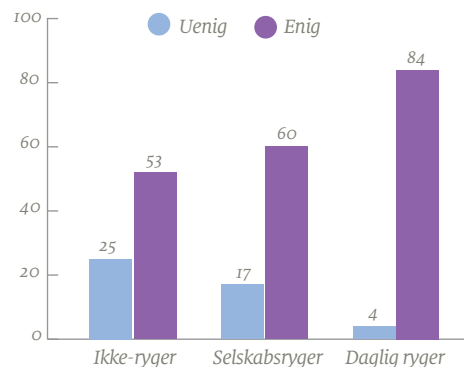
FIGUR 5D — Flere danskere bakker op om forbud mod rygning indendørs for at tage hensyn til naboerne, end et generelt forbud mod rygning indendørs. Der er dog stadig et klart flertal af modstandere.

NOTE — n = 5,029; "ved ikke"-svar: 6-7 pct., resten svarede "hverken godt eller dårligt". Figuren viser den procentdel, der har svaret "ret godt" eller "meget godt", hhv. "ret dårligt" eller "meget dårligt".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Hensynsfulde rygere

"Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Rygere i dag tager generelt stort hensyn til andre."

FIGUR 5E — De fleste danskere mener, at rygere tager stort hensyn til andre. Det gælder ikke mindst rygerne selv.

NOTE — Ikke-rygere: n = 3,692; selskabsrygere: n = 338; daglige rygere: n = 924. Figuren viser den procentdel, der har svaret "delvis enig" eller "helt enig", hhv. "delvis uenig" eller "helt uenig".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

“Hjemme hos mig er der nul rygning indenfor. Det gælder også mine gæster. Jeg ryger selv, men jeg går altid udenfor. Det lugter forfærdeligt.

KVINDE, 58 ÅR, RYGER

“Det er rygepolitikkerne, der bestemmer, og så bliver alle påvirket af de kampagner, der er. I gågaden vil jeg ikke lade være med at ryge, hvis jeg har lyst til det. Men jeg tænker mere over det, end jeg gjorde før.

KVINDE, 50 ÅR, RYGER

Internt blandt ikke-rygerne er der forskellige vurderinger, alt efter om man har røget før og er holdt op eller aldrig har røget. Blandt eks-rygerne mener 62 pct., at rygere i dag er hensynsfulde, mens det er noget færre – 45 pct. – blandt de danskere, der aldrig har røget.

Selv om knap seks ud af ti danskere oplever, at rygere generelt tager hensyn, har et flertal i konkrete situationer oplevet rygeadfærd, der ikke var hensynsfuld. 57 pct. svarer, at de flere gange eller ofte har måttet flytte sig fysisk, fordi en person i nærheden begyndte at ryge. Og 60 pct. har flere gange eller ofte været stærkt generet af andres rygning uden at sige noget.

Kun 4 pct. af rygerne er uenige i, at rygere generelt tager stort hensyn. Men også i denne gruppe er der en betydelig del, som ikke altid oplever hensyntagen fra deres med-rygere. 22 pct. af rygerne har måttet flytte sig fysisk, fordi en person i nærheden begyndte at ryge. Og 28 pct. har været stærkt generet af andres rygning uden at sige noget.

Boks 5c

E-cigaretter og nye tobaksprodukter

De seneste år har elektroniske cigaretter (e-cigaretter) opnået en vis udbredelse. En e-cigaret er et lille metalrør, der indeholder en beholder med væske og et batteri. Strømmen fra batteriet får væsken til at fordampe, og når man suger på mundstykket, får man den opvarmede væske i dampform ind i munden og ned i lungerne. Væsken kan have forskellig smag og indeholde tobak og nikotin.

E-cigaretter er ikke omfattet af rygeloven og kan derfor som udgangspunkt ryges indendørs. Det er dog ikke tilladt at bruge e-cigaretter indenfor på skoler, ungdomsuddannelser og lignende med optag af børn og unge under 18 år eller i kollektive transportmidler. Arbejdspladser og steder med offentlig adgang skal desuden have en skriftlig politik for, hvorvidt og hvor der må ryges elektroniske cigaretter. Mange private firmaer og offentlige institutioner har indført samme regler for e-cigaretter som for almindelig rygning.

De fleste danskere føler sig ikke generet af e-cigaretter. 44 pct. erklærer sig uenige i udsagnet “det generer mig, hvis nogen i nærheden af mig ryger e-cigaretter”, mens 31 pct. er enige.

En fjerdedel har svaret “hverken-eller” (19 pct.) eller “ved ikke” (6 pct.). Det kan tyde på, at en del danskere aldrig har oplevet, at nogen røg e-cigaretter i nærheden af dem – eller at de ikke ved, hvad en e-cigaret er. Kun 4 pct. af befolkningen over 15 år bruger e-cigaretter.

Selv om danskerne generelt ikke generes af et nyt tobaksprodukt såsom e-cigaretter, er de ikke interesserede i, at der kommer yderligere nye tobaksprodukter til. 42 pct. mener, at det er et godt forslag at lave et “forbud mod at udvikle nye tobaksprodukter”, mens 28 pct. synes, at det er et dårligt forslag.

Kilder: Sundhedsstyrelsen (<https://www.sst.dk/da/sundhed-og-livsstil/tobak/andre-tobaksvarer/e-cigaretter>), Lov om elektroniske cigaretter mv. (www.retsinformation.dk) og Lungeforeningen (<https://www.lunge.dk/e-cigaretter>).

RYGEPAUSER SPLITTER DANSKERNE

Med rygeloven i 2007 blev indendørs rygning på arbejdspladser forbudt. Dog kunne den enkelte arbejdsplads tillade rygning i f.eks. enkeltmandskontorer. Denne mulighed bortfaldt i 2012, hvor lovgivningen blev strammet.¹³ Virksomheder kan nu vælge at indrette særlige rygerum, men en del arbejdspladser, særligt offentlige, er i dag helt røgfrie.

Hvorvidt rygning i arbejdstiden er okay, splitter danskerne. 36 pct. er enige i udsagnet “det er okay, at kolleger, der ryger, holder rygepauser i arbejdstiden”, mens 42 pct. er uenige. Skillelinjen går i høj grad mellem rygere og ikke-rygere. Spørger man de daglige rygere, er 68 pct. enige, mens det gælder 47 pct. af selskabsrygere og kun 27 pct. af de danskere, der ikke ryger.

43 pct. af danskerne synes, det er et godt forslag helt at “forbyde rygning i arbejdstiden”, mens 29 pct. synes, det er et dårligt forslag. Spørger man de daglige rygere, bakker kun 12 pct. op, mens det gælder 32 pct. af selskabsrygerne og 52 pct. af de danskere, der ikke ryger.

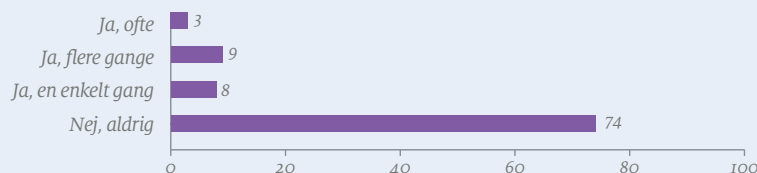
Siden 2007 er opbakningen til forslaget om at “forbyde rygning i arbejdstiden” steget en smule – fra 39 pct. i 2007 til 43 pct. i 2016. Stigningen kan måske hænge sammen med, at en række kommuner samtidig har indført røgfri arbejdstid. Dermed har en del danskere nu konkrete erfaringer med, at der ikke må ryges i arbejdstiden. Modstanden mod forslaget er også faldet: I 2007 syntes 40 pct., at forslaget var dårligt, mens det i 2016 er 29 pct.

Rygning giver dog ikke anledning til mange konflikter i det daglige arbejdsliv. Langt de fleste (74 pct.) svarer “nej, aldrig” på spørgsmålet: “Har du haft konflikter med kolleger eller ledere om regler for rygning på arbejdspladsen?” Kun 3 pct. svarer “ja, ofte”, og 9 pct. svarer “ja, flere gange”. *Se figur 5f.*

¹³ Kilde: Lov om røgfri miljøer (www.retsinformation.dk).

Få rygekonflikter på arbejdspladsen

“Har du haft konflikter med kolleger eller ledere om regler for rygning på arbejdspladsen?”

FIGUR 5F — Under hver fjerde dansker har oplevet konflikter om rygning på arbejdspladsen.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 6 pct. Figuren viser procentdelen af hver svarkategori.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

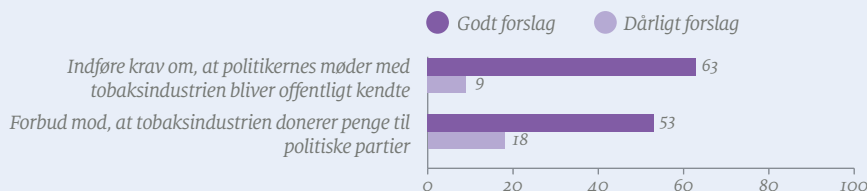

*Vi ryger automatisk
mindre, når der
bliver flere
begrænsninger,
på blandt andet
arbejdspladserne.*

KVINDE, 66 ÅR, RYGER

Tobaksindustrien skal holde sig fra politikerne

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

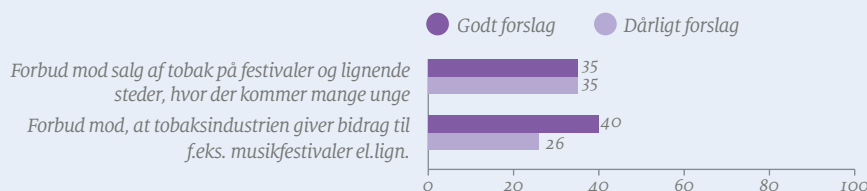
FIGUR 5G — Et flertal vil forbyde, at tobaksindustrien donerer penge til partierne. Endnu flere støtter et krav om, at det skal være offentlig viden, hvis politikerne mødes med industrien.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 9-10 pct., resten svarede “hverken godt eller dårligt”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “ret godt” eller “meget godt”, hhv. “ret dårligt” eller “meget dårligt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Splittelse om tobaksindustrien på festivaler

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

FIGUR 5H — Danskerne er delt på midten, når det handler om salg af tobak ved festivaler og lignende arrangementer for unge. Fire ud af ti vil forbyde, at tobaksindustrien sponsorerer sådanne arrangementer

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 6-10 pct., resten svarede “hverken godt eller dårligt”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “ret godt” eller “meget godt”, hhv. “ret dårligt” eller “meget dårligt”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

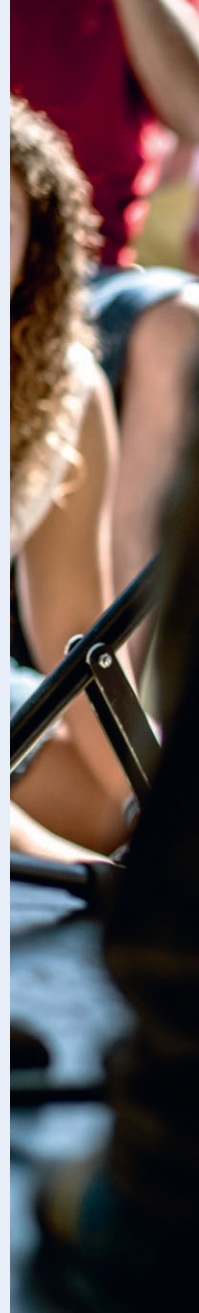
SKEPSIS OVER FOR TOBAKSINDUSTRIEN

Tobaksindustrien skal holde fingrene fra de folkevalgte, mener et flertal af danskerne. 53 pct. støtter et “forbud mod, at tobaksindustrien donerer penge til politiske partier”. 63 pct. mener, det er et godt forslag at “indføre krav om, at politikernes møder med tobaksindustrien bliver offentligt kendte”. *Se figur 5g.*

Danskerne bakker altså op om forskellige tiltag, der kan begrænse tobaksindustriens indflydelse på politik. Dermed er de på linje med verdenssundhedsorganisationen WHO's rammekonvention om tobakskontrol, som Danmark tiltrådte i 2004: “I forbindelse med fastlæggelse og gennemførelse af den offentlige politik på folkesundhedsområdet skal parterne gøre en indsats for at beskytte denne politik mod tobaksindustriens handelsmæssige og øvrige interesser i overensstemmelse med national lovgivning.”¹⁴

Opbakningen til tiltag, som skal begrænse tobaksindustriens indflydelse på politik, afspejler formentlig, at gennemsigtighed i vores folkestyre er en demokratisk kerneværdi for danskerne.

Når det gælder tiltag, som regulerer tobaksindustriens muligheder for at sponsorere musikarrangementer og lignende, er danskerne til gengæld mere splittede. 40 pct. mener, at det er et godt forslag at indføre “forbud mod, at

tobaksindustrien giver bidrag til f.eks. musikfestivaler el.lign.”, mens 26 pct. synes, det er et dårligt forslag. 24 pct. synes hverken forslaget er godt eller dårligt. *Se figur 5h.*

Når modstanden mod tobaksindustriens tilstedeværelse er mindre på festivaler end i politik, handler det måske om, at her er tale om en festkultur, som danskerne elsker så højt, at de er villige til at acceptere tobakspenge for at bevare den. Det går godt i tråd med den modstand, der stadig kan spores mod rygelovens begrænsning af røg på andre festlige steder såsom værtshuse og restauranter.

Samme splittelse ses i forhold til et “forbud mod salg af tobak på festivaler og lignende steder, hvor der kommer mange unge”. 35 pct. mener, det er et godt forslag, mens 35 pct. mener, det er et dårligt forslag. 24 pct. synes hverken, det er godt eller dårligt. *Se figur 5h.*

⁴WHO's rammekonvention af 21. maj 2003 om tobakskontrol, art. 5, stk. 3. Kilde: www.retsinformation.dk.

De fleste danskere er enige om, at børn ikke skal udsættes for tobaksrøg. Et stort flertal støtter regeringens målsætning om en røgfri generation i 2030, og der er øget opbakning til reguleringstiltag. Til gengæld er der ikke tilslutning til de mest vidtgående forslag om helt at forbyde salg af tobak.

Ja tak til en røgfri fremtid

Danskerne ønsker ikke at give cigaretterne videre til næste generation. Af alle de forebyggelsestiltag, danskerne har forholdt sig til i undersøgelsen, er der størst opbakning til tiltag, der har til formål at skærme børn og unge mod røg. *Se figur 6a.* Et stort flertal på 85 pct. støtter regeringens målsætning om en "røgfri generation"⁴⁵ i 2030. *Se figur 6b.*

Opbakningen går på tværs af politiske skel og ligger på mindst 80 pct. i alle politiske partiers vælgergrupper.⁴⁶ Den er størst blandt dem, der stemmer på Alternativet og Radikale Venstre (92 pct.), mens den er mindst hos Det Konservative Folkepartis vælgere (80 pct.). *Se figur 6c.*

Forslaget støttes også af et stort flertal af rygerne. 73 pct. af de daglige rygere mener, at det er en god målsætning, mens det gælder for 82 pct. af selskabsrygerne og 88 pct. af ikke-rygerne. Der er ikke forskel på opbakningen mellem folk med og uden børn.

Trods den overvældende opbakning er det kun 13 pct., der mener, at målsætningen om en røgfri generation er realistisk. 74 pct. svarer "nej" på dette spørgsmål. *Se figur 6b.*

Forskellen mellem opbakningen til målet om en røgfri generation og forventningen til, om det er realistisk, er slående. Den kan bunde i manglende tiltro til politikernes vilje og evne til at realisere målet. Men den kan også skyldes manglende tiltro til, at de unge mennesker kan holde sig fra tobakken, uanset hvad man finder på af forbud og anden regulering.

Mange bække små ...

Danskernes tilslutning til forslag, der skal begrænse rygning yderligere, er steget siden 2007. *Se tabel 6a.* Eksempelvis syntes 69 pct. i 2011, at det var et godt forslag at "tilbyde rygestopprogrammer målrettet unge i alle kommuner". I 2016 er andelen steget til 75 pct.

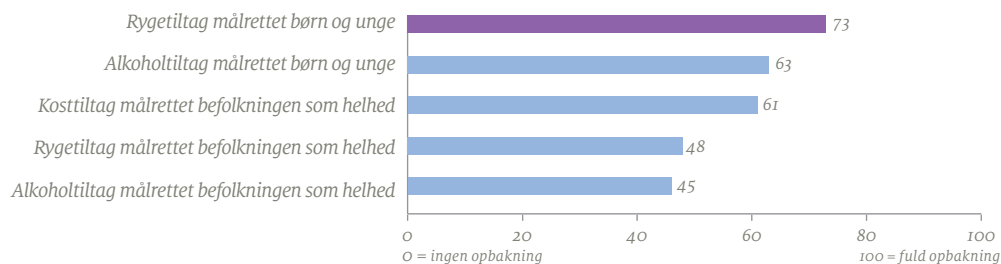
Samtidig er modstanden mod en række tiltag blevet mindre. Den procentdel, der synes, det er et dårligt forslag at "forbyde røg på steder, hvor mange mennesker er samlet, f.eks. på stadion og gågader", er faldet fra 38 pct. i 2007 til 29 pct. i 2016. Opbakningen til forslaget er steget fra 42 pct. til 48 pct.

Desuden er det bemærkelsesværdigt, at støtten til at hæve afgifterne på cigaretter har ligget stabilt på knap 60 pct. i perioden 2007-2016, selv om afgifterne faktisk blev hævet i 2012. Det tyder på, at et flertal af

⁴⁵ Ideen om en "røgfri generation" er en del af Kræftplan IV, som blev præsenteret i 2016 af sundhedsminister Sophie Løhde, som var en del af Regeringen Lars Løkke Rasmussen III.

⁴⁶ Analysen er baseret på partivalg ved seneste folketingsvalg i 2015.

Størst opbakning til rygetiltag målrettet børn og unge

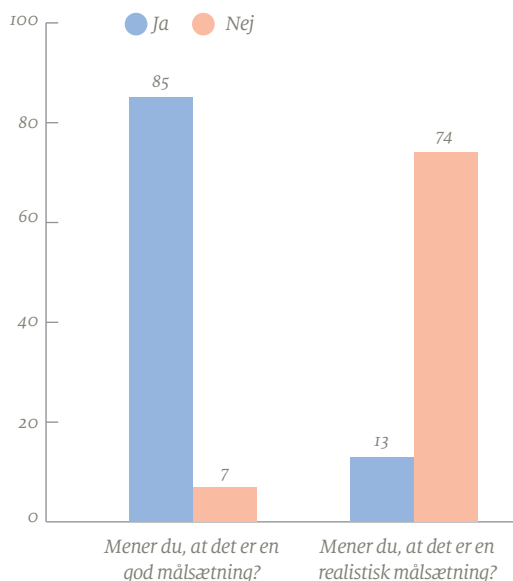
FIGUR 6A — Danskerne bakker mest op om rygetiltag målrettet børn og unge, sammenlignet med andre forebyggelsestiltag.

NOTE — Der var mulighed for at svare "hverken godt eller dårligt" på alle spørgsmål. Respondenter, der har svaret "ved ikke" på mindst et af spørgsmålene i en given gruppe, er derfor udeladt. Se metodeafsnit for uddybning. Rygetiltag målrettet børn og unge: n = 4.378; alkoholtiltag målrettet børn og unge: n = 4.561; kosttiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.572; rygetiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 3.719; alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.285. Figuren viser den gennemsnitlige opbakning til tiltag inden for hver gruppe på en standardiseret skala fra 0 til 100.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

En god målsætning, men ikke realistisk

"Regeringen har et mål om en røgfri generation. Det vil sige, at børn, der fødes i dag, holder sig fra rygning, så ingen børn og unge ryger i 2030."

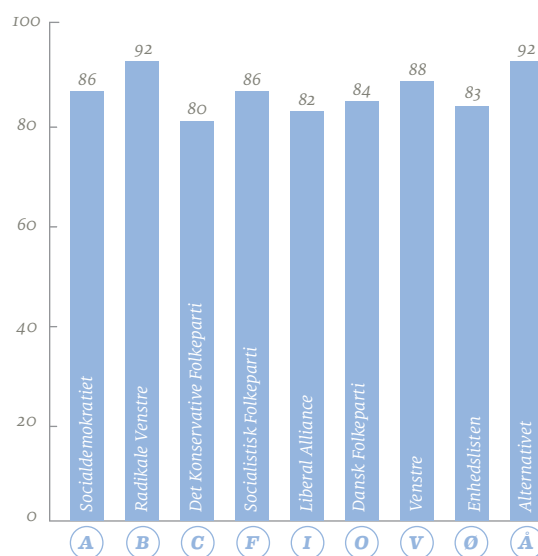
FIGUR 6B — Danskerne bakker massivt op om regeringens målsætning om en røgfri generation fra 2030, men de færreste mener, at den er realistisk.

NOTE — n = 5.029; "ved ikke"-svar: 8-13 pct. Figuren viser procentdelen i hver svarkategori.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Alle partiers vælgere støtter røgfri generation

"Regeringen har et mål om en røgfri generation. Det vil sige, at børn, der fødes i dag, holder sig fra rygning, så ingen børn og unge ryger i 2030. Mener du, at det er en god målsætning?"

FIGUR 6C — Opbakning til den røgfri generation fordelt på politiske partier.

NOTE — Socialdemokratiet: n = 1.068; Radikale Venstre: n = 167; Det Konservative Folkeparti: n = 143; Socialistisk Folkeparti: n = 202; Liberal Alliance: n = 277; Dansk Folkeparti: n = 1.061; Venstre: n = 725; Enhedslisten: n = 430; Alternativet: n = 165. Kristendemokraterne er ikke medtaget i denne figur, da n < 30. Figuren viser den procentdel inden for hvert parti, der mener, at målsætningen om "Røgfri Generation" er god.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

**Det siger
danskerne**
– om regeringens
målsætning om en
røgfri generation

” Det er da godt at have sådan et mål. Tænk, hvis cigareten blev opfundet i dag. Hvis der var en, der kom ned på patentkontoret og sagde, at han havde opfundet denne her ting, hvor man trak røg ned i lungerne og fik en masse følgesygdomme som kræft og alt muligt andet ... han ville jo straks blive indlagt på den lukkede. Man ville aldrig få lov til at sælge det!

MAND, 50 ÅR, IKKE-RYGER

” Hvis man skal gøre noget, så skal cigaretter blive meget dyrere, men det skal ikke være gennem et forbud.

KVINDE, 50 ÅR, RYGER

danskerne ikke mener, at den seneste afgiftsstigning er høj nok. Det kan også være, at nogle danskere principielt mener, at cigaretter ikke kan blive dyre nok.

Til gengæld er der ikke den store opbakning til mere vidtgående tiltag. Kun 26 pct. synes, det er et godt forslag at “forbyde alt salg af tobak fra 2030”. En tilsvarende andel (24 pct.) synes, det er en god ide at “forbyde salg af tobak til personer født efter 2010, så tobak langsomt bliver udfaset”. *Se figur 6d og 6e.*

Det første er måske ikke så overraskende. Et generelt forbud mod salg af tobak fra 2030 vil nemlig ikke alene ramme fremtidens børn og unge, men også dem, der i dag er voksne. I lyset af opbakningen til 2030-målsætningen kan det til gengæld godt undre, at der ikke er flere tilhængere af forbuddet mod at sælge tobak til personer født efter 2010.

Den relativt lave opbakning til de mest vidtgående forslag vidner om, at danskerne er mere til små, grad-vise justeringer af rygereguleringen end til de store og mere radikale ryk på én gang.

Stigende opbakning til rygetiltag

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?”

	2007	2011	2016
Forbyde salg af tobak alle andre steder end særlige tobaksbutikker med licens		Godt forslag: 26 pct. Dårligt forslag: 48 pct.	Godt forslag: 34 pct. Dårligt forslag: 35 pct.
Forbyde røg på steder, hvor mange mennesker er samlet, f.eks. på stadion og gågader	Godt forslag: 42 pct. Dårligt forslag: 38 pct.	Godt forslag: 44 pct. Dårligt forslag: 35 pct.	Godt forslag: 48 pct. Dårligt forslag: 29 pct.
Forbyde rygning i arbejdstiden	Godt forslag: 39 pct. Dårligt forslag: 40 pct.		Godt forslag: 43 pct. Dårligt forslag: 29 pct.
Forbyde rygning indendørs, også i private hjem	Godt forslag: 11 pct. Dårligt forslag: 74 pct.		Godt forslag: 12 pct. Dårligt forslag: 65 pct.
Hæve afgiften på tobaksvarer	Godt forslag: 59 pct. Dårligt forslag: 23 pct.	Godt forslag: 60 pct. Dårligt forslag: 20 pct.	Godt forslag: 58 pct. Dårligt forslag: 17 pct.
Tilbyde rygestopprogrammer målrettet unge i alle kommuner		Godt forslag: 69 pct. Dårligt forslag: 6 pct.	Godt forslag: 75 pct. Dårligt forslag: 5 pct.

TABEL 6A — Opbakningen til forskellige tiltag, der skal reducere rygning, er steget siden 2007. Samtidig er modstanden faldet.

NOTE — n 2007 = 2.006; n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 2-7 pct. Tabellen viser de tiltag om rygning, danskerne har svaret på i to eller tre forebyggelsesrapporter. Undtaget er tiltag målrettet uddannelsesinstitutioner og tiltag, der handler om at rulle eksisterende lovgivning tilbage – disse tiltag behandles i hhv. kapitel 3 og kapitel 5.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

**Det siger
danskerne**
– om at
ryge sammen
med børn

” Man ved også mere om, at det er farligt, end man gjorde dengang. Der må være nogen, der nu kan sige til deres forældre, at de må have dårlig samvittighed over at have røget så meget sammen med dem, da de var børn. Men det var jo bare ligesom at tage en kop kaffe dengang.

MAND, 45, IKKE-RYGER

Ingen røg hos de små

Langt de fleste danskere mener, at børn ikke skal udsættes for rygning. Tre ud af fire (75 pct.) er enige i udsagnet: “Man bør under ingen omstændigheder ryge, når man er sammen med børn”. Se figur 6f. Kun 10 pct. mener, at “det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, når man undgår at puste røg i hovedet på dem”. Og kun 16 pct. er enige i udsagnet: “Det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, hvis man ryger ud ad vinduet”.

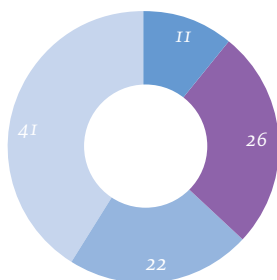
Danskerne mener heller ikke, at børn skal udsættes for passiv rygning på køreturen. Hele 71 pct. synes, at det er et godt forslag at “forbyde rygning i biler, hvis der er børn i bilen”. Det møder også opbakning hos et flertal af rygerne: 60 pct. af de daglige rygere synes, at det er et godt forslag, mens det gælder for 64 pct. af selskabsrygerne og 74 pct. af ikke-rygerne.

Den store opbakning til dette forslag er interessant, når den holdes op imod, at 65 pct. af danskerne sy-

Hver fjerde bakker op om et tobaksforbud

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag: Forbyde alt salg af tobak fra 2030.”

- Godt forslag
- Hverken godt eller dårligt forslag
- Dårligt forslag
- Ved ikke

FIGUR 6D — En fjerdedel af danskerne er klar til at forbyde salg af tobak fra 2030.

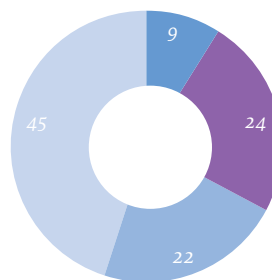
NOTE — n = 5.029. “Godt”-kategorien rummer svarene “ret godt” og “meget godt”; “dårligt”-kategorien rummer svarene “ret dårligt” og “meget dårligt”. Procent.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

En fjerdedel støtter forbud mod salg af tobak til personer født efter 2010

“Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag: Forbud mod salg af tobak til personer, der er født efter 2010, så tobak langsomt bliver udfaset.”

- Godt forslag
- Hverken godt eller dårligt forslag
- Dårligt forslag
- Ved ikke

FIGUR 6E — En fjerdedel bakker op om at forbyde salg af tobak til personer født efter 2010.

NOTE — n = 5.029. “Godt”-kategorien rummer svarene “ret godt” og “meget godt”; “dårligt”-kategorien rummer svarene “ret dårligt” og “meget dårligt”. Procent.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” Man må ikke ryge, når der er børn til stede. Det er respektløst at ryge i nærheden af børn.

KVINDE, 50 ÅR, IKKE-RYGER

” Jeg ryger ikke foran mine børn. Jeg ryger ude i haven. Det har jeg selv valgt, at det er sådan, jeg gør. Jeg er også vokset op med, at mor og far sad foran i bilen og røg.

MAND, 39, RYGER

” Jeg ryger oppe på mit kontor. Jeg ryger aldrig, når børnebørnene eller andre kommer hjem.

MAND, 62 ÅR, RYGER

nes, at det er et dårligt forslag at “forbyde rygning indendørs, også i private hjem”. Selv blandt de danskere, der er imod indblanding i rygning derhjemme, bakker 66 pct. op om et forbud mod at ryge i bilen, hvis der er børn til stede.

Hensynet til børnene vejer tilsyneladende tungere end modstanden mod indblanding i privatsfæren.

Frisk-luft-effekten

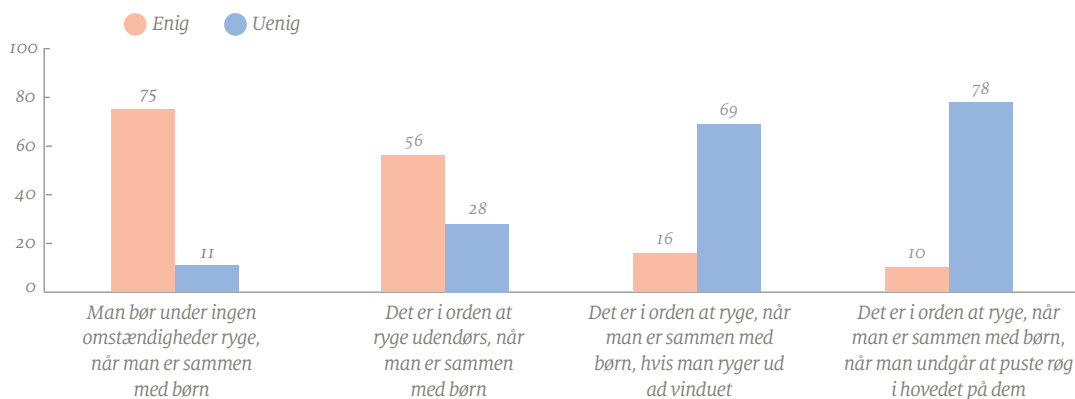
Danskerne er mindre restriktive, når rygning foregår under åben himmel. 56 pct. er enige i udsagnet: “Det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, hvis man er udendørs”. Se figur 6f.

Det tyder på, at danskerne er mest optagede af de konkrete skadevirkninger af passiv rygning og bekymrer sig knap så meget om, hvorvidt børnene ser de voksne ryge.

66 pct. mener dog, at det er et godt forslag at “forbyde rygning på legepladser”. Sammenholdt med den relativt udbredte holdning om, at det er i orden at ryge sammen med børn, når man er udenfor, kan det læses som

Røg og børn matcher ikke

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

FIGUR 6F — Danskerne mener ikke, at man bør ryge, når man er sammen med børn. Et flertal synes dog, det er i orden, hvis det foregår udendørs.

NOTE — n = 55.029; “ved ikke”-svar: 2-3 pct., resten svarede “hverken enig eller uenig”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” *Jeg har altid sagt til mine unger, at de må gå ud i haven, hvis jeg vil ryge. Jeg ville jo blive halshugget, hvis jeg sagde det i offentligheden, men sådan har jeg det altså. Jeg bør der jo.*

KVINDE, 58 ÅR, RYGER

” *Jeg går selvfølgelig ikke hen og puster et lille barn i hovedet med røg. Vi er voksne mennesker, der godt ved, hvad der er rigtigt og forkert. Alt med måde. Så længe man er ude under den åbne himmel, så må man altså gerne ryge.*

KVINDE, 37, RYGER

et udtryk for, at danskerne mener, at rygning ikke bør foregå på 'børnестeder', men gerne udenfor i øvrigt.

Der er dog stor forskel på holdningerne, alt efter om man selv ryger eller ej. 78 pct. af dem, der ryger til daglig, erklærer sig enige i, at "det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, hvis man er udendørs", mens det kun gælder for 50 pct. af ikke-rygerne. Omvendt er 58 pct. af de daglige rygere enige i udsagnet: "Man bør under ingen omstændigheder ryge, når man er sammen med børn". Blandt ikke-rygerne er andelen 81 pct. *Se tabel 6b.*

Opdeler man ikke-rygerne i hhv. eks-rygere og dem, der aldrig har røget, er der generelt ingen forskel på holdningen til rygning i børns nærvær. Undtaget fra den tendens er dog udsagnet: "Det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, hvis man er udendørs". Blandt eks-rygerne er 58 pct. enige, mens det kun gælder for 44 pct. af de danskere, der aldrig har røget.

Når det handler om at skåne ufødte børn for røg, er danskerne splittede. 25 pct. er enige i, at "man bør påtale det, hvis man ser en gravid kvinde, der ryger". 38 pct. er uenige, og 29 pct. er hverken enige eller uenige.

Ikke-rygere er mest principfaste

"Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?"

	Ikke-ryger	Selskabsryger	Daglig ryger
Man bør under ingen omstændigheder ryge, når man er sammen med børn	81 pct.	67 pct.	58 pct.
Det er i orden at ryge udendørs, når man er sammen med børn	50 pct.	66 pct.	78 pct.
Det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, hvis man ryger ud ad vinduet	13 pct.	18 pct.	24 pct.
Det er i orden at ryge, når man er sammen med børn, når man undgår at puste røg i hovedet på dem	8 pct.	15 pct.	14 pct.

TABEL 6B — Det er først og fremmest ikke-rygere, der står fast på, at man ikke skal ryge i selskab med børn.

NOTE — Ikke-rygere: n = 3.691-3.692; selskabsrygere: n = 337-338; daglige rygere: n = 923. Tabellen viser den procentdel inden for hver gruppe, der har svaret "delvis enig" eller "helt enig".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

OM DANSKERNES
HOLDNINGER TIL ALKOHOL

3

KAPITEL 7

Et stort flertal af danskerne har haft alkoholens negative konsekvenser tæt inde på livet. Alligevel er opbakningen til øget regulering mindre end f.eks. på rygeområdet – undtagen når det gælder tiltag rettet mod børn og unge.

Danskerne kender risikoen – men drikker alligevel

Danskerne drikker meget. Ikke helt så meget som tidligere, men stadig mere, end sundhedsmyndighederne anbefaler. Og de danske unge har europarekord i at drikke sig fulde.¹⁷

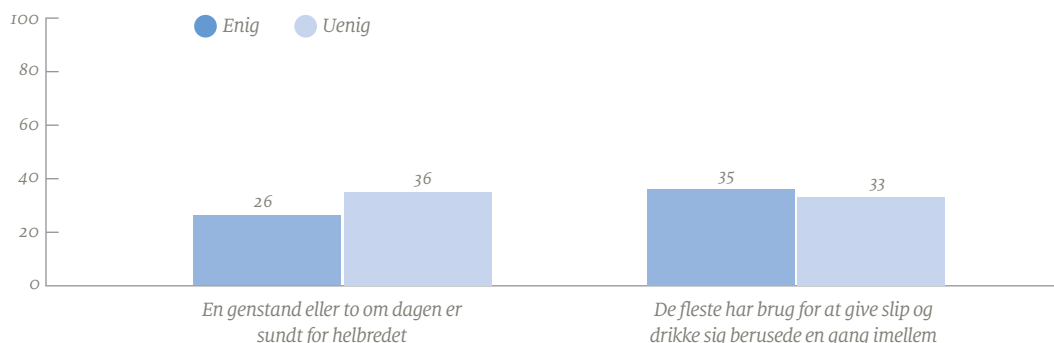
Danskerne ved godt, at alkohol er farligt, og at man kan dø af at drikke for meget. Alligevel synes de ikke, at det at undgå for meget alkohol har lige så stor betydning for en sund levevis som andre faktorer, såsom rygning, at spise sundt, at bevæge sig og tilbringe tid med familie og venner. Af de 12 faktorer, danskerne har forholdt sig til i undersøgelsen, vurderes alkohol at have mindst betydning for en sund levevis. *Se kapitel 1.*

Et mindretal mener dog, at alkohol er decideret sundt. 26 pct. erklærer sig enige i udsagnet: “En genstand eller to om dagen er sundt for helbredet”. Lidt flere ser alkohol som en nødvendig ventil for at slappe af – 35 pct. erklærer sig enige i udsagnet: “De fleste har brug for at give slip og drikke sig berusede en gang imellem”. *Se figur 7a.*

¹⁷Sundhedsstyrelsen og Statens Serum Institut: Alkoholstatistik 2015. Nationale data, 2015. The ESPAD Group: ESPAD Report 2015. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, 2016.

Usundt – men af og til nødvendigt

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

FIGUR 7A — De færreste danskere vurderer, at alkohol er sundt, men lidt flere end hver tredje mener, at de fleste har brug for at drikke sig fulde nu og da.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 5-10 pct., resten svarede “hverken enig eller uenig”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

**Det siger
danskerne**
– om alkohol og
sundhed

” *Jeg bruger helt klart alkohol som forkælelse eller til maden. Jeg skal have et glas vin til min mad. Da jeg var yngre, havde jeg ikke råd til det, men nu hvor jeg er kommet lidt mere til muffen, så kan jeg godt finde på at nyde et godt glas vin. Til gengæld fik jeg nok af den mere hårde alkohol, da jeg var ung. Et par glas vin om dagen er sundt.*

MAND, 57 ÅR

Tilsyneladende er alkohol heller ikke forbundet med dårlig livskvalitet for den enkelte dansker. Sådan er det ellers for to af de øvrige KRAM-faktorer, nemlig rygning og manglende motion. Mens danskere, der ryger eller er inaktive, er mindre tilfredse med livet, gælder det ikke dem, der drikker mere alkohol, end Sundhedsstyrelsen anbefaler. De er lige så tilfredse med livet som de øvrige danskere.

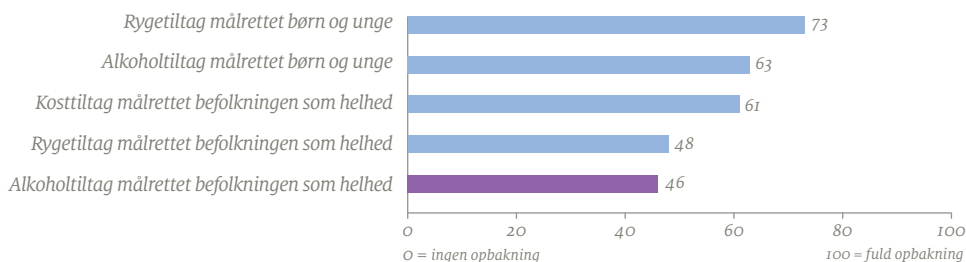
Danskerne vil have fri adgang ...

Der er også mindre opbakning til øget regulering på alkoholområdet end på andre områder, f.eks. rygning. *Se figur 7b.* Eksempelvis mener kun 13 pct. af danskerne, at det er et godt forslag at “begrænse tilgængeligheden af alkohol via oprettelsen af en form for ‘systembolag’ efter svensk forbillede”. Til sammenligning mener 34 pct., at det er et godt forslag at “forbyde salg af tobak andre steder end særlige tobaksbutikker med licens”.

Og mens 60 pct. af danskerne mener, at det er et godt forslag at “hæve afgifterne på tobaksvarer”, er danskerne mere splittede, når det handler om afgifter på alkohol. 33 pct. mener, at det er et dårligt forslag at “øge afgiften på alkohol”, 33 pct. synes, det er et godt forslag, og 29 pct. svarer “hverken-eller”. Den procentdel, der synes, det er en god ide at øge afgiften, er faldet siden 2007, hvor 44 pct. syntes det. *Se figur 7c.* Det tyder på, at hvor rygning betragtes som noget, det offentlige skal forsøge at begrænse, er alkohol i højere grad en privat sag.

Det hænger måske sammen med, at danskerne er mere bekymrede for passiv rygning end ‘passivt al-

Mindst opbakning til alkoholtiltag

FIGUR 7B — Opbakning til alkoholtiltag generelt, sammenlignet med andre tiltag.

NOTE — Der var mulighed for at svare “hverken godt eller dårligt” på alle spørgsmål. Respondenter, der har svaret “ved ikke” på mindst et af spørgsmålene i en given gruppe, er derfor udeladt. Se metodeafsnit for uddybning. Rygetiltag målrettet børn og unge: n = 4.378; alkoholtiltag målrettet børn og unge: n = 4.561; kosttiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.572; rygetiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 3.719; alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed: n = 4.285. Figuren viser den gennemsnitlige opbakning til tiltag inden for hver gruppe på en standardiseret skala fra 0 til 100.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” Jeg tror også, det handler meget om, hvad der er i medierne. Der bliver der ofte sagt, at et glas rødvin er sundt, man sover bedre m.v. På den måde er det jo ligesom det, man bliver præget af.

KVINDE, 22 ÅR

” Hvis man mister de der endorfiner i hjernen, det giver, når man drikker, så tror jeg, man bliver syg. Mentalt.

MAND, 39 ÅR

” Det ligger vel i bagehovedet og ude i fremtiden. Det er mere sådan en 'den tager vi til den tid'. Jeg tænker væsentligt mere over, hvad jeg spiser, og hvordan jeg forbrænder det, end det, jeg drikker.

MAND, 19 ÅR

koholforbrug' og ikke tænker på alkoholforbrug som noget, der kan have negative konsekvenser for andre mennesker.

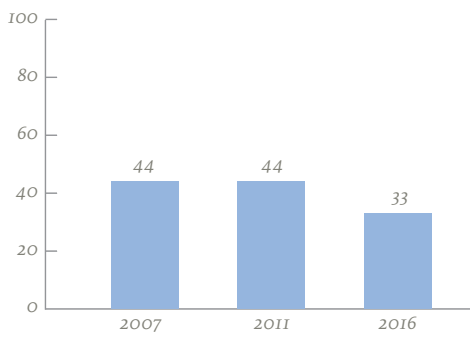
Den største opbakning til at begrænse alkoholindtag handler netop om situationer, hvor alkoholforbrug potentielt udgør en fare for andre. 52 pct. af danskerne mener, at det er et godt forslag at "indføre en promillegrænse på 0, så man slet ikke må have drukket alkohol, hvis man skal køre bil". Det er cirka den samme opbakning, som der var i 2011.

... men ikke for børn og unge

Når målgruppen er børn og unge, er danskerne dog generelt positivt indstillede over for at begrænse adgangen til alkohol. 50 pct. mener, at det er et godt forslag at "hæve aldersgrænsen til 18 år for køb af øl og vin", og 64 pct. mener, at "strengere kontrol med, om butikker overtræder forbuddet mod at sælge øl og vin til unge under 16 år", er et godt forslag.

Begejstringen for højere afgift på alkohol daler

"Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag? Øge afgiften på alkohol."

FIGUR 7C — Danskernes opbakning til forslag om højere afgifter på alkohol er faldende.

NOTE — n 2007 = 2.006; n 2011 = 2.022; n 2016 = 5.029; "ved ikke"-svar: 3-5 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret "ret godt" eller "meget godt".

Kilde: YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Et mindretal mener, at **alkohol er decideret sundt**. 26 pct. erklærer sig enige i udsagnet: "En genstand eller to om dagen er sundt for helbredet."

” Man tænker kun over alkohol og sundhed, når man tænker på alkoholikere. Hvis man drikker hver dag, så er det farligt, men hvis man drikker hver weekend, så gør det ikke noget.

KVINDE, 24 ÅR

” Jeg tror, vi ville blive syge, hvis vi holdt op med at drikke.

MAND, 62 ÅR

” Fredag aften – det er vores, mig og min mands. Der får vi hvidvin, når vi laver mad, og en flaske rødvin eller to til aftensmad og til at hygge os bagefter. Sådan har det været, siden ungerne var små. Men vi drikker ikke noget i hverdagen.

KVINDE, 58 ÅR

De fleste danskere ønsker øjensynlig også, at børn og unge får en nænsom introduktion til alkohol. Et flertal af danskerne synes, det er bedst, at det første møde med alkohol og beruselse sker derhjemme. 55 pct. er enige i udsagnet: “Det er bedst at lade sine børn drikke sig berusede første gang hjemme i trygge rammer”. Her er der ikke nogen forskel på, hvad danskere med og uden børn svarer.

Og det er ikke nødvendigt, at de unge ‘slår sig’ på alkoholen for at lære det. 61 pct. af danskerne er uenige i, at “det hører med til at lære at drikke alkohol, at man bliver så fuld, at man kaster op”. *Se figur 7d.* Procentdelen er højest blandt de danskere, der selv har børn.

Alkohol har negative konsekvenser for andre

Danskerne liberale syn på alkoholforbrug og alkoholregulering står i skarp kontrast til deres erfaringer med alkoholens negative konsekvenser. Dem har langt de fleste danskere haft helt tæt inde på livet.

Tre ud af fire danskere (75 pct.) har oplevet mindst ét af følgende problemer med alkoholindtag i deres relationer til andre mennesker:

- * De har oplevet diskussioner eller skænderier på grund af en anden persons drikkeri.
- * De er holdt op med at se en god ven, fordi han eller hun drak.
- * De har været passager i en bil, hvor føreren havde drukket for meget.
- * De har haft konflikter i familien på grund af drikkeri.
- * De har været bekymret for et barn, de kendte, pga. forældrenes alkoholforbrug.

Det er altså reglen snarere end undtagelsen, at danskerne har haft negative oplevelser som følge af alkohol. Mere end halvdelen af danskerne (54 pct.) svarer bekræftende på spørgsmålet: “Har du nogensinde haft diskussioner eller skænderier på grund af en anden persons drikkeri?” 43 pct. svarer bekræftende på: “Har du nogensinde været passager i en bil, hvor føreren havde drukket for meget?” Og 46 pct. svarer bekræftende på: “Har der nogensinde været konflikter i din familie på grund af drikkeri?” Stort set samme procentdele havde disse oplevelser med i bagagen i 2009.

Lidt færre svarer, at de “nogensinde er holdt op med at se en god ven, fordi han eller hun drak” (24 pct.), og at de “har været bekymret for et barn, de kender, pga. forældrenes alkoholforbrug” (32 pct.). *Se figur 7e.*

Der er også forskel på, hvor hyppigt danskerne har oplevet de forskellige situationer. At holde op med at se en ven, der drak for meget, eller sidde i en bil, hvor føreren havde drukket for meget, har de fleste kun oplevet en enkelt gang. *Se figur 7f.*

Diskussioner som følge af alkoholindtag er oftere et tilbagevendende fænomen. Blandt dem, der har oplevet det, har 52 pct. oplevet det flere gange, og 12 pct. har oplevet det ofte. Det samme gælder for konflikter i familien, hvilket 50 pct. har oplevet flere gange og 19 pct. har oplevet ofte.

42 pct. af dem, der har været bekymret på vegne af et barn på grund af forældrenes alkoholindtag, har oplevet det flere gange, mens 14 pct. har oplevet det ofte.

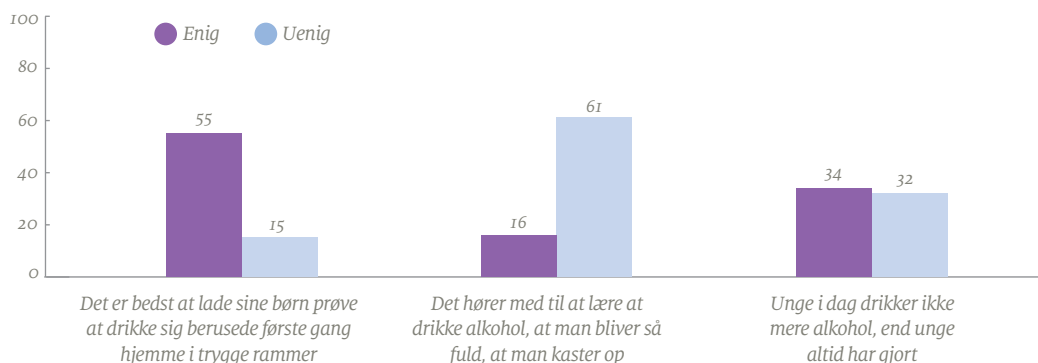
Det siger danskerne
– om at introducere børn og unge for alkohol

”Jeg har lært mine børn at drikke derhjemme. De har set, hvad det vil sige at smage på de forskellige ting, så de ikke bare tager ud i de forskellige ting og tror, at de kan tåle det hele. For det kan de ikke. Jeg har stillet et barskab til rådighed, og så har de drukket, hvad de ville, og så er der gået en time, og så er de gået i seng. Og så har jeg fortalt dem dagen efter, hvad de har drukket.

MAND, 62 ÅR

Nønsom introduktion til alkohol

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

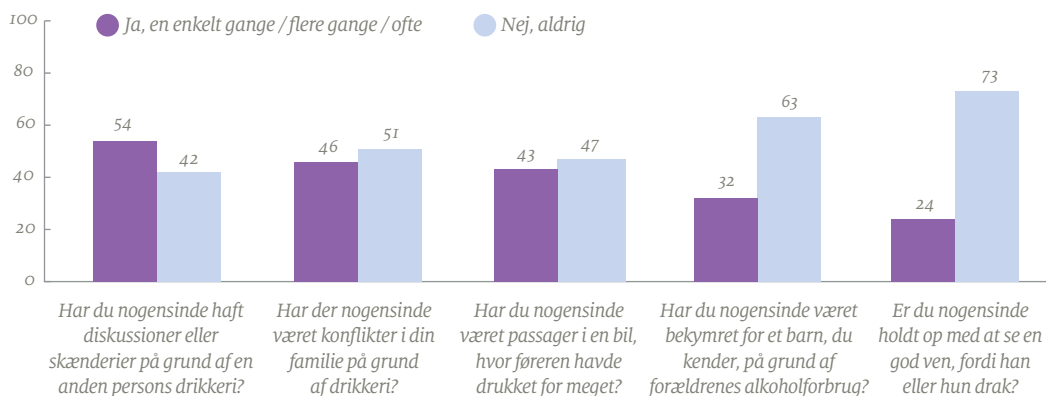
FIGUR 7D — Et flertal mener, at det er bedst at få sin alkoholopdragelse derhjemme. Et klart flertal afviser, at det hører med til læreprocessen at blive så fuld, at man kaster op.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 6-15 pct., resten svarede “hverken enig eller uenig”. Figuren viser den procentdel, der har svaret “delvis enig” eller “helt enig”, hhv. “delvis uenig” eller “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Mange har oplevet alkoholens skyggeside

“Følgende spørgsmål handler om dine oplevelser med andre menneskers indtag af alkohol.”

FIGUR 7E — Mange danskere har personligt haft negative oplevelser som følge af alkohol.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 3-10 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret “en enkelt gang”/“flere gange”/“ofte” hhv. “aldrig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” Vi har ikke haft nogen regler. Vi snakker om mængderne af det. ‘Prøv at vente en halv time for at se, hvordan det virker på dig, inden du drikker mere.’ Vores piger drikker meget lidt. Jeg har ikke prøvet at hente nogen meget fulde ude i byen.

MAND, 50 ÅR

” Jeg fik lov til at drikke derhjemme. Men det har jeg altså ikke lært mine børn hjemme hos mig. Jeg tænkte, at det kunne de nok lære andre steder.

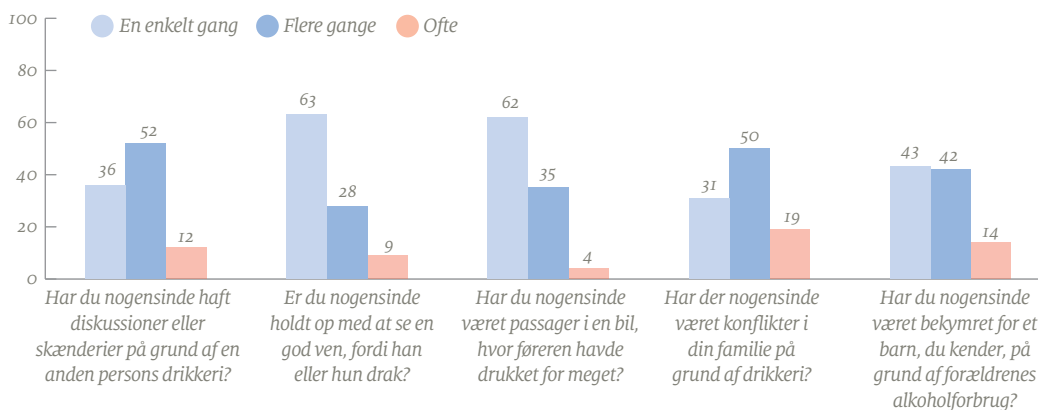
KVINDE, 52 ÅR

” Da jeg drak hver dag, måtte jeg gerne for mine forældre, men de brugte min onkel som eksempel. Han var alkoholist. Han var ved at dø flere gange osv. Det har i hvert fald gjort det sådan, at jeg har fået den respekt for det, som jeg har.

KVINDE, 24 ÅR

Negative oplevelser gentager sig

“Følgende spørgsmål handler om dine oplevelser med andre menneskers indtag af alkohol.”

FIGUR 7F — Har man oplevet konflikter i familien eller skænderier på grund af alkohol, er det ofte noget, der har gentaget sig flere gange.

NOTE — “diskussioner eller skænderier ...”: n = 2.705; “holdt op med at se en ven ...”: n = 1.217; “været passager i en bil ...”: n = 2.178; “konflikter i din familie ...”: n = 2.299; “været bekymret for et barn ...”: n = 1.621. Figuren viser den procentvise fordeling af svarene “en enkelt gang”, “flere gange” og “ofte” – blandt dem, der har oplevet negative konsekvenser af alkohol.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

KAPITEL 8

Danskerne er helt på det rene med, at det kan være svært at sige nej tak til alkohol. Det er dog de færreste, der direkte har følt sig presset til at drikke. Men ofte er alkohol en adgangsbillet til det sociale fællesskab – særligt blandt de unge.

Alkohol er ikke et frit valg

Sociale normer og uskrevne regler i samfundet påvirker alkoholvanerne. Og der er ifølge danskerne ikke mange bredt accepterede begrundelser for at sige “nej tak” til alkohol.

Danskerne er blevet præsenteret for en lang række begrundelser for ikke at drikke alkohol og bedt om at vurdere, hvorvidt de er “acceptable i samfundet”. Der er ikke nogen af begrundelserne, som alle danskere oplever som almindeligt accepterede – til trods for, at listen bl.a. indeholder begrundelser som “graviditet” og “alkoholisme”. Se figur 8a.

Bilkørsel er den begrundelse, som flest danskere (91 pct.) mener er almindeligt accepteret, efterfulgt af graviditet/familieplanlægning (87 pct.) og alkoholisme (75 pct.). Færrest mener, at det, at alkohol feder (33 pct.), træthed (39 pct.) og at alkohol er usundt (50 pct.), er accepterede begrundelser for ikke at drikke alkohol.

Danskerne fik stillet det samme spørgsmål i 2009. Siden da er procentdelen af danskere, der mener, at begrundelserne er almindeligt accepterede i samfundet, faldet.¹⁸ Begrundelsen at “man skal være sammen med børn/unge”, er faldet fra 72 pct. i 2009 til 58 pct. i 2016. Og 74 pct. satte kryds ved, “at man ikke kan tåle det”, i 2009, mens det var 66 pct. i 2016. Det antyder et stigende socialt pres for at drikke alkohol.

Det billede forstærkes af, at der ikke er nogen begrundelser, som flere danskere mener er bredt accepterede, siden 2009.¹⁹ Og rangordenen blandt faktorerne er stort set den samme som dengang i 2009. Se tabel 8a.

Et indirekte pres

Når så få begrundelser for at sige “nej tak” til alkohol anses for bredt accepterede, tyder det på, at danskernes alkoholkultur presser dem til at drikke alkohol. Kun 57 pct. oplever, at det er en alment accepteret begrundelse for ikke at drikke alkohol, at man ikke har lyst.

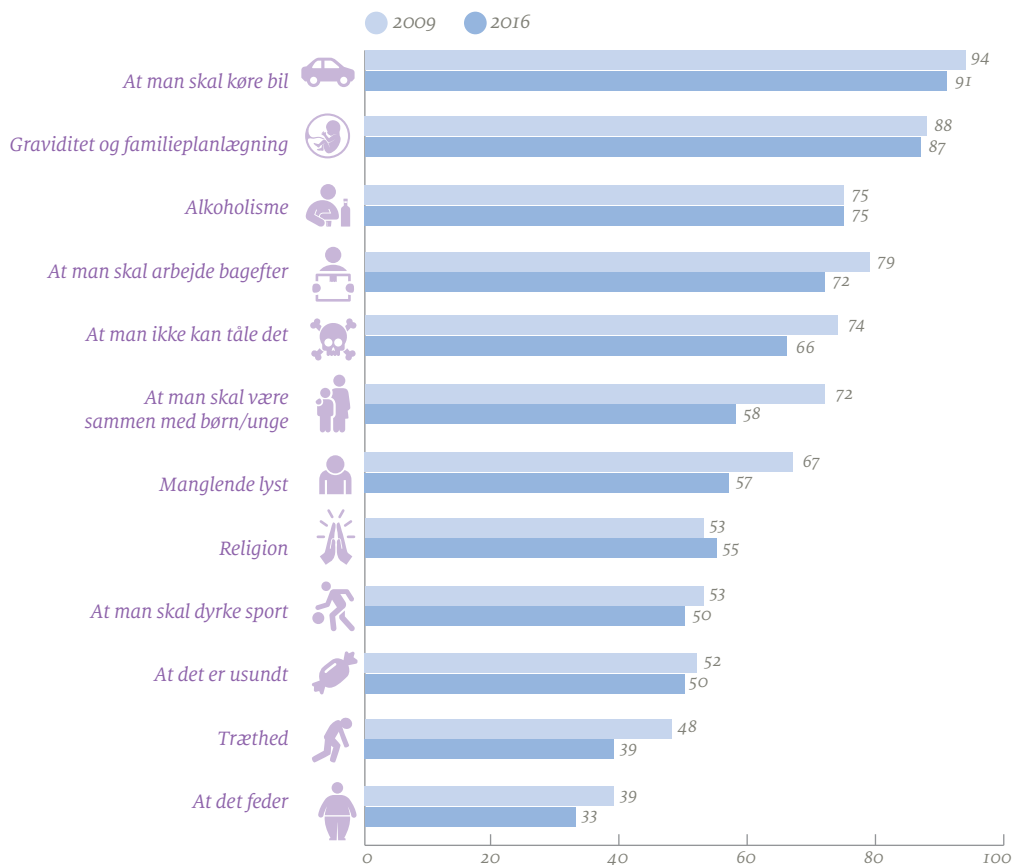
Alligevel er det de færreste, der svarer bekræftende på, at de i forskellige sociale sammenhænge har drukket alkohol, fordi det var forventet, og ikke fordi de havde lyst. 8 pct. af danskerne svarer “ja, flere gange” eller “ja, ofte” til udsagnet “nogle gange drikker jeg alkohol med min familie, f.eks. til familiefester, fordi det er forventet, og ikke fordi jeg har lyst”. 11 pct. svarer “ja, flere gange” eller “ja, ofte” til udsagnet “nogle

¹⁸ Følgende forskelle mellem 2009 og 2016 er statistisk signifikante: at man skal køre bil, at man skal arbejde bagefter, at man ikke kan tåle det, at man skal være sammen med børn/unge, manglende lyst, at man skal dyrke sport, træthed og at det feder.

¹⁹ Der er lidt flere, der vurderer, at religion er en acceptabel begrundelse – i 2016 55 pct. og i 2009 53 pct. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant.

Svært at takke nej

“Hvilke begrundelser for ikke at drikke alkohol mener du er acceptable i samfundet? Du kan markere flere svar.”

FIGUR 8A — En lang række begrundelser for ikke at drikke er ikke almindeligt accepterede i samfundet, hvis man skal tro danskerne. Selv hvis man f.eks. skal køre bil eller er gravid, er det ikke alle, der mener, at det vil blive accepteret som en begrundelse for ikke at drikke.

NOTE — n 2009 = 3.032; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 2-3 pct. Figuren viser den procentdel, der oplever, at den pågældende begrundelse er acceptabel i samfundet. Kategorierne “andre begrundelser”, “ingen” og “ved ikke” er ikke medtaget i figuren.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

**Det siger
danskerne**
– om alkoholens
plads i sociale
fællesskaber

” Jeg oplever, at man skal
sige, at der er noget galt,
hvis man ikke vil drikke.

KVINDE, 68 ÅR

” Alkohol er dansk kultur.
At få en øl over hækken.
Det er en del af vores kultur.

MAND, 39 ÅR

gange drikker jeg alkohol med mine venner, f.eks. til en middag, fordi det er forventet, og ikke fordi jeg har lyst”.
Se figur 8b.

Siden 2009 er de tal stort set uændrede. Dengang var andelen 7 pct. (familiefester) og 8 pct. (venner).

Når det er de færreste, der føler sig presset til at drikke alkohol, kan det selvfølgelig være udtryk for, at mange har lyst til at drikke alkohol, når de mødes med familie og venner, og derfor ikke kommer i en situation, hvor de føler sig presset. Men når der er så få acceptable begrundelser for ikke at drikke, tyder det på, at der er et mere indirekte pres: Det er en samfundsnorm i Danmark at nyde alkohol.

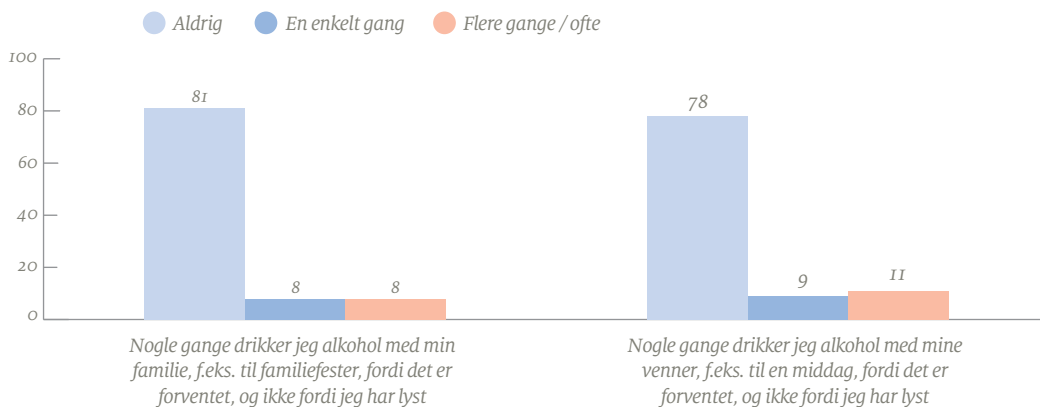
Størst pres på de unge

Medierne kan med jævne mellemrum fortælle om danske unges drukrekorder. I sommeren 2016 viste en undersøgelse fra Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotikamisbrug (EMCDDA), at Danmark er det land, hvor flest unge drikker alkohol i løbet af en måned. Undersøgelsen dokumenterede også, at når de unge drikker, så drikker de danske unge dobbelt så mange genstande på en aften som gennemsnittet i Europa.²⁰

²⁰ The ESPAD Group: ESPAD Report 2015. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, 2016.

Få oplever direkte pres

“Angiv, hvor ofte du oplever følgende.”

FIGUR 8B — Hver femte dansker har drukket alkohol, fordi det var forventet, og ikke fordi de havde lyst.

NOTE — n = 5.029; “ved ikke”-svar: 3 pct. Figuren viser den procentdel, der har svaret hlv. “en enkelt gang”, “flere gange” / “ofte” eller “aldrig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” Man kan sagtens bare sige nej tak til alkohol. Det kunne man ikke før i tiden, men det kan man godt i dag.

MAND, 62 ÅR

” Det er en del af sammenkomster. Der skal der være alkohol med. Det ligger simpelthen implicit.

KVINDE, 37 ÅR

De bedste grunde til ikke at drikke

“Hvilke begrundelser for ikke at drikke alkohol mener du er acceptable i samfundet? Du kan markere flere svar.”

Rang	2016	2009
1	At man skal køre bil (91 pct.)	At man skal køre bil (94 pct.)
2	Graviditet og familieplanlægning (87 pct.)	Graviditet og familieplanlægning (88 pct.)
3	Alkoholisme (75 pct.)	At man skal arbejde bagefter (79 pct.)
4	At man skal arbejde bagefter (72 pct.)	Alkoholisme (75 pct.)
5	At man ikke kan tåle det (66 pct.)	At man ikke kan tåle det (74 pct.)
6	At man skal være sammen med børn/unge (58 pct.)	At man skal være sammen med børn/unge (72 pct.)
7	Manglende lyst (57 pct.)	Manglende lyst (67 pct.)
8	Religion (55 pct.)	Delt 8.-plads (begge 53 pct.): - Religion - At man skal dyrke sport
9	Delt 9.-plads (begge 50 pct.): - At man skal dyrke sport - At det er usundt	
10		At det er usundt (52 pct.)
11	Træthed (39 pct.)	Træthed (48 pct.)
12	At det feder (33 pct.)	At det feder (39 pct.)

TABEL 8A — At man skal køre bil, er stadig den begrundelse for ikke at drikke, som flest danskere anser for samfundsmæssigt accepteret.

NOTE — n 2009 = 3.032; n 2016 = 5.029; “ved ikke”-svar: 2-3 pct. Tabellen viser den procentdel, der oplever den pågældende begrundelse som acceptabel i henholdsvis 2009 og 2016, rangordnet med den mest acceptable begrundelse øverst. Kategorierne “andre begrundelser”, “ingen” og “ved ikke” er ikke medtaget i tabellen.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” Jeg synes også, at når man kommer til fest, så er det første, man møder: ‘Hvad skal du have at drikke: øl, vin eller drinks?’ Nu har jeg ikke drukket alkohol i over 1½ år, selv om jeg er så ung. Jeg oplever sjældent, at der er alternativer til dem, der ikke drikker alkohol.

KVINDE, 26 ÅR

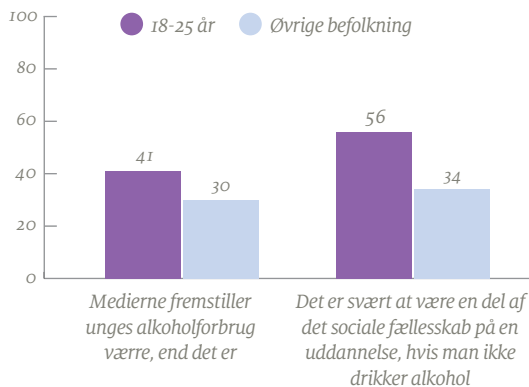
De unge selv synes dog, medierne overdriver deres alkoholforbrug. 41 pct. blandt de 18-25-årige er enige i udsagnet “medierne fremstiller unges alkoholforbrug værre, end det er”. I den øvrige befolkning er det 30 pct. *Se figur 8c.*

Hvorvidt de unges alkoholforbrug er blevet værre over årene, er danskerne ikke enige om. 32 pct. blandt unge mellem 18-25 år er enige i udsagnet “unge i dag drikker ikke mere alkohol, end unge altid har gjort”, mens 38 pct. er uenige. Blandt den øvrige befolkning gør den samme splittelse sig gældende: 34 pct. af den øvrige befolkning er enige, mens 31 pct. er uenige. *Se figur 8d.*

Under alle omstændigheder oplever de unge i højere grad end andre aldersgrupper et pres for at drikke alkohol i sociale sammenhænge. En større procentdel af de 18-25-årige svarer, at de drikker alkohol,

Ung alkoholkultur

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?”

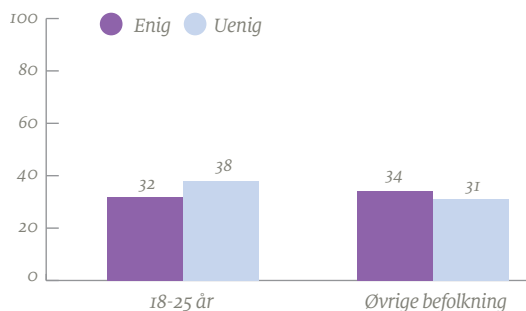
FIGUR 8C — Unge er ikke alarmerede over deres eget alkoholforbrug. Men for mange er alkohol en adgangsbillet til fællesskabet.

NOTE — n for 18-25 år = 801-802; n for øvrige befolkning = 4.228. Figuren viser den procentdel, der svarer “delvis enig” eller “helt enig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

Splittelse om unges alkoholforbrug

“Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? Unge i dag drikker ikke mere alkohol, end unge altid har gjort.”

FIGUR 8D — Danskerne er splittede om udviklingen i unges alkoholforbrug. Splittelsen gælder både blandt de unge og blandt resten af befolkningen.

NOTE — n for 18-25 år = 801-802; n for øvrige befolkning = 4.227. Figuren viser den procentdel, der svarer “delvis enig” og “helt enig” hhv. “delvis uenig” og “helt uenig”.

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

” Det er også, som om man skal have en god grund til ikke at drikke. Det er ikke godt nok, at man bare ikke har lyst. Det kommer selvfølgelig også an på, hvem det er, man er sammen med. Man laver den der 'jeg kører'.

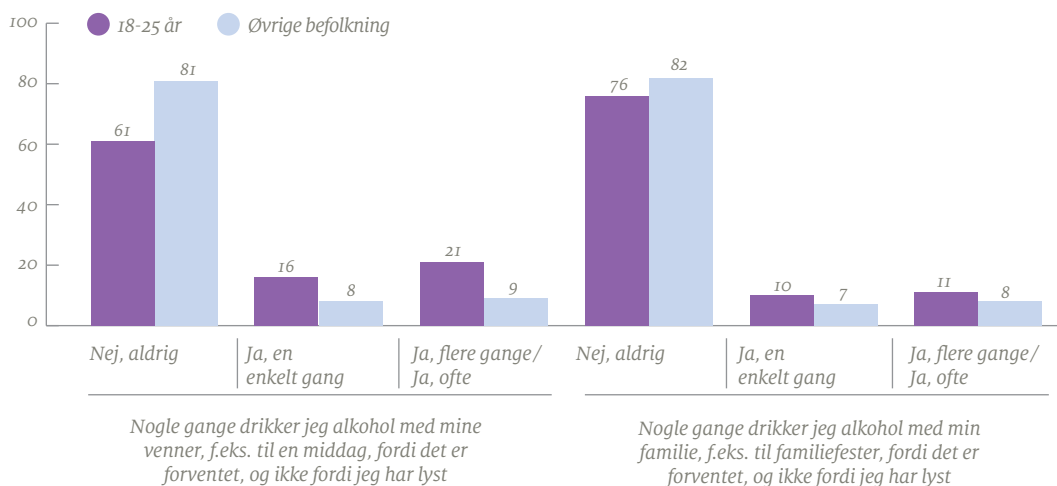
KVINDE, 22 ÅR

fordi de oplever, at det bliver forventet af dem, og ikke fordi de har lyst. 11 pct. svarer "ja, flere gange" eller "ja, ofte" til udsagnet: "Nogle gange drikker jeg alkohol med min familie, f.eks. til familiefester, fordi det er forventet, og ikke fordi jeg har lyst". Dobbelt så mange (21 pct.) svarer "ja, flere gange" eller "ja, ofte" til udsagnet: "Nogle gange drikker jeg alkohol med mine venner, f.eks. til en middag, fordi det er forventet, og ikke fordi jeg har lyst". Se figur 8e.

Det tyder på, at alkohol i nogle unges øjne er en adgangsbillet til fællesskabet – f.eks. på uddannelsesinstitutionerne. Blandt de unge mellem 18 og 25 år er 56 pct. enige i, at "det er svært at være en del af det sociale fællesskab på en uddannelse, hvis man ikke drikker alkohol". I den øvrige befolkning er det 34 pct. Se figur 8c.

Større pres på de unge

"Angiv, hvor ofte du oplever følgende."

FIGUR 8E — Blandt de unge danskere er der flere, der drikker alkohol med deres venner, fordi det forventes, og ikke fordi de har lyst.

NOTE — n for 18-25 år = 801-802; n for øvrige befolkning = 4.228-4.229. Figuren viser den procentdel, der har svaret hhv. "en enkelt gang", "flere gange" / "ofte" eller "aldrig".

KILDE — YouGov for TrykFonden og Mandag Morgen.

APPENDIKS: HVEM VIL HVAD?

Dette appendiks zoomer ind på, hvordan synet på sundhed og forebyggelse varierer mellem forskellige grupper af danskere.

Analysen er primært *beskrivende*: Den undersøger, om der træder signifikante holdningsforskelle frem, når man opdeler danskerne efter forskellige parametre: køn, alder, uddannelsesniveau og politisk holdning, om de ryger eller ej, om de har børn eller ej, og hvordan de vurderer deres eget helbred.

Nogle af de beskrivende sammenhængsanalyser er suppleret med regressionsanalyser for at undersøge, om forskellene kan forklares med andre baggrundsvariable: Er der f.eks. stadig sammenhæng mellem bestemte sundhedsholdninger og politiske præferencer, hvis man korrigerer for det varierende uddannelsesniveau i de politiske partiers respektive vælgergrupper? Og i hvilket omfang hænger holdningsforskelle mellem rygere og ikke-rygere sammen med de to gruppers forskellige aldersprofil?

En nærmere gennemgang af de metoder, som ligger til grund for analyserne her, kan findes i metodetilbagetagerst i rapporten.

36 pct. af mændene synes, en promillegrænse på 0 er et dårligt forslag; det synes kun 20 pct. af kvinderne. 58 pct. af kvinderne og kun 45 pct. af mændene synes godt om forslaget.

Køn

Der er forskel på, hvordan kvinder og mænd opfatter sundhed, og hvordan de mener, forebyggelsesindsatsen skal skrues sammen.

Danskerne har vurderet en lang række faktorer betydning for en sund levevis. Kvinder tillægger alle de nævnte faktorer større betydning, end mænd gør – lige fra at undgå rygning til at have gode venner, et godt familieliv og at få tilstrækkeligt med søvn. Og flere kvinder end mænd oplever, at samfundet favoriserer folk, der er slanke og sunde.

Generelt bakker kvinder også mere op om regulering af sundhedsadfærd, end mænd gør.

De er bl.a. mere positive over for kosttiltag, der skal gøre det lettere at købe sunde fødevarer. Det gælder forslag som obligatorisk sundhedsmærkning af fødevarer, differentieret moms, højere afgift på sukkerholdige varer og krav om, at dagligvarebutikker ikke placerer slik og andre usunde varer ved kassen. Generelt mener kvinder også i højere grad end mænd, at det offentlige skal tage et større ansvar for at sikre rammer, der gør de sunde valg nemmere og billigere.

Mænd har et mere afslappet syn på alkohol end

kvinder: De mener i højere grad, at de fleste har brug for at drikke sig beruset en gang imellem. De er også mere enige i, at det er sundt at drikke en genstand eller to om dagen. Og mændene bryder sig mindre om nogle af de tiltag, der skal begrænse danskernes alkoholforbrug. Det gælder både forslag om lavere promillegrænse, når man skal køre bil, højere afgifter på alkohol, særlig indretning af butikker eller oprettelsen af et 'systembolag' efter svensk forbillede.

Den tendens viser sig også i synet på unges alkoholforbrug: Mænd mener i mindre grad end kvinder, at unge i dag drikker mere end tidligere, og de er mere enige i, at medierne overdriver de unges alkoholforbrug. Mænd synes også i højere grad, at det hører med til at lære at drikke alkohol, at man bliver så fuld, at man kaster op.

Også når det gælder rygning, er der holdningsforskelle mellem kønnene, men de er generelt mindre end på alkoholområdet. Kvinderne bakker mere op om regulering end mændene, uanset om den er rettet mod voksne eller mod børn og unge. Enkelte af de mere indgribende tiltag skiller i høj grad kønnene: Mænd er f.eks. i særlig grad modstandere af forslaget om at begrænse salg af cigaretter til butikker med særlig licens samt forslaget om at forbyde udvikling af nye tobaksprodukter.

Alder

Der er forskel på yngre og ældre danskeres holdning til sundhed og forebyggelse. I forhold til både kost, alkohol og rygning er der en tendens til, at unge danskere er mere kritiske over for regulering. Det gælder særligt, når tiltagene er rettet mod de unge selv.

De 18-25-årige mener i højere grad end ældre, at de ved, hvad der er sundt og usundt. Til gengæld er de ældre mere skeptiske over for sundhedsdebatten. Danskere over 50 år er lidt mere skeptiske over for, om læger og forskere i virkeligheden ved, hvad der

*Kun 10 pct. af de **18-25-årige** mener, at "en genstand eller to om dagen er sundt for helbredet", mens 35 pct. af de **50-64-årige** og 43 pct. af de **65-80-årige** er enige.*

er sund livsstil, og mener i højere grad end yngre danskere, at sundhed fylder for meget i den offentlige debat.

De yngre er mindre positive end de ældre over for kosttiltag, der skal gøre usunde fødevarer dyrere og sværere at få adgang til – f.eks. differentieret moms.

Også i forhold til alkohol er der forskel på unge og ældre. Unge danskere ligger i højere grad end ældre under for socialt pres: Når de er sammen med deres venner, kan de godt finde på at drikke alkohol, fordi det er forventet, og ikke fordi de har lyst.

Samtidig har unge en mere fandenivoldsk tilgang. F.eks. er de mere enige i, at de fleste har brug for at drikke sig beruset en gang imellem. De mener også i højere grad, at det hører med til at lære at drikke alkohol, at man bliver så fuld, at man kaster op.

Omvendt er det sådan, at jo ældre man er, jo mere tilbøjelig er man til at mene, at det er sundt at drikke en eller to genstande dagligt.

Den generelle holdning til tiltag, der skal begrænse danskernes alkoholforbrug, varierer ikke med alderen. Det gør til gengæld holdningerne til tiltag rettet specifikt mod uddannelsesinstitutionerne og de unge selv: Her er de unge markant mindre positive end alle andre aldersgrupper, eksem-

pelvis over for tiltag, der begrænser mulighederne for at købe alkohol.

I forhold til rygning er tendensen, at jo yngre man er, jo mere uenig er man i, at det er statens ansvar at forebygge, at børn og unge begynder at ryge. De unge bakker også mindre op om rygetiltag på uddannelsesinstitutionerne og rygetiltag målrettet børn og unge.

*Opbakningen til tiltag, der retter sig mod at få den brede befolkning til at indtage mindre alkohol, er den samme for hhv. **langt- og kortuddannede;** og disse tiltag er de mindst populære blandt alle grupper af tiltag.*

Uddannelse

Også danskernes uddannelsesniveau har betydning for deres opfattelse af sundhed og holdninger til forebyggelse.

Danskere med lange uddannelser mener i højere grad end danskere med korte uddannelser, at faktorer som motion, sund kost og begrænsning af tobaks- og alkoholforbruget er vigtige for en sund levevis.

Danskere med korte uddannelser oplever, at det er sværere at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt. De tvivler også mere på, at læger og forskere ved, hvad der er sund og usund livsstil, og mener i højere grad end langtuddannede, at sundhedshysteri er udbredt, og at sundhed fylder for meget i den offentlige debat.

Generelt mener danskere med længere uddannelser i højere grad end kortuddannede, at forebyggelse er det offentliges ansvar. Særligt når det gælder ansvaret for, at børn og unge ikke begynder at ryge, er forskellen meget stor.

Danskere med lange uddannelser mener også i højere grad, at det er forkert at ryge i nærheden af børn, og bakker mere op om tiltag til at begrænse rygning – både nye forslag og den eksisterende lovgivning. Blandt tilhængerne af rygeloven er der en overrepræsentation af danskere med lange uddannelser – men loven har stadig støtte fra et flertal i alle uddannelsesgrupper.

De langtuddannede er dog ikke lige reguleringssivrige på alle områder. Når det gælder tiltag, der skal regulere danskernes kost- og alkoholvaner på tværs af hele befolkningen, er der ingen væsentlige forskelle på tværs af uddannelse.

En undtagelse er dog unges alkoholforbrug. Langtuddannede mener i højere grad end kortuddannede, at det er uacceptabelt, at unge drikker alkohol i forbindelse med sidste skoledag i folkeskolen og på blå mandag; at ungdomsuddannelserne har tilbud på alkohol i forbindelse med fester; og at de laver introarrangementer, hvor mange af de nye elever bliver fulde. Samtidig er de langtuddannede mere enige i, at det er svært at være en del af fællesskabet på en uddannelse, hvis man ikke drikker.

Rygevaner

Danskernes holdninger til forebyggelsestiltag hænger i høj grad sammen med, om de selv ryger – uanset uddannelsesniveau og alder.

Rygerne er forventeligt nok mest kritiske over for regulering af rygning, både i forhold til befolkningen som helhed og i forhold til børn og unge. Særligt forslagene om at hæve afgiften på tobak, forbyde rygning i arbejdstiden og begrænse salg af tobak til særlige butikker med licens har mindre opbakning blandt rygerne. Langt færre rygere bakker op om ry-

Selskabsrygerne
er mere kritiske end
daglige rygere og
ikke-rygere over for forslaget
om at forbyde udskænkning af
alkohol på ungdomsuddannel-
serne: 49 pct. af dem synes, det er
et dårligt forslag; det gælder
kun for 27 pct. af ikke-
rygerne og 29 pct. af de
daglige rygere.

geloven, og rygerne mener i højere grad end ikke-rygerne, at det er i orden at ryge, når man er sammen med børn.

Også den generelle opfattelse af sundhed varierer mellem rygere og ikke-rygere. For eksempel tillægger ikke-rygere langt de fleste faktorer, der kan påvirke en sund levevis, større betydning. Især mener danskere, der ryger dagligt, i langt mindre grad end både selskabsrygere og ikke-rygere, at det at undgå rygning er vigtigt for at have en sund levevis.

Forskellene er også tydelige i forhold til synet på sundhedsdebatten. En større andel af danskere, der ryger dagligt, mener, at samfundet er præget af sundhedshysteri, og at sundhed fylder for meget i den offentlige debat. Samtidig er de mere skeptiske over for, om læger og forskere egentlig ved, hvad der er sundt og usundt.

Også når det gælder tiltag, der skal fremme sundere kostvaner, bakker rygerne mindre op om regulering. Det gælder f.eks. forslagene om differentieret moms, og om at der ikke skal serveres usund mad i idrætshaller.

I forhold til tiltag, som skal begrænse danskernes alkoholforbrug på tværs af den brede be-

folkning, er der ikke stor forskel på holdningerne blandt rygere og ikke-rygere. Til gengæld skiller gruppen af selskabsrygere sig ud ved at være markant mere negative end ikke-rygerne over for den type alkoholtiltag.

Når det gælder alkoholtiltag rettet mod børn og unge, er opbakningen blandt de daglige rygere og især selskabsrygerne mindre end blandt ikke-rygerne: Rygere og særligt selskabsrygere synes i højere grad end ikke-rygerne, at det er acceptabelt, at uddannelsesinstitutionerne tillader tilbud på alkohol til fester, afholder introarrangementer, hvor mange af de nye elever bliver fulde, og udskænker alkohol i det hele taget. En større andel af både rygere og selskabsrygere mener samtidig, at det er acceptabelt, at unge drikker alkohol i forbindelse med sidste skoledag i folkeskolen og på blå mandag.

Selv om danskernes holdninger på forebyggelsesområdet generelt hænger sammen med deres rygevaner – også når man holder uddannelsesniveau og alder konstant – er der en enkelt afvigelse: Når man kontrollerer for alder, forsvinder forskellen mellem daglige rygeres og ikke-rygeres syn på alkoholtiltag målrettet børn og unge: Uanset om man ryger eller ej, bakker man mere op om tiltagene, jo ældre man er. Forskellen mellem selskabsrygere og ikke-rygere bliver også mindre, men er stadig markant uanset alder.

Forældrestatus

Om man har børn eller ej, hænger naturligvis i høj grad sammen med, hvor gammel man er. Men selv når man kontrollerer for alder, er der forskelle på, hvordan forældre og ikke-forældre ser på sundhed og forebyggelse.

Forældre tilskriver de fleste faktorer, der kan påvirke en sund levevis, større betydning end gruppen uden børn. Samtidig er de mere usikre på, hvad sundhed er: De er mere enige i udsagn som "jeg har svært ved at finde rundt i, hvad der er sundt og

47 pct. af danskere, der har børn, synes, at det er en god ide at forbyde udszkænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne. Det gælder kun for 31 pct. af danskere uden børn.

usundt”, og flere tvivler på, om læger og forskere ved, hvad der er sund og usund livsstil. En del af denne sundhedsskepsis ser dog i højere grad ud til at hænge sammen med alder.

Forældre bakker også i højere grad op om tiltag, der skal regulere danskernes kostvaner, men også her ‘sluger’ aldersfaktoren en relativt stor del af forskellen.

I forhold til regulering af rygning og alkohol på uddannelsesinstitutionerne og tiltag rettet mod børn og unges alkoholforbrug er forældre mere positive. Forældre mener i højere grad end danskere, der ikke har børn, at det er uacceptabelt, at ungdomsuddannelserne opfordrer til druk gennem tilbud på alkohol til fester, lader lokale værtshuse og diskoteker reklamere på skolen eller afholder introarrangementer, hvor nye elever bliver fulde. Og forældre er mere uenige i, at det hører med til at lære at drikke alkohol, at man bliver så fuld, at man kaster op. Igen er en relativt stor del af disse forskelle dog drevet af alder.

Rygeområdet skiller sig ud: Her bakker forældre uanset alder i højere grad op om regulering, både i forhold til forebyggelsestiltag målrettet børn og unge og i forhold til forebyggelsestiltag målrettet den bre-

de befolkning. De bakker også mindre op om at rulle eksisterende lovgivning tilbage og er mindre tilbøjelige til at acceptere rygning i nærheden af børn.

Politisk holdning

Danskernes holdninger til forebyggelse og sundhed er generelt relativt uafhængige af deres politiske observans.

En række forskelle er dog værd at bemærke.

Overordnet mener rød bloks vælgere i lidt højere grad end blå bloks, at det er en offentlig opgave at forsøge at påvirke borgerne til at leve sundt. Forskellene mellem de to blokke er størst, når det gælder alkoholtiltag målrettet den brede befolkning samt kosttiltag målrettet den brede befolkning.

Forskellene mellem de to blokke er mindst, når det gælder forebyggelsestiltag, der skal forhindre, at børn og unge ryger og drikker alkohol. Her er der stor opbakning på tværs af det politiske spektrum.

Heller ikke på partiniveau er forskellene store. Danskere, der ved seneste folketingsvalg (i juni 2015) stemte på Liberal Alliance eller Det Konservative Folkeparti, skiller sig dog ud ved i højere grad at mene, at det er borgernes eget ansvar, om de vil leve sundt eller ej: De bryder sig i mindre grad end andre om, at

*Over 50 pct. af vælgerne hos **S, SF, DF, Ø** og **Å** synes, det er en god ide at “stille krav om, at dagligvarebutikker indrettes anderledes, så der f.eks. ikke står slik ved kassen”. Kun hhv. 28 og 35 pct. af vælgerne hos **LA** og **C** støtter ideen.*

staten blander sig ved at lave restriktioner for rygning og alkohol eller ved f.eks. at pålægge dagligvareforretninger at placere varerne på en bestemt måde for at påvirke danskernes indkøbsvaner.

Vælgere fra Socialistisk Folkeparti, Socialdemokratiet, Radikale Venstre og Alternativet mener i lidt højere grad end andre, at det offentlige har ansvar for forebyggelse, både når det gælder kost, alkohol og tobak.

Når det handler om at begrænse børn og unges alkoholforbrug, er Dansk Folkepartis vælgere lige så positive over for regulering som de fleste af partierne fra rød blok. Derimod er de på linje med Liberal Alliances og Konservatives vælgere, når det gælder rygeloven: De tre partiers vælgere bakker i højere grad end de øvrige partiers vælgere op om forslag til at rulle dele af denne lovgivning tilbage.

Danskere, der stemmer på Radikale, SF og Alternativet, føler sig mest på bølgelængde med den generelle sundhedsdebat og er mindre i tvivl om, hvad der er sundt og usundt.

Da flere af de forskellige partiers vælgere har markant forskellige uddannelsesprofiler, er der kontrolleret for uddannelse, og de beskrevne sammenhænge er fortsat tydelige efter denne kontrol.

Selv vurderet helbred

Der er en klar sammenhæng mellem danskernes vurdering af deres eget helbred og deres holdninger til forebyggelse. Uddannelse, alder og køn spiller ind i et vist omfang, men en række sammenhænge gør sig gældende, selv når man kontrollerer for disse faktorer.

Jo dårligere man vurderer sit eget helbred, jo sværere har man ved at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt, og jo mere tilbøjelig er man til at synes, at samfundet er præget af sundhedshysteri. En del af tendensen er dog drevet af uddannelse og køn: Højtuddannede, og i nogen grad kvinder, er markant mindre skeptiske over for den generelle sundhedsdiskurs.

Danskere, der vurderer deres eget helbred som

75 pct. af de danskere, der vurderer deres **egget helbred til at være dårligt**, er enige i, at "samfundet favoriserer folk, der er slanke og sunde". Det gælder kun for 58 pct. af dem, der mener, de har et **godt helbred**.

dårligt, tillægger langt de fleste af de oplyste faktorer mindre betydning for sundheden end danskere med godt helbred. Og denne gruppe mener i højere grad, at det offentlige har et ansvar for at påvirke danskerne til at leve sundt. Denne sammenhæng påvirkes ikke af hverken uddannelse, køn eller alder.

Alligevel er danskere med godt helbred mere positive over for tiltag, der skal regulere rygning, både generelt og i forhold til børn og unge. Det gælder f.eks. forslag om at hæve afgiften på tobaksvarer og påbyde butikkerne at opbevare cigaretpakkerne, så de ikke er synlige for kunderne. Heller ikke denne sammenhæng ændrer sig efter kontrol for køn, alder og uddannelse.

I forhold til alkoholtiltag målrettet den brede befolkning forsvinder sammenhængen mellem helbred og holdninger helt, når man kontrollerer for de nævnte baggrundsfaktorer. Forskellene er primært drevet af køn, idet kvinder bakker mere op om alkoholtiltag end mænd.

For alkoholtiltag rettet mod børn og unge spiller både køn og alder en rolle, og sammenhængen mellem helbred og holdninger forsvinder helt, når man kontrollerer for disse faktorer.

METODEBILAG

“Mellem broccoli og bajere – forebyggelse ifølge danskerne” hviler på analyser af et omfattende kvalitativt og kvantitativt datamateriale. Den primære datakilde er en befolkningsundersøgelse blandt 5.029 danskere. Dette bilag redegør nærmere for de metoder, der ligger til grund for rapportens analyser og konklusioner.

Kvalitativt forarbejde

Forud for befolkningsundersøgelsen er der gennemført en grundig desk research med gennemgang af relevant litteratur og forskning. Formålet har været at tilvejebringe et overblik over forebyggelsesdagsordenen og identificere relevante temaer for projektet.

I juni 2016 blev der afholdt fire semistrukturerede kvalitative fokusgruppinterview. De gav et indblik i danskernes opfattelse af og holdning til forebyggelse og bidrog til at afklare deres forståelse af centrale begreber knyttet til emnet. Fokusgrupperne skabte et forbedret udgangspunkt for at behandle de centrale temaer i undersøgelsen: alkohol og rygning.

Alle fokusgrupper blev afholdt i Kolding og bestod hver af 6-8 deltagere. YouGov stod for rekrutteringen og sikrede variation i forhold til uddannelse, køn og alder. Ved sammensætning af grupperne blev der desuden lagt vægt på, at befolkningsgrupper af særlig interesse i forebyggelsesammenhæng var repræsenterede.

I alt deltog 28 personer fordelt på 4 fokusgrupper:

- * en gruppe af rygere, der dagligt ryger mere end fem cigaretter

- * en gruppe af ikke-rygere og eks-rygere
- * en gruppe af unge i alderen 18-25 år
- * en gruppe af forældre til unge, der er i gang med eller for nylig har afsluttet en ungdomsuddannelse.

I rapporten anvendes citater fra fokusgrupperne til at supplere konklusioner fra den kvantitative analyse. Citaterne er udvalgt, så de illustrerer og uddyber nogle af de pointer, der er udledt af de kvantitative data. Der er lagt vægt på, at citaterne viser bredden i danskernes holdninger, særligt i tilfælde, hvor der ser ud til at være splittelse i befolkningen.

Spørgeskemaundersøgelse

Rapportens primære datakilde er en spørgeskemaundersøgelse med 5.029 danskere i alderen 18-80 år. Undersøgelsen afdækker danskernes forståelse af sundhed og forebyggelse og deres opbakning til en række forslag til forebyggende tiltag.

Undersøgelsen blev gennemført som en webbaseret survey af YouGov på basis af et udtræk fra YouGovs webpanel, der består af næsten 73.000 personer. YouGov følger de gældende kvalitetsstandarder og retningslinjer fra ESOMAR, en international organisation, der arbejder for at forbedre etisk praksis og professionelle standarder for virksomheder og organisationer, der arbejder med dataindsamling og markedsanalyse.

Forud for udsendelsen pilottestede Mandag Morgen spørgeskemaet på en række udvalgte respondenter for at sikre, at alle spørgsmål var forståelige og ikke gav anledning til forvirring.

Dataindsamlingen foregik i efteråret 2016, fra 27. oktober til 25. november. Data blev indsamlet efter kvoter konstrueret ud fra parametrene køn, alder, region og uddannelse på baggrund af data fra Danmarks Statistik for at sikre stikprøvens repræsentativitet for den danske befolkning, nærmere bestemt mellem:

- * mænd og kvinder
- * aldersgrupperne 18-34 år, 35-49 år, 50-64 år og 65-80 år
- * de fem regioner
- * uddannelsesniveauerne grund-/

folkeskole, almengymnasial uddannelse eller erhvervs gymnasial uddannelse, kort videregående uddannelse, mellem-lang videregående uddannelse eller lang videregående uddannelse eller forskeruddannelse.

Vægtning af datasæt

For at korrigerer for mindre nøjagtigheder i den endelige stikprøve i forhold til de oprindelig fastsatte kvoter er data vægget på plads. Vægtene er konstrueret af YouGov på baggrund af data fra Danmarks Statistik. Der er anvendt matricevejning på parametrene køn, alder og geografi, mens der er anvendt randvejning, når det gælder uddannelse.

Det er kontrolleret, at der ikke er forekomst af ekstreme vægte, som kunne påvirke resultatet. Samlet spænder vægtene fra 0,60 til 4,66. I alt er der 44 respondenter med en vægt over 3, hvilket skønnes uproblematisk. De højeste vægte forekommer blandt grupper, der er underrepræsenteret i stikprøven på mere end ét af de parametre, der vægtes på. De største vægte findes blandt mænd, unge i alderen 18-34, indbyggere i Region Hovedstaden og Region Sjælland samt personer uden anden uddannelse end grundskolen/folkeskolen.

Forud data er vægget, kan der forekomme små afvigelser mellem det rapporterede og det faktiske totale antal svar (n) på grund af afrunding til hele tal.

Repræsentativitetstest af datasæt – sammenligning med folketingsvalg og Den Nationale Sundhedsprofil

Stikprøvens repræsentativitet er testet gennem en sammenligning af fordelingen på udvalgte variable med fordelingen på disse variable i befolkningen eller i andre undersøgelser.

For det første har vi sammenlignet respondenternes partivalg ved seneste folketingsvalg med valgresultatet ved folketingsvalget i 2015. Sammenligningen viste udsving på mellem 0,1 og 3,7

procentpoint. De største udsving fandtes for Dansk Folkeparti (3,7 procentpoint over valgresultatet), Venstre (2,5 procentpoint under valgresultatet) og Enhedslisten (2,3 procentpoint over valgresultatet). Størrelsen af disse udsving svarer til, hvad man normalt finder i lignende undersøgelser – hvor man dog ikke sjældent finder en tilsvarende *underrepræsentation* af Dansk Folkeparti.

For det andet har vi sammenlignet stikprøvens andel af rygere og svarpersonernes vurdering af eget helbred med data fra Den Nationale Sundhedsprofil 2013. Her ses lidt større udsving:

I stikprøven vurderer 78,4 pct. af respondenterne deres helbred som godt, vældig godt eller fremragende. Det er 6,8 procentpoint færre end i Den Nationale Sundhedsprofil (85,2 pct.).

En knap så markant forskel ses på andelen af daglige rygere, hvor der i stikprøven er 18,6 pct., mens der i Den Nationale Sundhedsprofil er 17,0 pct. Særligt i de yngre aldersgrupper, blandt kvinderne og de ledige er der flere rygere end i de tilsvarende grupper i Den Nationale Sundhedsprofil.

Den mest sandsynlige forklaring på de beskrevne forskelle er, at de to stikprøver er baseret på forskellige indsamlingsmetoder. Til Den Nationale Sundhedsprofil er der på basis af registre udtrukket en nationalt repræsentativ stikprøve på ca. 300.000 borgere på 16 år eller derover, som alle har modtaget en invitation til undersøgelsen samt et papirbaseret spørgeskema med posten. De er også blevet informeret om muligheden for at udfylde spørgeskemaet online. Omkring 162.000 svarpersoner (54 pct.) besvarede undersøgelsen i 2013. Afsenderne af undersøgelsen er Statens Institut for Folkesundhed, de fem regioner samt Sundhedsstyrelsen.

Tallene i Den Nationale Sundhedsprofil må anses for de mest retvisende, da stikprøven her er registerbaseret. Ved rekrutteringen til YouGovs webpanel er der gjort store bestræbelser på at sikre repræsentativitet, også for de grupper, som det erfaringsmæssigt kan være svært at nå.

Til syvende og sidst er der dog tale om et panel, folk selv har valgt at være en del af.

Man skal dog ikke helt ignorere, at der også kan ligge en (selektions-)effekt i frafaldet i Den Nationale Sundhedsprofil. Desuden kan der muligvis være en mindre afsendereffekt, da sundhedsmyndighederne er afsender i Den Nationale Sundhedsprofil. Derfor kan man ikke udelukke, at den sande fordeling i befolkningen befinder sig et sted mellem de to stikprøver.

Analyserne

Analyserne i rapporten er som udgangspunkt baseret på frekvenstabeller, bivariate krydstabeller og sammenligninger af gennemsnit. Hvor intet andet er angivet, er der rapporteret forskelle med et signifikansniveau på minimum 0,05. I regressioner er der ligeledes anvendt et signifikansniveau på 0,05.

I figurer, der viser fordelinger baseret på procentvise andele, indgår personer, der har svaret "ved ikke", i procentueringsgrundlaget (n), men er ikke vist grafisk alle steder. Derfor summerer de andele, der er vist i figurene, ikke altid til 100 pct. Ved rene frekvenser er procentdelen af "ved ikke"-svar angivet i figurnoten.

Ud over de deskriptive analyser er der enkelte steder lavet regressionsanalyser, som kontrollerer for tredjevariable. Det er tilfældet, når der har været mistanke om, at sammenhængene var udtryk for andre, bagvedliggende faktorer. Hvor det er relevant, er der tilføjet kommentarer herom. Regressionerne har samtidig tjent som et værktøj til at afdække den relative styrke af de fundne sammenhænge.

Regressionsanalyser er anvendt mere systematisk i appendikset "Hvem vil hvad?", som sammenligner forskellige befolkningsgruppers holdninger til forebyggelse og sundhed generelt.

Følgende variable er anvendt som kontroller i regressionerne (ved dummykonstruktioner er referencekategorierne angivet):

- * køn
- * alder
- * uddannelse (*grundskole/folkeskole* som længste uddannelse er anvendt

som referencekategori sammenlignet med hhv. *erhvervsuddannelse/kort videregående uddannelse; almegymnasial/erhvervs gymnasial/mellemlang videregående uddannelse og lang videregående uddannelse/forskeruddannelse*)

- * rygerstatus (*ikke-ryger* er anvendt som referencekategori sammenlignet med hhv. *selskabsryger og daglig ryger*)
- * arbejdsmarkedstilknytning (*i arbejde* er anvendt som referencekategori sammenlignet med hhv. *midlertidigt uden arbejde; under uddannelse og har forladt arbejdsmarkedet*)
- * forældrestatus (om man har *børn eller ej*)
- * selv vurderet helbred.

Ikke alle variable er anvendt i alle regressioner. Valget af variable er bestemt af, hvilke kontrolproblemer der er teoretisk eller empirisk belæg for at forvente.

Indekser

Der er konstrueret en række indekser til brug i analyserne: Dels indekser, der grupperer forebyggelsestiltag af samme type og/eller med samme målgruppe; dels indekser, der måler danskernes principielle holdning til, hvem der har ansvaret for forebyggelse, samt deres grad af sundhedsskepsis.

Indekserne giver et samlet mål for respondenternes holdning til typer af forebyggelsestiltag, der handler om det samme – f.eks. at mindske unges alkoholforbrug – og for danskernes grad af skepsis over for den generelle sundheds- og forebyggelsesdiskurs.

Indekserne bruges både til at sammenligne danskernes holdninger på tværs af indsatsområder og til at sammenligne forskellige gruppers holdning til særlige typer tiltag (særligt i appendikset "Hvem vil hvad?").

Indekserne er konstrueret på baggrund af faktoranalyser, hvor alle teoretisk relevante variable i forhold til den bagvedliggende dimension for hvert indeks er medtaget. Variable, der indgår i indekserne, har alle en faktorloading på den bagvedliggende faktor på mindst 0,48

og generelt noget højere. Der er desuden foretaget reliabilitetstest af indekserne (Cronbach's alpha: 0,721-0,936). Alle indekser er refleksive og additive og kodet fra 0 til 100.

Håndtering af "ved ikke"-svar i indekser

Alle spørgsmål, der indgår i indekserne, har haft svarkategorien "ved ikke". Procentdelen af "ved ikke"-svar varierer mellem 2 og 11 pct. Alle spørgsmål har desuden haft en neutral svarmulighed såsom "hverken enig eller uenig". Derfor kan "ved ikke"-svar reelt ses som udtryk for en manglende holdning til spørgsmålet.

Fordi der er tale om en stor stikprøve, har vi kunnet tillade os at udelade respondenter, der har svaret "ved ikke" på mindst ét af spørgsmålene i et givet indeks.

Denne procedure får stikprøven bag de enkelte indekser til at blive lidt mindre. For de indekser, hvor flere end 10 pct. af respondenterne er udeladt, har vi kontrolleret, om resultaterne ændrer sig, hvis man enten tildeler alle "ved ikke"-svar midterværdien 3 eller tildeler dem gennemsnitsværdien for den pågældende variabel – og samtidig udelader respondenter, der har svaret "ved ikke" på mere end halvdelen af spørgsmålene i indekset. Derved udelader vi kun respondenter, der er meget usikre på deres holdning.

Kontrollerne viser, at resultaterne for de pågældende indekser ikke afviger nævneværdigt fra indekserne, hvor alle "ved ikke"-svar er udeladt. For enkelhedens skyld har vi derfor valgt konsekvent at benytte de indekser, hvor alle respondenter, der har svaret "ved ikke" på mindst ét af spørgsmålene, er ekskluderet.

De enkelte indekser beskrives nedenfor. Andelen af udeladte respondenter er angivet ved hver indeksbeskrivelse.

Indekset for uddannelsesiltag afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om forebyggelsestiltag målrettet uddannelsesinstitutionerne. Indekset er konstrueret af nedenstående seks variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret

dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 14 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag til at begrænse danskernes generelle alkoholindtag?

- * Indføre forbud mod udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne (gymnasier, erhvervsskoler o.lign.).
- * Indføre lov om, at unge skal være 18 år, før de kan købe alkohol på ungdomsuddannelserne, f.eks. når der er fredagsbar.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?

- * Forbyde al rygning både ude og inde for både lærere og elever i folkeskoler, gymnasier, tekniske skoler og lignende.
- * Krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op.
- * Forbud mod salg af tobak i skolers og ungdomsuddannelsers nærrområde.
- * Krav om, at alle fester på ungdomsuddannelserne skal være røgfrie – også udenfor.

Indekset for sundhedsskepsis afspejler, i hvilken grad respondenterne er skeptisk over for den generelle sundhedsdiskurs og finder det svært at gennemskue, hvad der er sundt og usundt. Indekset er konstrueret af nedenstående fire variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (helt uenig); 2 (delvis uenig); 3 (hverken enig eller uenig); 4 (delvis enig); 5 (helt enig). Udeladte respondenter: 9 pct.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

- * Jeg synes, det er svært at finde rundt i, hvad der er sundt og usundt.
- * Samfundet er præget af sundhedshysteri.
- * I virkeligheden ved læger og forskere meget lidt om, hvad der er sund og usund livsstil.

* Sundhed fylder generelt for meget i den offentlige debat.

Indekset for rygetiltag målrettet befolkningen som helhed afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om forebyggelsestiltag, der skal begrænse danskernes rygning. Indekset er konstrueret af nedenstående 11 variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 26 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?

- * Forbyde rygning i arbejdstiden.
- * Forbyde alt salg af tobak alle andre steder end særlige tobaksbutikker med licens.
- * Forbyde røg på steder, hvor mange mennesker er samlet, f.eks. på stadion og gågader.
- * Forbyde salg af tobak fra 2030.
- * Forbyde rygning i lejligheder, fordi man bor tæt på hinanden.
- * Forbyde rygning indendørs, også i private hjem.
- * Forbud mod salg af tobak til personer, der er født efter 2010, så tobak langsomt bliver udfaset.
- * Forbud mod at udvikle nye tobaksprodukter.
- * Butikkerne skal opbevare cigaret-pakkerne, så de ikke er synlige for kunderne.
- * Forbud mod, at tobaksindustrien giver bidrag til musikfestivaler el.lign.
- * Forbud mod salg af tobak på festivaler og lignende steder, hvor der kommer mange unge.

Indekset for rygetiltag målrettet børn og unge afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om forebyggelsestiltag, der skal begrænse rygning blandt børn og unge. Indekset er konstrueret af nedenstående seks variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 13 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?

- * Tilbyde rygestopprogrammer målrettet unge i alle kommuner.
- * Forbyde al rygning hjemme hos dagplejemødre.
- * Forbyde rygning i biler, hvis der er børn i bilen.
- * Forbyde rygning på legepladser.
- * Krav om, at folkeskoler og ungdomsuddannelser skal tage fat i elever, der ryger, og forsøge at få dem til at holde op.
- * Hårde straffe til butikker, der sælger tobak til unge under 18 år.

Indekset for kosttiltag målrettet befolkningen som helhed afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om forebyggelsestiltag, der kan få danskerne til at spise sundere. Indekset er konstrueret af nedenstående fem variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 9 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag til generelt at få danskerne til at spise sundere?

- * Indføre differentieret moms, så sunde fødevarer bliver billigere og usunde fødevarer bliver dyrere.
- * Stille krav om, at dagligvarebutikker indrettes anderledes, så der f.eks. ikke står slik ved kassen.
- * Indføre obligatorisk sundhedsmærkning af samtlige fødevarer.
- * Stille krav om, at der ikke må serveres usund mad i idrætshaller.
- * Øge afgiften på sukker og sukkerholdige varer.

Indekset for alkoholtiltag målrettet befolkningen som helhed afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om forebyggelsestiltag, der skal begrænse danskernes alkoholforbrug. Indekset er konstrueret af nedenstående fire variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 15 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag til at begrænse danskernes alkoholforbrug?

- * Øge afgiften på alkohol.
- * Indrette dagligvarebutikkerne anderledes, så produkter med alkohol ikke står fremme.
- * Indføre en promillegrænse på 0, så man slet ikke må have drukket alkohol, hvis man skal køre bil.
- * Begrænse tilgængeligheden af alkohol via oprettelsen af en form for 'systembolag' efter svensk forbillede.

Indekset for alkoholtiltag målrettet børn og unge afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om forebyggelsestiltag, der skal begrænse unges alkoholforbrug. Indekset er konstrueret af nedenstående fire variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 9 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag til at begrænse danskernes generelle alkoholindtag?

- * Indføre forbud mod udskænkning af alkohol på ungdomsuddannelserne (gymnasier, erhvervsskoler o.lign.).
- * Strengere kontrol med, om butikker overtræder forbuddet mod at sælge øl og vin til unge under 16 år.
- * Indføre lov om, at unge skal være 18 år, før de kan købe alkohol på ungdomsuddannelserne, f.eks. når der er fredagsbar.
- * Hæve aldersgrænsen til 18 år for køb af øl og vin.

Indekset for principiel holdning til forebyggelse afspejler, i hvilken grad respondenterne mener, at forebyggelse er det offentlige ansvar. Indekset er konstrueret af nedenstående fem variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (helt uenig); 2 (delvis uenig); 3 (hverken enig eller uenig); 4 (delvis enig); 5 (helt enig). På det sidste spørgsmål har respondenterne haft tre

svarmuligheder: 1 (enig med A); 2 (enig med B); 3 (ikke enig med nogen af parterne). Udeladte respondenter: 10 pct.

Hvor enig eller uenig er du i, at følgende er det offentlige ansvar?

- * At fremme sund livsførelse.
- * At sørge for, at børn og unge ikke begynder at ryge.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

- * Det offentlige skal tage et større ansvar for at sikre sunde rammer, der gør de sunde valg nemmere og billigere.
- * Borgerne har krav på hjælp fra det offentlige til at leve et sundt liv.

Forestil dig en dialog mellem 2 personer – A og B. Hvem er du mest enig med? Selv om du ikke er enig med nogen af dem, bedes du vælge den, du er mest enig med. A siger: Når pensionsalderen sættes op, bør det offentlige tage et større ansvar for at hjælpe borgerne med at leve så sundt, at de kan holde til at være flere år på arbejdsmarkedet. B siger: Det er folks eget ansvar at leve så sundt, at de kan holde til flere år på arbejdsmarkedet.

Indekset for "roll-back"-tiltag afspejler, i hvilken grad respondenterne bakker op om at rulle eksisterende lovgivning på rygeområdet tilbage. Indekset er konstrueret af nedenstående fem variable, og respondenterne har haft følgende svarmuligheder: 1 (meget dårligt); 2 (ret dårligt); 3 (hverken godt eller dårligt); 4 (ret godt); 5 (meget godt). Udeladte respondenter: 8 pct.

Hvor godt eller dårligt synes du om følgende forslag?

- * Tillade tv-reklamer for cigaretter og tobak.
- * Sænke afgifterne på cigaretter.
- * Tillade rygning på perroner ved togstationer.
- * Lade det være op til den enkelte restaurant eller det enkelte værtshus, om man vil tillade rygning eller ej.
- * Sætte aldersgrænsen på salg af cigaretter ned til 15 år.

Om TrygFonden

TrygFonden varetager TryghedsGruppens almennyttige arbejde og arbejder for at skabe mere tryghed i Danmark. Vores indsatser foregår inden for kerneområderne sikkerhed, sundhed og trivsel. TrygFonden vil gerne bidrage til, at alle i Danmark kan tage ansvar for egen og andres tryghed, blandt andet ved at gøre trygheden håndgribelig. Vi støtter handlingsrettede, vidensbaserede projekter - lige fra lokale førstehjælpskurser, over landsdækkende projekter med fagligt kompetente samarbejdspartnere, til store forskningsprojekter. Samtidig ønsker vi at skabe debat på de områder, vi arbejder på. Det gør vi blandt andet ved hjælp af debatmøder og rapporter, der tager temperaturen på danskernes holdninger. Vores mål er derigennem at bidrage til en kvalificeret samfundsdebat.

Om Tænk tanken Mandag Morgen

Vi er en uafhængig tænketank, der skaber indsigt og mødesteder for mennesker, der vil forandre verden. Vi arbejder for at styrke vækst, velfærd og demokratiske fællesskaber i Danmark. Vi sætter fokus på komplekse udfordringer og tager initiativer, der viser vej til nye løsninger. Det sker altid i tæt samarbejde med vores partnere, som er offentlige, private, faglige og frivillige organisationer.